

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а та 4-а сторінки. НПУ імені М.П. Драгоманова – 175!
2-а сторінка. Точка зору голови редакційної Ради журналу на пріоритети освітянської політики.
3-я сторінка. Проекти журналу 2010 року.

Інноваційна школа

- Олександр Проказа.* Якою має бути новітня педагогіка XXI століття? Постановка проблеми та питання теорії..... 4
Ганна Ісаєва. Учитель школи майбутнього. Яким йому бути? 10
Світлана Шевцова. Інноваційний потенціал проектної діяльності як основа становлення методологічної культури особистості вчителя..... 17
Яків Гольденберг. Поєднання традиційних і перспективних акметехнологій у вивченні суспільствознавчих дисциплін як складова акмеологічного простору ліцею... 23
Тетяна Теремецька. Формування культури міжетнічних відносин як пріоритетне завдання виховання учнів загальноосвітніх шкіл України 30
Іван Жерносек. Загальноосвітні навчальні заклади сьогодні і завтра..... 34
Національному педагогічному університету імені М.П. Драгоманова – 175!
Віктор Андрущенко. У педагогічному храмі держави готуємо його величність – учителя..... 38
Погляд управлінської команди в майбутнє української освіти: університет-інститути-школи..... 41
Тринадцята міжнародна виставка навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2010” 46
Ольга Виговська. Коротко про наші заходи під час 13-ї міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні–2010” 50

Педагогіка школи

- Людмила Литвиненко, Олена Книга, Вікторія Доценко.* Інтерактивне виховання в сучасній школі: нові підходи. Творчий проект 52
Збереження здоров'я дітей у шкільному навчально-виховному процесі
В'ячеслав Євмінов, Ірина Куделя. Програма профілактики і корекції порушень постави та викривлень хребта на профілакторі Євмінова в умовах школи..... 56
Ніна Обертас. Санаторна школа-інтернат для дітей, хворих на сколіоз 60
Досвід однієї школи
Олександр Перехейда. Моніторинговий супровід якості освіти в гімназії 67
Алла Рись. Плекаємо наукову еліту 71
Тетяна Гончаренко. Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови та літератури..... 77

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН, АПН, ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

**ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК**
Постанова Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року

Головний та науковий
редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Коректура
Олена ПАВЛОВСЬКА

Анотації англійською
Наталія КОЗЛОВСЬКА

Художній та відповідальний
редактор
Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Верстка
Владислав ЗАХАРЕНКО

Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА

Фотокореспондент
Наталія БОЙКО

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2010

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА
ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА“
ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:

22953

23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Лідія **ДАНИЛЕНКО**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЕЛЬНІКОВА**
Ольга **ЗАЙЧЕНКО**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Юрій **КУЗНЕЦОВ**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАНИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Володимир **СКИБА**
Анатолій **СОЛОГУБ**
Геннадій **ФЕДОРОВ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

<i>Ірина Кевлюк. Розвиток творчих здібностей учнів через позаурочні форми навчання.....</i>	84
<i>Наталія Сологуб. Взаємозв'язок духовної культури вчителя і учнів у сучасних умовах соціокультурного розвитку суспільства.....</i>	88
<i>Іван Кравцов. Технологія класичного і сучасного уроку. Комплексне використання засобів навчання на уроках хімії.....</i>	93
<i>Тамара Конопля. Проектування доль і душ людських... Місце і роль куратора у процесі роботи школи повного дня.....</i>	98
<i>Ірина Луньова. Пріоритетні напрями роботи кафедри національного виховання.....</i>	103
<i>Олена Хоменко. Психологічний моніторинг як засіб психологічного супроводу учнів у школі повного дня.....</i>	107
Наші ювіляри.....	112

Зверніть увагу: Зміни в умовах публікацій

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова*

(протокол № 5 від 24.12.2009 р.)

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ „Директор школи, ліцею, гімназії”

- Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друкovanі і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКу до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.
- Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.
- За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.
- Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.
- Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tiff та jpg.
- Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.
- Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), обов'язково стислими анотаціями укр., рос. та англ. мовами з виокремленням ключових слів також трьома мовами.
- Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**
Адреси редакції: 01033, м. Київ, а/с 116;
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
„Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за
письмової згоди редакції.*

Підписано до друку 25.02.2010 р. Формат 70x100 1/16.
Папір офсетний. 9,5 умов. друк. арк. Наклад 950.
Віддруковано на ЗАТ „Книга”. Зам. 0-15.
Свідоцтво ДК №2325 від 25.10.2005 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6
Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

Діяльність людей – кращий перекладач їх думок.
Локк

„Значна частина елементів нової концепції інноваційної технології освіти уже існує і в творчих пошуках педагогів-новаторів, у знахідках наших видатних вчених-педагогів, громадських діячів, представників культури і мистецтва. Навіть компілятивна добросовісна робота привела б до того, що всі ці педагогічні починання були об'єднані в єдину технологічну систему шкільного навчання.”..... С. 35

*Інноваційна
школа*

ЯКОЮ МАЄ БУТИ НОВІТНЯ ПЕДАГОГІКА XXI СТОЛІТТЯ?

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

Багатоманітність освітніх проблем у сучасних умовах вимагає міждисциплінарних зв'язків педагогіки з іншими науками, і за таких умов класична педагогіка має трансформуватися в інфоносферну едукологію. Інноваційні педагогічні технології покликані забезпечити необхідні психолого-педагогічні умови входження тих, хто оволодіває освітою, в загальнокультурний світовий простір, допомогти розв'язати проблему, пов'язану з Болонським процесом.

Ключові слова: едукологія, інфоносферна едукологія, інтерактивне навчання.

Олександр ПРОКАЗА

Почесний професор Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти (МАНПО)

Н а д т о стрімкий розвиток практичної інформатизації всіх сфер діяльності

людуства взагалі та освітніх систем та процесів, що в них відбуваються, зокрема, обумовив відставання теоретичного осмислення фундаментальних основ педагогіки. Конкретні предметні методики та технології навчання покликані до життя „велінням часу”, розроблялись частково на теоретичній базі класичної педагогіки, але в основному на емпіричному рівні, виходячи із вимог практики (див. вріз на С. 5).

Все це складає певний „інтелектуально-педагогічний фон”, на підґрунті якого має розвиватися **новітня педагогіка** в умовах телематики як якісно

нової інформаційної структури суспільства й людства в цілому.

Стратегічна задача освіти полягає у тому, щоб навчально-наукові дисципліни в університетах та навчальні предмети в школах були невичерпними джерелами знань, цілісного світогляду, наукового стилю мислення та духовно-морального становлення особистості. Все це обумовлює визрівання Людини в людині, яка зможе активно й цілеспрямовано чинити опір всьому злому як у собі, в глибинах своєї індивідуальної екзистенції, так і зовні, у сфері зовнішнього буття. Розв'язок цієї проблеми є актуальним не тільки в межах однієї держави, але й для всієї світової спільноти.

Багатоманітність освітніх (навчання – виховання – розвиток) проблем у су-

часних умовах вимагає тісних між-дисциплінарних зв'язків педагогіки з психологією, епістемологією, гносіологією, соціологією, кібернетикою, синергетикою, філософією. За таких умов класична педагогіка має трансформуватися в **інфоноосферну едукологію**.

Термін „едукологія” запропонував у 1964р. М. Штайнер, а К. Олівера у 1989р. обґрунтував його доцільність. Він підкреслював, що поняття едукології вміщує в собі всі знання про людину, суспільство та освіту, у якій кожний елемент дослідження має конкретну роль, місце та значення в триєдиній (НВР – навчання, виховання, розвиток) діяльності.

Таким чином, **інфоноосферна едукологія** – це новітня педагогіка **кібернетично-синергетичного періоду свого розвитку**, яка інтегрує в собі інноваційні освітні технології та всі науки про людину, освітні системи й процеси з урахуванням всіх взаємодій з інформаційним суспільством засобами телематичних зв'язків.

Проблеми інфоноосферної едукології свідчать про множинність напрямків досліджень, що підтверджує не тільки актуальність цих фундаментальних проблем, але й їх складність.

Великий вчений зі світовим ім'ям В.І. Вернадський створив теорію розвитку біосфери та обґрунтував положення про те, що біосфера має перетворитися у сферу Розуму. Цю сферу Розуму французькі вчені – природодослідник Е. Леруа та філософ П. Тейяр-де-Шарден – назвали ноосферою. З розвитком потужних засобів інформатики й телематики має сенс розширене поняття інфоноосфери, на основі якого формується колективний Розум та колективна Воля людства. Стихійна еволюція природи має трансформуватись у **коеволюцію Людини в поєднанні з Природою**. Це означає, що розвиток має бути цілеспрямованим, щоб запобігти наближення до ситуації самознищення.

Розв'язувати зазначені глобальні проблеми планетарного та космічного масштабів можна, перш за все, засобами науки та освіти, а теоретичною основою сучасної освіти вже не може

бути тільки класична педагогіка з її наявними теоріями. Такою сучасною теоретичною основою і покликана стати саме інфоноосферна едукологія, яка є міждисциплінарним комплексом інтегрованого наукового знання про освітні системи та процеси,

НАПРАЦЮВАННЯ КЛАСИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

сконцентровані у наступних теоріях:

- **Теорія розвиваючого навчання** (Л.В.Занков, В.В. Давидов).
- **Психолого-педагогічна теорія діяльності** (Б.Ф. Баєв, Г.І. Щукіна, О.М.Леонт'єв).
- **Теорія поетапного формування розумових дій** (П.Я. Гальперін, Н.Ф.Тализіна).
- **Теорія змісту освіти** (І.Я. Лернер, В.В. Краєвський, М.М. Скаткін, В.С. Ледньов).
- **Теорія творчої діяльності – психологічний аспект** (Я.О. Пономар'єв, Т.В. Кудрявцев), педагогічний аспект (О.І. Виговська).
- **Психолого-педагогічна теорія пам'яті** (П. Лідсней, Д. Норман, Г.Еббінгауз, Л.С. Виготський, П.І.Зінченко).
- **Теорія пізнавального інтересу** (Г.І. Щукіна, І.Я. Ланіна, Н.П.Морозова).
- **Теорія навчально-пізнавальної діяльності** (П.С. Атаманчук, Л.О. Іванова, Б.І. Корот'єв, Н.Ф. Тализіна, Г.І.Щукіна).
- **Теорія активізації навчання** (Л.П. Аристова, В.І. Лозова, І.Ф. Харламов, Т.І. Шамова).
- **Теорія програмованого навчання** (Н.Ф. Тализіна, В.П. Безпалько).
- **Теорія проблемного навчання** (О.М. Матюшкін, М.І. Махмутов, І.Я. Лернер, І.Т. Федоренко, О.М. Алексюк, Г.О. Атанов, О.Т. Проказа).
- **Теорія змісту навчального матеріалу, засобів та методів навчання. Теорія цілісного педагогічного процесу** (О.Т. Проказа).
- **Педагогіка як сукупність педагогічних теорій** (Б.І. Корот'єв).
- **Теорія оптимізації навчально-виховного процесу** (Ю.К. Бабанський).

Є й інші теорії, які висвітлюють сутності окремих аспектів педагогічної реальності.

що в них відбуваються і мають відбуватися.

Необхідність теоретичних досліджень та розробок загальної й прикладної едукології обумовлена тим, що це дає змогу скласти глибоке й адекватне сучасності уявлення щодо самої системи освіти, виходячи не з примхливих вольових рішень або ідеологічних догм, а на підґрунті ретельно й системно зібраних численних та різноманітних фактів і проблем, які постають перед регіональними, національними та світовими інститутами.

Нова парадигма сучасної освіти розширює та поглиблює поняття едукології, наголошуючи на необхідності інфоноосферної едукології як науки про освіту в сучасному світовому просторі з цілеспрямованими (керуваними) та стихійними (хаотичними) циркуляціями знань.

Риси **духовного фундаменту** інфоноосферної едукології набуває педагогіка довіри та взаєморозуміння, **теоретико-методологічного фундаменту** – кібернетично-синергетична педагогіка співробітництва, а **теоретико-практичного підґрунтя** – інноваційні педагогічні технології.

Без плідного **оптимістичного** прогнозування прогресивний розвиток системи освіти не буде достатньо ефективним. Необхідно мати наповнену конкретним змістом **ідеальну модель**, ступінь наближення до якої й буде свідчити про якість освітніх (НВР – навчання, виховання, розвиток) процесів та педагогічної діяльності, в основі якої – система наукових знань як загальнолюдська цінність.

Ретельно розроблені інноваційні педагогічні технології на підґрунті системи наукових знань інфоноосферної едукології покликані забезпечити необхідні психолого-педагогічні умови входження тих, хто оволодіває освітою, в загальнокультурний світовий (а не тільки європейський) простір. Саме у цьому світовому освітньому просторі мають відбуватися процеси „самості” особистості: самостановлення, саморозвиток, самоактуалізація та самореалізація особистості

з позитивними якостями з точки зору загальнолюдських цінностей.

Під таким кутом зору розглянемо проблему, пов'язану з так званим Болонським процесом. Перш за все зауважимо, що необхідно вести мову не про інтеграцію України в Європу, а про **інтеграцію, кооперацію та координацію України та Європи**. Теоретичні основи цих взаємовідносин у галузі науки та освіти з нашої точки зору мають бути наступними.

Бачення навколишнього світу та самовідчуття й осмислення себе в цьому світі завжди здійснюється через „**масив**” знань. „Масив” знань складається із певних **систем знань**, які породжують певні „**картини світу**”. Так, система природничонаукових знань зумовлює природничонаукову картину світу (ПНКС), епіцентром якої є фізична картина світу (ФКС) на підґрунті системи фізичних знань. Система науково-технічних знань (як правило, прикладні фізико-технічні знання) породжує науково-технічну картину світу (НТКС), система соціально-гуманітарних знань (та гуманітарний потенціал природничонаукових і науково-технічних) породжує соціально-гуманітарну картину світу (СГКС), а система релігійних знань – релігійну картину світу (РКС).

Так як знання, незважаючи на їх специфіку в різних системах, не можуть бути ізольованими ні в суспільній свідомості, ні, тим більше, в **одичній особистісній свідомості**, то й картини світу мають бути складовими та входити в цілісну картину світу (ЦКС).

На перший погляд здається, що саме єдина ЦКС і має стати тим об'єднуючим чинником, який і зумовить успіх європейської інтеграції. Але реальна ситуація набагато складніша. Що стосується природничонаукових та науково-технічних систем знань і відповідних їм ПНКС та НТКС, то тут можлива й необхідна **повна інтеграція**, так як ці системи знань і картини світу є загальнолюдськими цінностями. Відносно системи соціально-гуманітарних знань і СГКС, з нашої точки зору, можлива

тільки **кооперація**, яка передбачає по-вне поєднання **тільки деяких елементів** цієї системи, а національні цінності у кожній країні свої та інтеграції не підлягають.

Найбільш проблематичною є система релігійних знань і РКС. Навіть якщо врахувати, що в Європі християнське віровчення домінує, то й тоді воно не є всезагальним, так як мають місце православна віра, католицизм та протестантизм. Виходячи із цих реальностей, ми вважаємо, що в цьому духовному просторі єдність можлива тільки на підґрунті **координації**.

Розглянута нами ЦКС як синтез ПНКС, НТКС, СГКС та РКС у повній мірі не є об'єднуючим чинником у світовому освітньому просторі (у європейському також). А наукове підґрунтя освіти (НВР) є інваріантним відносно країн і національностей, що дає змогу констатувати спільність цієї системи знань і відповідної їй **інформаційно-педагогічної картини світу (ІПКС)**. ІПКС має трансформуватися в **інфоносферну едукологічну картину світу (ІНЕКС)**, яка ґрунтується на такій своєрідній системі знань, які є результатом не стільки екстенсивно-інформаційної освіти, скільки **інтенсивно-фундаментальної (ІФО)**, що реалізується засобами як інформатики, так і телематики.

В основі ІФО мають бути інноваційні „тонкі” **педагогічні технології (ТПТ)**, які передбачають не тільки інтенсивну пізнавальну діяльність щодо оволодіння знаннями науково-навчальних дисциплін, але й **інтенсивно-аналітичну діяльність** щодо самоаналізу своєї пізнавальної діяльності (рефлексія).

Вектор інфоносферної едукології в просторі ІНЕКС покликаний орієнтувати освітні системи таким чином, щоб європейських вибір (за умови, що Росія також знаходиться в Європі) у науково-освітньому середовищі поєднувався з привнесенням у Європу й свого, беззаперечно, цінного, а тому передового й прогресивного.

Громадяни України, державні та суспільні інститути не повинні демонструвати самоприниження перед Європою, а достойно співпрацювати

в областях ПНКС та НТКС (інтеграція), в області СГКС (кооперація), в області РКС (координація).

В межах ІНЕКС реалізується системний кібернетично-синергетичний підхід до освіти, до її закладів та окремих учнів (студентів). Учні (студенти) в системі неперервної освіти – це є своєрідні, специфічні системи, які самоадаптуються і потребують організації та управління в певних психолого-педагогічних соціальних умовах.

Матеріально-технічною базою інфоносферної едукології, безумовно, мають стати арсенали сучасних технічних та дидактичних засобів, у тому числі й засоби телематики.

Принцип доповнюваності, запропонований та обґрунтований у фізичній науці великим фізиком-філософом Нільсом Бором, став уже загальнонауковим методологічним принципом. Згідно з цим принципом інфоносферна едукологія та ІНЕКС мають розбудовуватись **не замість класичної педагогіки та ІПКС, а на їх підґрунті**. Педагогічні інновації та дидактичний динамізм мають поєднуватись з розумним консерватизмом, самокерованість – з цільовим плануванням і т. ін.

Вивчення науково-навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах та навчальних предметів у школах має бути спрямованим на осягнення загальнонаукових **принципів – „ди-полів”**: зміни та збереження, єдності та різноманітності, обумовленості та невизначеності, невідповідності та відповідності, закономірності та випадковості, однозначності та вірогідності, симетрії та асиметрії, гармонії та дисгармонії, системності та аспектності, узгодженості та суперечності.

Ці поєднані нами „полярні” принципи мають бути фундаментальними в теоретичних розробках ЦКС, ІПКС та ІНЕКС, які покликані сприяти адаптації освіченої людини до природних умов, до виробничо-технічної сфери, до сучасного суспільства та його культурного середовища. Активна адаптація має впливати на прогресивний розвиток всіх галузей людської діяльності. Кожна освічена людина має особистісні знання, які є результатом не стільки почутого,

побаченого та прочитаного, скільки результатом переосмисленого, „переконструйованого”, тобто є „власним винаходом” у процесі НВР (навчання – виховання – розвиток).

Від вчителів та викладачів інфоноосферна едукологія вимагає інтегрального загальнолюдського стилю мислення, яке, як обґрунтовано нами раніше, має бути **системно-діалектичним, ймовірно-прогностичним та логіко-варіативним.**

ЛІТЕРАТУРА

1. Проказа А.Т. Реформирование образования в контексте европейской интеграции (проблемы педагогики кибернетически-синергетического периода). // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, №23 (186), 2009. – С. 138 – 142.
2. Проказа А.Т., Ильченко В.И. Духовно-гуманитарный потенциал физики. Книга 5. Картины мира. – Луганськ: „Глобус”, 2007. – 176с.
3. Проказа А.Т., Меньяйленко А.С. Новые информационные технологии обучения и „законы сохранения” в педагогике. // Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти: 3 б. наук. ст. – Луганськ: ЛДПІ, 1998. – С.214 – 218.
4. Проказа О.Т., Меньяйленко О.С. Педагогічні семіотичні системи (ПСС) як засоби технологізації навчання (на прикладі фізики). // Освіта Донбасу, №2 (133), 2009 – С. 20 – 23.
5. Проказа О. Системний підхід до побудови теорії цілісного педагогічного процесу. // Директор школи, ліцею, гімназії.- 2007. – №. 4 –С.26 – 30.
6. Проказа О.Т., Грицьких О.В. Деякі прогностичні особливості педагогіки XXI століття. // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції „Наука і освіта – 2004”. Том 40. Стратегічні напрями реформування системи освіти. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – 74с.
7. Проказа А.Т., Меньяйленко А.С. Инновационные педагогические технологии в образовательном процессе. // Інноваційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі: Матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. – Луганськ, 2007. – С.175 – 182.

Вчитель (викладач) має створити такі умови, щоб учень (студент) мав змогу успішно здійснювати **самоосвіту**. Ці умови передбачають організацію та управління навчально-пізнавальною (професійно-пізнавальною) діяльністю, а тому таку діяльність ми називаємо **квзісамостійною**. Надто важливим є те, що за таких психолого-педагогічних умов учень (студент) бажає й прагне до того, щоб його діяльністю керували, контролювали та справедливо оцінювали її. Це означає, що моралізаторське повчання та вимоги авторитарної педагогіки насильства (в тому числі й учня (студента) над самим собою) мають звільнити місце для бажаного **керованого навчального пізнання** кибернетично-синергетичної педагогіки (інфоноосферної едукології), яка ґрунтується на довірі, взаєморозумінні та продуктивній співпраці.

В основі інфоноосферної едукології мають бути нові **інтерактивні освітні технології**, які передбачають і мають забезпечити перманентне діалогове спілкування на підґрунті педагогіки довіри, взаєморозуміння та цілеспрямованої співпраці. У процесі такого „**дипольного**” спілкування здійснюється «циркуляція» навчальної інформації між учнем (студентом) та вчителем (викладачем), учнем (студентом) та комп’ютером, учнем (студентом) та іншими учнями (студентами), а також „діалогове” спілкування учня (студента) з самим собою на основі пам’яті про минулий власних навчальний досвід.

Для навчальних закладів освіти всіх рівнів наукові знання є досить важливою складовою духовної культури, а тому мають визначатися як вага цінність для держави, суспільства, особистості.

Інтерактивне навчання в системі інфоноосферної едукології характеризується такими особливостями:

- Мета: розвиток учня (студента) як активної, самостійної, ініціативної особистості.
- Відношення (суб’єкт-суб’єктні безпосередні або опосередковані технічними засобами): рівність при

спілкуванні, розподіл відповідальностей.

- Методи: проблемно-пошукові.
- Засоби (носії інформації): електронні, паперові, інші матеріальні.
- Процес: гнучкий, орієнтований на „зону найближчого розвитку”.
- Результат: творча спрямованість моральнісної особистості з потребою самореалізації.

В основі нової парадигми освіти з теоретичною базою інфоноосферної едукології пріоритетними мають вважатися триєдність НВР та педагогічний дуалізм органічного поєднання теорії та практики.

Традиційні методики навчання в основному підпорядковані логіці розвитку наукових знань, а не закономірностям гармонійного розвитку всіх сфер особистостей (ціннісно-сислової, мотиваційної, інтелектуальної, вольової, моральнісно-етичної, художньо-естетичної та емоційно-почуттєвої).

Інфоноосферна едукологія має забезпечити оптимальне управління навчальною пошуково-творчою діяльністю (згідно з інтересами та потребами).

Сучасна нормативна побудова навчальної діяльності вступає у **протириччя** із задачами особистісно орієнтованого навчання, з ціннісним ставленням до дійсності, до свого буття у світі й сутності цього буття. Лише особистісно орієнтований (суб'єктивований) об'єктивний зміст освіти може стати епіцентром навчально-творчої (а отже, і самовиховної) діяльності учня (студента).

Виховний аспект інтерактивної технології полягає в тому, що вона дієвими засобами забезпечує навчальні успіхи, котрі сприяють виникненню **позитивних емоцій та бажання вчитися**. У такому випадку особистісні цінності поєднуються з національними та загальнолюдськими.

Інфоноосферна едукологія ХХІ століття покликана ліквідувати „металеві обійми” педагогічної традиції та розкріпачити творчу природу Людини в людині.

Подальші дослідження та розробки проблем інфоноосферної едуколо-

гії мають бути у напрямках конкретизації, розширення та поглиблення понятійного апарату; рефлексії та саморефлексії суб'єктів навчально-пізнавальної та педагогічної діяльності у людино-машинних системах; міждисциплінарних зв'язків в межах інноваційних педагогічних технологій з використанням сучасних інформаційних та телематичних засобів НВР.

При цьому не будемо забувати слова великого Вчителя-педагога В.О. Сухомлинського, який стверджував, що теорія залишається джерелом, яке живить майстерність вчителя до тих пір, доки вона живе в досвіді.

На завершення зауважимо, що висловлені в цій статті ідеї, принципи, підходи та фундаментальні положення є результатом наших роздумів, досліджень та багаторічного педагогічного досвіду. Деякі аспекти нашої концепції висвітлювались раніше в наукових публікаціях [1 – 7 та ін.].

Александр Проказа

Какой должна быть новейшая педагогика XXI века? (Постановка проблемы и вопроса теории)

Разнообразие образовательных проблем в современных условиях требует междисциплинарных связей педагогики с другими науками, и при таких условиях классическая педагогика должна трансформироваться в инфоноосферную едукологию. Инновационные педагогические технологии призваны обеспечить необходимые психолого-педагогические условия входа тех, кто овладевает образованием, в общекультурное мировое пространство, помочь решить проблему, связанную с Болонским процессом.

Ключевые слова: едукология, инфоноосферная едукология, интерактивное обучение.

Oleksander Prokaza

What must the newest pedagogics of XXI century be like? (Raising of the problem and questions of the theory)

Nowadays the diversity of inter-branch educational problems requires connections of pedagogics with other sciences, and on such conditions classic pedagogics must be transformed into infonoospherical educology. Innovative pedagogical technologies are called to provide the necessary psychologic-pedagogical conditions for those mastering education to enter the common cultural world, to help solve the problem related to the Bologna process.

Keywords: educology, infonoospherical educology, interactive teaching.

Інноваційна
школа

УЧИТЕЛЬ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО. ЯКИМ ЙОМУ БУТИ?

Ганна ІСАЄВА

Науковий співробітник
лабораторії географічної
і економічної освіти
Інституту педагогіки
АПН України

Процес відродження національної освіти відбувається повільно, долаючи перешкоди. Не менш важливою є проблема формування, становлення вчителя, вчителя творчого, вчителя-особистості, від якого залежить обличчя майбутньої школи. Від особистісних якостей Учителя та рівня його підготовки залежить не лише якість шкільної освіти, а й рівень духовної культури суспільства, утвердження демократичних цінностей і процесів, що відбуваються в країні. В статті зроблено спробу скласти професійний портрет вчителя школи майбутнього. Надаються методичні рекомендації щодо особливостей написання статті як жанру.

Ключові слова: творчість учителя, учитель-лідер, ситуативна методика, дистанційне навчання, стаття як жанр.

Важливою ланкою відродження України є визначення культури й освіти пріоритетною галуззю соціально-економічного розвитку суспільства. І це не випадково. Якщо через якісь історичні колізії культура й освіта зживає себе, деградує, то що відбувається з суспільством як носієм цієї культури? Воно опиняється поза історією.

Сьогодні ми переживаємо процес поступового і дуже неоднозначного повернення до культурних цінностей, до відродження тих надбань, які тривалий час не визнавались, а точніше ігнорувались. Сучасні процеси, що відбуваються в Україні, — це спроба по-новому вписатися у всесвітньо-історичний процес. Звичайно, це завдання не є справою одного дня, місяця чи року. Для того, щоб його виконати, потрібно пе-

ребудувати свідомість у найістотнішому — у усвідомленні способу свого існування, а це можливо тільки завдяки знанням й освіті.

Відшукати найбільш радикальні способи розв'язання цих проблем в умовах соціально-економічної кризи дуже складно. Ми звикли вирізняти в житті й управлінні суспільними процесами так звані основні ланки, з якими необхідно працювати в першу чергу (традиційно — це економіка), і другорядні, в тому числі освіта. Це помилкова концепція. Всі складові соціально-економічного та соціального розвитку є рівнозначними, кожна з них потрібно розглядати як необхідну й не ставити її в чергу.

Проводячи дослідження, соціологи останніми роками фіксують зростання значущості для людей матеріальної сторони життєвого за-

безпечення: зарплати, продовольчих і промислових товарів, житла тощо.

Проте, коли ми звертаємося до глибин ціннісних орієнтацій людей, то бачимо зовсім іншу картину. Соціологічні дослідження свідчать, зокрема, про високу цінність освіти. У відповідь на запитання, що неодноразово ставилося в різних дослідженнях: „*Що б ви хотіли зробити для своїх дітей, онуків, аби вони були вдячні Вам у житті*”, люди виділяють два компоненти: по-перше, забезпечити їм добру освіту, професією, а по-друге, виховати їх добрими, чесними людьми. Отже, попри всі негаразди сьогодення духовні цінності залишаються важливою і необхідною складовою людського буття.

На сьогодні національна освіта, школа відроджуються дуже повільно, долаючи на своєму шляху численні перешкоди. Такий стан справ в освіті істотно впливає й на проблему формування, становлення вчителя, вчителя творчого, вчителя-особистості, від якого залежить обличчя майбутньої школи. Саме педагогічні кадри, вчителі мають вдихнути у неї нове життя.

Домінуюча роль у навчально-виховному процесі належить і буде належати насамперед Учителю. Постає питання, чи професійна компетентність набувають надзвичайно важливого значення. Адже ключова роль у вирішенні пріоритетного завдання сучасної і майбутньої державної політики в галузі освіти – поліпшення якості надання послуг – належить саме Учителю, Вчителю-творцю, який спроможний вибудувати індивідуальну модель роботи з кожним учнем, розвинути його загальні здібності, здатність пристосуватися до динамічних умов соціального й професійного життя.

Від особистісних якостей Учителя та рівня його підготовки залежить не лише якість шкільної освіти, а й рівень духовної культури суспільства, утвердження демократичних цінностей і процесів, що відбуваються в країні.

Багато вчених-дослідників присвятили свої роботи різним аспектам творчої діяльності вчителя (див. вріз на С. 11). Одним із свідчень цього є той факт, що у бібліографії наукових робіт з проблем творчості, що видана у 1965 році Інститутом творчості у Каліфорнії, міститься понад 4 тисячі назв.

Педагогічна професія вимагає постійного творчого пошуку, невтомної роботи над собою. У даній статті автор не ставить за мету розкрити педагогічну творчість у всіх її аспектах. Наше завдання вбачаємо в тому, щоби виділити те специфічне, особливе, що характерне для вчителя школи майбутнього, зробити спробу скласти його професійний портрет.

ПРОБЛЕМА УЧИТЕЛЯ, як предмет дослідження

Проблема Учителя, його творчої діяльності була актуальною на всіх етапах розвитку школи, тому вона була і є предметом дослідження багатьох вчених. Про глибокий інтерес до неї свідчить бажання багатьох дослідників створити теорію творчості. Важливу роль у розробці **основ теорії педагогічної творчості** відіграли фундаментальні праці видатних психологів В.С. Біблера, Д.Б. Богоявленської, Л.С. Виготського, Г.С. Костюка, В.О. Моляко, В.М. Теплова та ін. Проблема результативності професійної діяльності вчителя та педагогічних колективів висвітлена в роботах Ш.О. Амонашвілі, Б.С. Кобзаря, В.Є. Храпова та ін.

Дослідження О.О. Абдуліної, М.М. Алексюка, Ю.Л. Львової, М.М. Поташнікі, В.А. Семиченко, Р.Х. Шакурова та інших визначають **шляхи удосконалення професійної підготовки педагога до творчої діяльності**.

Проблеми **формування майстерності у професійній діяльності вчителя** розглянуті в роботах Ю.А. Азарова, Є.С. Березняка, І.А. Зязюна, В.Ф. Паламарчук, Л.І. Рувинського.

Питання **професійної готовності до педагогічної діяльності** досліджувались в роботах таких вчених: М.І. Дяченко, Л.А. Кондибович, К.В. Макагон, В.А. Сластьонін та ін.

Вагомими для вивчення процесів становлення вчителя є дослідження і творча робота талановитого педагога *В.О. Сухомлинського*, який сам втілював найкращі риси сучасного педагога. В.О. Сухомлинський писав, що вчитель – головна дійова особа творчої взаємодії, співробітництва з вихованцем [6].

Значною мірою практичній підготовці вчителів до творчої професійної діяльності сприяє узагальнення різними авторами творчого досвіду педагогічної праці вчителів-новаторів [7].

Який він – Учитель школи майбутнього? Це, передусім, Учитель з великої літери. Людина, яка не тільки отримала спеціальну педагогічну освіту, але і завжди почуває себе на вістрі суспільних проблем. Людина, яка здійснює важливу соціальну функцію, яка забезпечує зв'язок часу і наступність поколінь, без чого взагалі не можливий прогресивний розвиток людства. Учитель відіграє ключову роль у перетвореннях, що відбуваються у всіх сферах суспільного життя.

Він має бути не простим виконавцем керівних директив і настанов. Не тільки просто дає уроки і якого цікавить лише безпосередній, швидкий результат своєї праці.

Учитель – це мислитель, який відчуває всю повноту покладеної на нього святої відповідальності за долю дитини (особистості), яку йому довірили, за її духовне, інтелектуальне і фізичне здоров'я, за майбутнє своєї країни і всього світу, всієї людської цивілізації [1].

Учитель має бути вольовим, контактним, вміння почути, зрозуміти і сприйняти позицію співрозмовника. Його розум має бути спрямований на все нове, що необхідне освіті й учителю.

Учитель має бути лідером, каталізатором розвитку системи освіти взагалі. Серцевина лідерства – це енергія. Лідерство спрямоване на мобілізацію, а не на марнування енергії. Причому завдяки лідерству вчитель, керівник, який віддав додаткову енергію, відчуває задоволення, йому цікавіше працювати. Учитель-лідер плекає потенційних лідерів-учнів. Він створює лідерів, які можуть створювати інших лідерів, – такою має бути послідовність дій, які генеруватимуть великі зміни в освіті України.

Які ж риси Учителя-лідера? Інноваційний характер; вдале поєднання власних творчих пошуків із відомими педагогічними технологіями; сміливість у відстоюванні своїх творчих ідей; уміння налаштовувати учнівський колектив на неперервну цікаву роботу, що обов'язково дає результат; постійний пошук кращих рис учня, спрямування їх на зростання особистості і учнівського колективу; „затушовування” негатив-

вів (які є у кожній людині) кращими рисами, здобутками, перспективами; цілеспрямованість, принциповість, визнання відповідальності перед учнями, розуміння їх потреб.

Якщо вчителі, усвідомлюючи, який вплив на вихованців здійснює їх особистість, постійно самовдосконалюються, духовно розвиваються, відповідально і творчо працюють, з любов'ю ставляться до людей, роботи, середовища, то стають зразком, дійсним лідером, який вестиме за собою учнів. Коли навчальний процес побудований на основі співпраці, діалогу, творчості, дослідження, оволодіння знаннями на трьох рівнях: *мотиваційному, когнітивному та операційному*, учні активно включаються в процес пізнання й отримують задоволення від процесу й результату навчання.

Творче обличчя вчителя – творча пошукова діяльність: наявність авторських програм, методик, сучасних інтерактивних технологій тощо.

Але педагог – це не тільки вчитель. Це і *вчений-дослідник*, який скрупульозно вивчає особливості різної педагогічної діяльності у найрізноманітніших педагогічних ситуаціях. (Про це більш детально читач може дізнатися з опублікованих праць науковців, а також статті автора “Учитель ліцею як дослідник”) [4]. Прагне за „деревами” окремих конкретних педагогічних і не тільки педагогічних фактів побачити „ліс” загальних, закономірних причинно-наслідкових зв'язків, які визначають ефективність того чи іншого способу досягнення мети навчання.

Учитель – це і управлінець. Від керівника школи чи будь-якого іншого навчально-освітнього закладу до міністра. Адже важко собі уявити управлінця, освітнього менеджера, навіть найвищого рангу, який не пройшов великої школи учительства, повсякденної учительської праці.

Дуже хочеться вірити, що у ХХІ столітті більшість учителів будуть людьми не тільки висококваліфікованими, але й доскіпливими, відкритими для творчого сприйняття нових ідей, які самостійно оцінюватимуть їх ефективність і спроможність. Він має бути не зашореним (зараз це часто трапля-

ється) амбіційною самовпевненістю, ілюзіями досягнутого всезнання, має сприймати нову думку, яка не вкладається у його звичні стереотипи.

Для вчителя майбутньої школи має бути характерна **ситуативна методика**, яка дозволяє поставити учня у стан учасника подій, коли необхідно зробити вибір, від якого буде „залежати його доля, доля міста, країни”. І тут учитель має зрозуміти учня, з повагою ставитися до його думки, похвалити чи з почуттям гумору підійти до його помилок.

Учитель має вносити своє інноваційне бачення у педагогічний процес, наповнювати його власними емоціями, своїм стилем спілкування з учнями, своєю професійною майстерністю, своєю творчістю.

Учитель майбутньої школи має бути готовим до роботи в умовах дистанційного навчання учнів.

Дистанційне навчання – прогресивна педагогічна технологія, яка відрізняється від традиційних форм істотними ознаками: застосуванням у навчанні сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж, доступністю та комфортністю навчання, особистісною орієнтованістю – свободою вибору змісту, часу, темпу та методів навчання, модульністю структури змісту та організації навчального процесу. Оскільки дана проблема для сучасної школи є новою, зупинимо увагу читача на цьому виді діяльності вчителя більш детальноше.

Вчителя необхідно готувати до цього виду діяльності. Сьогодні дистанційну освіту використовує здебільшого вища школа, а також використовується ця форма навчання в післядипломній освіті вчителів. Створено центр дистанційного навчання (Київ). У пер-

спективі широкого впровадження потребуватиме дистанційна форма навчання учнів загальноосвітніх закладів. Особливо це стане актуальним в умовах профільного навчання. Вона дає можливість урахувати потреби учнів, які за станом здоров'я, проживання у віддалених, сільських регіонах не можуть отримати освітні послуги за традиційною системою (див. вріз на С. 13).

Проблемна лабораторія дистанційного навчання Національного технічного університету „Харківський політехнічний університет” проводить дистанційні навчальні курси для школярів 9-11 класів з 9-ти дисциплін.

Лабораторія розпочала експеримент „Дистанційне навчання для середньої школи”, мета якого – апробація та вдосконалення методики проведення дистанційного навчального процесу для учнів середньої школи, розробка рекомендацій для вчителів щодо використання дистанційних курсів у навчальному процесі. Учасниками експерименту стали також учні та вчителі шкіл міст Києва (ліцей „Наукова зміна”, ЗОШ №90), Хмельницька (НВК №2), Харкова (ліцей №1) та ін. Використовує таку форму навчання школярів також НТТУ „Київський політехнічний інститут”.

Програма впровадження дистанційної освіти в Україні має вирішувати такі завдання:

- формування єдиного освітньо-інформаційного простору України;
- забезпечення широкого доступу вчителів, учнів до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій;
- здійснення організаційного, науково-методичного, інформаційно-телекомунікаційного, психолого-педагогічного супроводу дистанційного навчання;
- створення організаційної структури впровадження дистанційного навчання;
- створення навчально-методичних та інформаційно-консультативних центрів з підготовки педагогічних кадрів щодо впровадження дистанційного навчання;
- розроблення науково-методичного і навчально-методичного забезпечення дистанційного навчання тощо.

Схема впровадження дистанційної освіти

Центр дистанційної освіти при МОН

Регіональний центр дистанційної освіти

Шкільний телекомунікаційний інтернет-центр

НАПИСАННЯ СТАТТІ – РОБОТА ТВОРЧА

Точної формули, звичайно, немає. Але можна дати алгоритм написання, назвати основні вимоги до публікації тощо. Що таке стаття? Стаття як жанр – прозаїчний твір для газети, журналу, збірника, обмежений у розмірах.

Для педагогічної статті, як різновиду статей взагалі, характерно те, що вона є прозаїчним твором з обмеженим розміром, в якому інтерпретуються факти та явища з психолого-педагогічної точки зору. Предметом педагогічної статті є факти та явища, актуальні для навчально-виховної практики. Це також можуть бути наукові ідеї. Понятійний апарат та мовні засоби педагогічної статті теж повинні бути зі сфери психології та педагогіки.

Які ж вимоги до педагогічної статті?

„Спочатку треба вивчити те, про що пишеш, а потім навчитися писати. На перше і друге може піти ціле життя”, – писав Е. Хемінгвей.

„У творі повинна бути ясно визначена думка. Ви повинні знати, про що пишете, інакше заблукаєте без певної мети, і ваш талант вас погубить”, – радив А. Чехов.

Отже, кожна стаття повинна мати основну ідею, яка у конкретному матеріалі має бути розроблена або в цілому, або частково.

Основна ідея – це не опис і не перелік фактів. Це розповідь про те, як саме можна щось зробити.

Сюжет – центр статті, основна її ідея повинна бути або підтверджена, або спростована авторськими роздумами, аргументами, спостереженнями. При цьому саме *власними* думками, спостереженнями, висновками. Якщо ж ви вважаєте, що чужа думка, висновок мають значення для підтвердження ваших власних, вкажіть, кому вони належать. Наявність *особистого ставлення* автора матеріалу до основної ідеї статті – обов'язкова умова.

Докази – це засоби, за допомогою яких стверджується чи спростовується ідея публікації. Ними можуть бути факти навчально-виховного процесу, результат наукових експериментів, факти анкетування учителів, дітей чи батьків, висловлювання класиків, узагальнення з історії освіти, власні роздуми, аналіз, а також факти, взяті з публікацій, праць, експериментів інших авторів.

Не всі вони мають однакову доказову силу. Тому є необхідність сформулювати деякі вимоги до доказів.

Наукова добросовісність – обов'язкова умова при доборі й використанні доказів. Факти і аргументи повинні прийматися такими, якими вони є, а не такими, як вам хотілося б. Використовуючи окремий висновок, думку педагога-класика або іншого автора, треба мати на увазі повний її зміст, а не виривати з тексту цитату, уривок. Власні докази повинні бути результатом наукових досліджень, з тим щоб вони могли витримати наукову критику. Ця вимога має особливе значення для статей, написаних за результатами експериментів. В педагогічних статтях можна використовувати таблиці, діаграми, статистику.

Порівняння власних аргументів з аргументами інших авторів – теж одна з обов'язкових вимог. Воно влітає нові публікації у загальний процес наукових пошуків, стаття не буде виглядати ізольовано.

Після того, як визначено основну ідею і докази, після того, як автор зрозумів, про що і для чого він пише, можна розпочати написання тексту. ▶

Організація дистанційного навчання у школах може відбуватися на базі Інтернет-центрів, які організують і координують дистанційну діяльність учнів і вчителів, здійснюють педагогічний супровід дистанційного навчання. Самостійно вирішувати ці завдання, звичайно ж, під силу таким центрам на базі шкіл. Потрібна система науково-методичної підтримки їх діяльності, яку можуть забезпечити регіональні центри дистанційної освіти.

Щоб ця система запрацювала, МОН України передбачає підготувати проект Закону „Про дистанційну освіту” і розробити Програму впровадження дистанційної освіти в Україні (див. вріз на С. 13).

Таким ми бачимо короткий портрет майбутнього вчителя.

Ми далекі від думки, що портрет учителя, який ми змалювали, є відсутнім у сучасних школах. Уже зараз у царині дидактики і теорії виховання провідна роль у науці переходить у деяких школах (частіше в ліцеях, гімназіях, коледжах) до педагогів-практиків. З'являється новий тип педагога: *учитель-учений*. „Ознайомтеся ближче з роботою Київського гуманітарного ліцею, – порадила Олександра Савченко, відомий дидакт не тільки в Україні, – тут учителі працюють творчо – вченим тільки встигати б підхоплювати новачки. Вчителі захищають наукові роботи, стають кандидатами наук, учителями року, заслуженими вчителями, методистами. Вони відчувають, що треба використовувати якісь нові ідеї у своїй професії. Їхня робота увірвала все краще з того, що знайдено багатьма (хоча добре старе теж діє).

Учителі підхоплюють і щедро пропагують ідеї, які витають ще у повітрі. Створено ряд науково-методичних посібників у співавторстві – вчені, педагоги ліцею та ліцеїсти старших класів”.

Педагогічна діяльність не терпить шаблону й відсталості, вона вимагає безперервного оновлення форм і методів навчання й виховання. Це неможливо здійснити без постійного творчого зростання вчителя, збагачення його професійної культури.

Вчитель сучасної і майбутньої школи широко застосовує інноваційні технології. Це вимагає від нього інноваційного стилю мислення, готовності до дослідницької і експериментальної роботи, здатності створювати не тільки авторські програми, але й готувати для них навчальні посібники, методичні матеріали. Дуже цінним є те, коли вчитель вміє ділитися результатами педагогічних роздумів на сторінках газет, журналів, наукових збірників тощо, а результативність своїх досліджень вміє доводити мовою науки.

Але, як показує досвід роботи, в учителів виникають значні труднощі при написанні статей, інших матеріалів, призначених для публікацій. Часто при підготовці наукових збірників доводиться рецензувати матеріали, які надсилають учителі.

Буває, що з матеріалу статті одразу видно, що в автора є що сказати – і ідея прекрасна, і тема актуальна, – але не зовсім уміє він систематизувати факти, знаходити між ними взаємозв'язок, висловлювати думки у письмовій формі. Тобто є предмет для публікації, але немає вміння

Оформити у письмовій формі класифікований матеріал не набагато легше, ніж виконати роботу, яка цьому передує. Це вища форма творчості.

ДЕЯКІ ПОРАДИ ПОЧАТКІВЦЯМ

На початку всіх матеріалів повинна бути мотивація: обґрунтування обставин, які зобов'язують вас звернутися до цієї проблеми і спробувати її розв'язати. Обставини ці можуть впливати з вимог навчальної практики, змін соціально-політичних умов, внутрішнього стану вирішення проблеми. Незалежно від мотивації у вступній частині добре було б аргументувати актуальність теми. Тут же треба сформулювати мету статті. Робити це краще коротко і чітко.

Оформлення основної частини матеріалу теж вимагає навичок і вміння. Кожна стаття – це логічна цілісність, в якій є окремі частини, скомпоновані за внутрішніми законами викладу. Важливо, щоб виклад був логічно послідовним, написаним літературною мовою, а також доказовим.

Як правило, кожна публікація закінчується висновками. Прийнято говорити про те, наскільки проблема вирішена і що в ній залишається не визначеним. Це дозволяє повертатися до теми, відкриває простір новим дослідженням.

Закінчуючи свою роботу, автор повинен брати до уваги, якому виданню він його запропонує. Кожна стаття повинна „жити” разом з іншими публікаціями, кожне видання має специфіку, характер, напрямок.

Назва статті дуже важлива. Але найкраще допрацьовувати заголовки після остаточного оформлення статті. Добре, щоб він був коротким, одразу викликав інтерес у читача і в той же час відтворював основну ідею роботи.

ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ПИСЬМОВОГО ТЕКСТУ

У ході творчого акту по створенню тексту автор робить наступне:

1. Інвентаризація. На цьому етапі збираємо інформацію і збираємось із думками, тобто розглядаємо ідеї, які у нас уже є з відповідної теми. Інвентаризація може проходити у формі вільного письма (автор нотує все, що приходить у голову, складаючи “опис” своїх думок).

2. Написання чорнового тексту. Це оформлення своїх думок у письмову форму. На папері з'являються неочікувані ідеї. На цьому етапі не слід критично оцінювати свій текст, звертати увагу на форму, правопис і т.д.

3. Правка. „Написання – це переписування”, – говорять досвідчені літератори. Необхідно розуміти, що створення письмового тексту – процес не одномоментний, а поступовий, що текст треба “доводити”. Під час правки ми прагнемо логічно викласти свої думки, привести у відповідність зміст і форму.

На цьому етапі не слід турбуватися про орфографію, граматику, оскільки текст, який має бути опублікованим, автор саморедагує.

4. Саморедагування. Тепер, коли стаття має закінчену форму, автор готує її до публікації. Саморедагування – це шліфування тексту, щоби стаття читалася рівно від абзацу до абзацу – відповідно до авторського задуму; це вміння бачити і виправляти свої помилки.

5. Обнародування (видання). Це можливість поділитися своїми думками з іншими людьми і перевірити, як вони сприймають твій текст. Ні професіоналу, ні дилетанту не хочеться писати „у стіл”. Тому видання можна провести у різних формах: стендова публікація, публікація у збірнику, журналі, газеті тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века.- М.: Издательство „Совершенство”, 1998.
2. Громовий В. І. Інструменти лідерства // Директор школи. – 2007. – №3.
3. Драйден Г. Революция в обучении. Пер. с англ. / Гордон Драйден, Джанетт Вос. – М.: ООО „Парвинэ”, 2003.
4. Лицейна освіта в Україні: реалії і перспективи розвитку. Практико-зорієнтований збірник. / За редакцією Г.С. Сазоненко. – К.: УЦДК, 2002.
5. Педагогический поиск. / Сост. И.Н. Бажанова. – М.: Педагогика, 1988.
6. Сухомлинский В.О. Сто советов учителю // Избранные произведения в 5т. –К., 1979-1986.
7. Теорія і практика діяльності загальноосвітніх закладів нового типу в Україні: Науково-методичний посібник / За ред. В.Ф.Паламарчук. – Кіровоград, 2000.

Анна Исаева

Учитель школы будущего. Каким ему быть?

Процесс возрождения национального образования происходит медленно, преодолевая преграды. Не менее важной есть проблема формирования, становления учителя, учителя творческого, учителя-личности, от которого зависит лицо будущей школы. Именно педагогические кадры, учителя должны вдохнуть в нее новую жизнь. От личностных качеств Учителя и уровня его подготовки зависит не только качество школьного образования, но и уровень духовной культуры общества, утверждения демократических ценностей и процессов, что происходят в стране. Поэтому и акцентируется внимание на том, чтобы выделить то специфическое, особенное, что характерное для учителя школы будущего, делается попытка составить его профессиональный портрет. Даны методические рекомендации относительно особенностей написания статьи как жанра.

Ключевые слова: творчество учителя, учитель-лидер, ситуативная методика, дистанционное обучение, статья как жанр.

Anna Isaieva

The teacher of school of the Future. What should he/she be like?

The process of revival of national education is slow. The problem of forming a creative teacher is important as the image of school of the Future depends on him. It is the pedagogical specialist, the teacher who must breathe a new life in the school. The teacher's personality, the level of his training affect the quality of school education, the level of spiritual culture of the society, the confirmation of democratic values and processes that take place in the country. Therefore attention is accented on the selection of the specific features that are characteristic of the teacher of school of the Future and making his/her professional portrait. Methodical recommendations are given about the peculiarities of writing an article as a genre.

Keywords: creation of teacher's, creativing teacher-leader, situation, methodology distance learning, the article as a genre.

оформити статтю так, щоб її можна було надрукувати.

І не вина тут учителя, адже цьому виду діяльності необхідно навчати ще у студентські роки. Тому вважаємо за необхідне більше публікувати матеріалів, які допомогли б учителям при написанні педагогічних статей, що й започатковує автор даної статті (див. вріз на С. 14).

Зазначимо, що цьому виду діяльності необхідно навчати і учнів, і студентів (майбутніх учителів). Якщо буде збережена ця наступність, тоді й учителю, людині будь-якої іншої професії буде не важко написати статтю на ту чи іншу тему.

Публікація Вчителя – свідчення того, що він працює творчо, вміє спостерігати й експериментувати, прагне до самовдосконалення. Адже творчість Учителя – основний шлях збагачення і розвитку як дидактики, так і методики навчання предмету. Але в науку приходять не ті чи інші створені учителем методики навчання, а ідеї, які лежать в їх основі. Значить, так чи інакше Вчитель, який створює методику, повинен володіти дослідницькою культурою, бути дослідником, вміти ділитися результатами своєї педагогічної діяльності на сторінках преси, а не просто бути шукачем педагогічних новацій. Інакше його творчість не має шансів на поширення. Про неї забудуть, як тільки вчитель піде зі школи.

Отже, визначальною тенденцією процесу формування Вчителя майбутнього покоління є його *прилучення до творчості*, наукової та експериментальної роботи, методичного, технологічного збагачення, вільного вибору шляху життєтворчості.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВА СТАНОВЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Інноваційна
школа

У статті представлено систему організації проектної діяльності педагогічного колективу, використання перспективних педагогічних технологій, спрямованих на формування конкурентоздатної особистості учня, який може самостійно розробляти свої життєві стратегії, використовуючи набуті знання для створення та досягнення мети. Метод проектів, зорієнтований на плекання особистості як творця і проектувальника свого життя, і є, без сумніву, однією із складових впровадження інтерактивного навчання та виховання.

Ключові слова: проектування, метод проектів, освітній проект, асоційовані школи ЮНЕСКО.

**Світлана
ШЕВЦОВА**

Директор Ліцею міжнародних відносин №51 м.Києва, Заслужений працівник освіти України

Завпровадження проект-ного навчання у школах України засвідчило його перспективність та педагогічну доцільність завдяки забезпеченню життєвого розвитку учнів, становленню вчителя як творчої і соціально активної особистості. Під час роботи над проектом педагоги набувають досвіду розв'язання реальних проблем із життя в навчально-виховній діяльності.

Актуальним для сучасної науки є дослідження проектування як методології діяльності, яка має на меті отримання суб'єктивного або об'єктивного нового результату.

Проектування включає процес самозмін учасників проекту; тому актуальною є також проблема забезпечення і розвитку мето-

дологічної культури особистості. Масштабність системного проектування дає підставу стверджувати, що домінуючою на початку нового сторіччя стає проектнотехнологічний тип культури, коли саме проект стає способом цілеспрямованих змін системи.

Таким чином, у сучасній науці й практиці **проектування** розглядається як-от: здатність *особистості передбачати майбутнє на основі такої властивості індивіда, як свідомість*; особливий вид пізнання, який дає уявлення про об'єкти, що можуть виникнути за умови реалізації проектної ідеї; системи практичної діяльності, які можуть виявлятися, опису-

Директор школи, ліцею, гімназії № 1'2010

ватися і перетворюватись у проект майбутнього; засіб „окультурювання” інноваційних соціокультурних перетворень і культурна форма інноваційних процесів в універсумі освіти.

Як бачимо, образ майбутнього, здатність увияти його у теоретичній формі виділяється як найважливіша характеристика проектування. Це суттєвий компонент освоєння методологічної культури вчителя та його діяльності із майбутнім, передбачення, конструювання образу завтрашнього, створення творчого продукту, прогнозування результату. Проектування розпочинається із творчого акту цілепокладання й одночасного моделювання широкого соціокультурного контексту проекту, в якому означена мета проблематизується в руслі засобів її реалізації.

Проектування, інтегроване у контекст управлінської діяльності, розглядається як *культурна форма інновації в освіті*.

Зрозуміло, що досягнення нової якості середньої освіти на нових теоретичних засадах потребує зрілого педагогічного мислення, освоєння освітянами методології й практики соціально-педагогічного проектування.

Реалізація методу проектів у Ліцеї міжнародних відносин №51 проводиться під час урочної, позаурочної та позакласної роботи. Педагогічний колектив іде шляхом побудови інноваційного освітнього середовища, щоб створити умови для розвитку й становлення особистості ліцеїста. Знать, умінь та навичок у тради-

ційному розумінні не досить, їх необхідно перетворити на життєві компетенції, які дають змогу учню самореалізуватися в подальшому житті. Освітні проекти спрямовані на формування особливого педагогічного стилю, який забезпечує підготовку дітей до самостійного, дорослого життя, вчать учнів критично мислити, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, вільно користуватися інформаційними та комунікаційними технологіями, бути конкурентноздатними на ринку праці.

Педагогами застосовуються різноманітні форми роботи над проектами, але *перевагу надано колективній роботі*: на рівні класу та груп учнів.

До речі, з жовтня 2004 року вчителі та ліцеїсти активно працюють над **освітнім проектом асоційованих шкіл (АШ) ЮНЕСКО „Великий Волзький Річковий Шлях”** (ВВРШ; керівники – О.В. Власюк та О.М. Константинова) з метою освіти для сталого розвитку і збереження Всесвітньої спадщини за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Він передбачає утвердження проголошених цією організацією ідеалів миру, прав людини і взаєморозуміння народів через систему освіти, учасниками якої є молодь 16 країн світу, в тому числі й Ліцею.

Цей проект унікальний ще й тому, що спрямований на започаткування зв'язків між партнерськими школами, які підтримують високий рівень освіти відповідно до вимог ХХІ століття з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; є першою освітянською ініціативою, що на рівні ООН впроваджується до навчально-виховного процесу для сталого розвитку; є платформою для міжкультурного діалогу між освітянами різних держав; навчає вчителів і учнів різних національностей жити в гармонії та мирі з природою; тому одногосно був схвалений Генеральною Конференцією на 32-й сесії ЮНЕСКО як важливий міжпредметний проект.

На основі Міжнародного проекту освітяни й учні нашого Ліцею за-

пропонували свій – „Дніпро. Історія. Життя” (викладачі О.В. Власюк, І.О. Рекконен). Його мета – розробка міждисциплінарних уроків; об'єднання дітей різних вікових груп; навчання молоді культури спілкування, толерантного ставлення один до одного та до природи; обмін результатами зі школами-партнерами з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; створення навчальних програм для збереження культурної й природної спадщини. Наша робота всебічно висвітлюється засобами масової інформації, зокрема, телеканалами „УТ-1”, ТРК „Київ”, газетами – „Освіта”, „Метро-освіта”, „Вечірній Київ”.

Слід зазначити, що пріоритетною метою цього міжнародного проекту в Україні є не лише виховання учнівської молоді в дусі миру, демократії, прав людини, толерантності й взаєморозуміння народів на шляху реального співробітництва і взаємозбагачення культур, а й причетності кожної нації

У рамках освітніх проектів **вивчаються такі спецкурси:**

„Країнознавство” (вчителі англійської мови), „Гіди-перекладачі” (вчителі англійської мови), „Основи теорії і права” (О.С. Коврига, А.В.Карпусь), „Практичне право” (О.С. Коврига), „Права людини” (О.С. Лоскутова), „Ми – громадяни” (О.С. Лоскутова), „Європейський вибір України” (А.В.Карпусь), „Риторика” (К.Ф.Скиба), „Основи проектної діяльності” (С.М. Шевцова), „Основи естетики” (Т.В. Садовська), „Основи споживчих знань” (О.В. Лиховид), „Основи економічних знань” (О.В. Лиховид), „Сходинки до інформатики” (Р.П. Стадник), „Комп'ютерна азбука” (Т.М. Квітко, Л.І. Бойко).

Деякі спецкурси викладаються батьками учнів ліцею – викладачами вищих навчальних закладів м. Києва та працівниками Міністерства закордонних справ України, зокрема: „Психологія бізнесу та ділових стосунків”, „Міжнародне право”, „Кримінальне право”, „Основи менеджменту та маркетингу”, „Основи ринкових відносин”, „Дипломатичний етикет та дипломатична етика”.

Крім того, на базі Ліцею працюють клуби за інтересами, театральні студії, чисельні гуртки та спортивні секції.

до розв'язання світових проблем через партнерство в системі ООН. Зазначимо, що перша резолюція Генеральної Асамблеї ООН 57/254 (20/12/02) оголосила десятирічний період, починаючи з 1 січня 2005 року, Декадою освіти для сталого розвитку (ДОСР).

Інтенсивний розвиток міжнародної економіки та відносин, що давно перетнули національні кордони, інтенсифікація міжнародних культурних зв'язків, входження України до світової спільноти, активізація міжнародного туристичного бізнесу потребує якісної підготовки ліцеїстів з іноземних мов. Тому в ліцеї англійська мова вивчається поглиблено з першого класу, з п'ятого – друга іноземна мова (французька або німецька), російська та японська мови – факультативно.

Поглиблення знань з іноземних мов та лінгвістичних компетенцій учнів забезпечується завдяки участі в **проектах „Від держави до держави”** (керівник С.М. Шевцова), **„Діалог Європейських культур”** (керівник С.М. Шевцова, Н.Е. Гулій).

У рамках реалізації цих проектів здійснюються обміни делегаціями учнів і вчителів з навчальними закладами Франції, Росії, Норвегії, Болгарії з метою набуття освітніх, наукових, культурних, історичних та екологічних знань; випускаються поетичні альманахи з перекладами творів поетів країн, мова яких вивчається в ліцеї, ведеться робота над есе із спецкурсу „Країнознавство”, проводяться інтегровані уроки з використанням сучасних методик та інформаційних технологій (математика та іноземні мови; російська та англійська мови; географія та англійська мова; французька, німецька та англійська мови), працюють театральні студії, де ставлять вистави англійською, французькою та німецькою мовами. Учні працюють над спільними проектами з соціокультури, екології, історії, мистецтва.

Подорожі до іноземних лінгвістичних шкіл Франції та Великої Британії є необхідною ланкою для ефективного

та поглибленого вивчення іноземних мов. Під час канікул здійснюються навчальні поїздки до *Міжнародної лінгвістичної школи „Ecole AZURLINGUA”* у місті Ніцца (Франція). Заняття проходять у нестандартній формі, у спеціалізованих кабінетах, із використанням інтерактивних методик. Під час уроків застосовуються аутентичні документи, ситуативні завдання, робота в групах та парах, відео- та аудіоматеріали. Це стимулює засвоєння навчального матеріалу. Після закінчення курсу учні отримують свідоцтво із зазначеним рівнем знань мови та мають змогу повернутися на навчання вже на інший рівень курсу.

Також наш навчальний заклад працює з 2003 року (згідно підписаної угоди) над довготривалим **проектом „Діалог Європейських країн”** з Аграрно-технологічним ліцеєм (l'Établissement Public Local d'Enseignement de Formation Professionnelle Agricole de Chambéry-La Motte Servolex domaine Reinach), регіон Рона-Альпи.

Метою цього проекту є формування певного ставлення особистості до збереження надбань у різних сферах життя, допомога стати активним захисником об'єктів світової спадщини, історичних, культурних та природних цінностей нації. Це важливо і доречно, оскільки в кожному місті та регіоні є цінності світового значення, які треба знати, вивчати.

Педагогічний колектив та учні ліцею намагаються втілити в життя **три основні місії асоційованих шкіл**, а саме: бути центром інновацій, провідником ідей ЮНЕСКО в суспільстві, ланкою, що поєднує різні навчальні заклади.

У рамках **проекту ЮНЕСКО „Крок до миру та взаєморозуміння”** педагогічний та учнівський колективи працюють із партнерами в Україні та за кордоном, активно поширюють інформацію про діяльність цієї міжнародної організації серед учнів середніх та молодших класів, батьків. Традиційно в ліцеї відзначаються міжнародні дні та дати ООН, а саме: Міжнародний день ООН, Міжнародний день теле-

рантності. Всесвітній день дітей, День прав людини, День боротьби зі СНІДом, Міжнародний день миру та інші.

Як відомо, 2001 року Генеральна асамблея ООН прийняла Резолюцію 55/282, якою оголосила 21 вересня кожного року **Міжнародним днем миру**. Мета цього заходу – святкування Дня миру та ненасильства у світі. В рамках впровадження даного проекту в Ліцеї проводяться різні заходи: конкурс на найкращий символ миру серед учнів 5–7 класів, конкурс на кращий вірш, присвячений миру, загальношкільна акція „Зроби перший крок до примирення – попроси вибачення”, опитування серед вчителів на визначення переможця у номінації „Найнеконфліктніший клас”, опитування серед учнів 5–11 класів для визначення переможців у номінації „Учень-миротворець”, покладання квітів до пам'ятника жертвам тероризму. У цей день двері кожного кабінету прикрашаються плакатами, на яких мовами різних держав Європи написані слова: „Дякую” та „Будь ласка”.

У Ліцеї 26 вересня щорічно й традиційно проводиться **Європейський день мов**. У рамках проекту розроблено низку цікавих заходів, а саме:

а) уроки на тему: „Фольклор народів Європи”; „Добро та Зло в казках народів світу”; „Запозичені слова в рідній мові”;

б) демонстрація мультфільмів іноземними мовами для учнів, які відвідують групи продовженого дня;

Гості з Британії навчаються

в) виставка дитячої художньої літератури іноземними мовами.

В класах учителі проводять інформаційну бесіду про особливості та значення Європейського дня мов. Старшокласникам запропоновано види проектної діяльності: семінар „Англійська, німецька, французька мови в житті українських письменників”; „Демонстрація художніх та науково-популярних фільмів англійською, німецькою, французькою мовами для 8–11 класів та їх обговорення”; „Конкурс на кращий художній переклад творів різними мовами”.

Для нас важливо, що проекти, над якими працюють вчителі, не тільки формують методологічну культуру та підвищують професійність, а й знаходяться у безпосередньому зв'язку з навчальними програмами із базових дисциплін, розширюють та доповнюють

існуючі програми. Наприклад, у початковій школі розроблені цікаві **індивідуальні проекти**: „Славетні українці” (керівник В.О. Кірічишина), „Пори року” (керівник М.В. Таран), „Мій родовід” (керівник Т.С. Супрун) та інші. Освітняни ліцею представили проекти із українського мовознавства, зокрема, „Мова – мого життя основа” (керівник Н.В. Клиновська), „Київ... Русь... Україна... Світ” (керівник К.Ф. Скиба); проекти з науково-природничого циклу: „Комп'ютерна графіка” (керівник М.В. Бойко), „Магічні квадрати” (керівник О.П. Шевцова), „Квадратні рівняння” (керівник Л.О. Галата), „Золотий переріз. Традиція і сучасність. Архітектура і живопис” (керівник Л.О. Галата) та ін.

Підсумком проектної роботи з інформатики було створення електронного підручника для вивчення американської літератури (курс „Країнознавства”) учнями ліцею Караванським Георгієм та Цурканом Іваном (керівники О.М. Константинова, М.В. Бойко). Це полегшило сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу. Проект має звукові файли з уривками із відомих англійських та американських постановок, класичної американської літератури, сприяє поповненню лексичного запасу учнів.

Цікавий **проект, присвячений історії Києва як столиці України**, розроблений учнем Дибаном Павлом (керівники – А.В. Карпусь, К.Ф. Скиба, О.М. Константинова). Проект допомагає широкому колу вітчизняних і закордонних користувачів отримати інформацію про історію древнього міста. Цей проект став призером Всеукраїнського конкурсу „Інтернет очима молоді”.

Для педагогічного колективу розвиток творчої особистості як учнів, так і вчителів має пріоритетне значення, оскільки сприяє формуванню національної еліти України. Ліцей прагне до створення відкритої освітньої системи, до залучення більшої кількості учасників проектів з метою обміну набутими знаннями.

Светлана Шевцова

Иновационный потенциал проектной деятельности как основа становления методологической культуры личности учителя

Представлена система организации проектной деятельности педагогического коллектива, использование перспективных педагогических технологий, направленных на формирование конкурентноспособной личности ученика, который может самостоятельно разрабатывать свои жизненные стратегии, используя приобретенные знания для создания и достижения цели. Метод проектов, сориентированный на воспитание личности как творца и проектировщика своей жизни, и есть, без сомнения, одной из составляющих внедрения интерактивного обучения и воспитания.

Ключевые слова: проектирование, метод проектов, образовательный проект, ассоциированные школы ЮНЕСКО.

Svitlana Shevtsova

Innovative potential of project activity as the basis of a development of methodological culture of a teacher's personality

The article presents the system of organization of project activity of the pedagogical staff, the use of pedagogical technologies directed on forming a competitive student's personality who can develop vital strategies independently using the acquired knowledge for creation and achievement of his/her purpose. The method of projects is orientated on cherishing the personality as a creator and designer of his/her life and is, certainly, one of the constituents of interactive teaching and education.

Keywords: planning, method of projects, educational project, associated schools of UNESCO.

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙ- НИХ І ПЕРСПЕКТИВНИХ АКМЕТЕХНОЛОГІЙ

У ВИВЧЕННІ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ЯК СКЛАДОВА АКМЕОЛОГІЧНОГО ПРОСТОРУ ЛІЦЕЮ

Інноваційна
школа

Представлено результат експериментальної діяльності ліцею як практичні рекомендації педагогічному колективу щодо поєднання традиційної та перспективних акметехнологій. Продемонстровано, як в акмеологічному просторі ліцею поєднуються різні чинники та системні елементи, що відображає акмеологічна модель ліцею. Вказано, що одним із важливих факторів впровадження акметехнологій є діяльність предметних кафедр. Розглянуто практичне застосування різноманітних навчальних технологій.

Ключові слова: моделююча технологія, дидактична гра, проєктна технологія, кооперативне інформаційне навчання, освітня технологія, проблемно-орієнтоване навчання, модульно-тьюторська система.

Реформування освіти на сучасному етапі визначається системними реформами всього суспільства й має стати важливою складовою цього процесу. За таких умов інноваційні навчальні заклади відмовляються від авторитарної системи освіти, побудованої на засадах репродуктивного навчання й ставлять за мету „підготувати людину, здатну творити і сприймати зміни, нововведення” [9, С. 14].

У цьому контексті дуже важливим є приклад Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який за

роки незалежності перетворився на справжній науковометодичний центр, накопив величезний досвід творення сучасної акмеологічної системи.

Починаючи з 2000-го року в ліцеї під керівництвом Г.С. Сазоненко проводився педагогічний експеримент „Перспективні освітні технології” (затверджений наказом Головного управління освіти №26 від 19.02.1999 р.), в ході якого були створені творчі групи вчителів з розробки та впровадження перспективних освітніх технологій:

**Яків
ГОЛЬДЕНБЕРГ**

Завідувач кафедри історико-суспільствознавчих дисциплін Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ ТА ПРИЙОМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, які активно використовуються у Ліцеї:

- 1. Лекція.** Сучасна лекція не є простим читанням інформації чи то диктантом, як це уявлялося 20 років тому, містить інформацію в логічній послідовності, обов'язково супроводжується демонстрацією ілюстративного матеріалу, роботою з картою. Як правило, члени кафедри поєднують лекцію з постановкою проблемних завдань, переходячи на завершальному етапі роботи до бесіди й узагальнення матеріалу лекції. Проблемна лекція посідає важливе місце в інструментарії кафедри.
- 2. Бесіда.** Для усних предметів є обов'язковим прийомом, який покликаний формувати в учнів уміння формулювати думки в діалогічній формі. Звичайна бесіда, як сукупність питань, відповідей і розповіді, в старших класах ліцею недоцільна. Найчастіше використовуються аналітична, узагальнююча та евристична бесіди, які поєднуються з іншими структурними компонентами уроку. Бесіда є важливим прийомом роботи над проблемними ситуаціями в проблемно-орієнтованому навчанні.
- 3. Робота з підручником.** Сучасна навчальна література перестала бути єдиним джерелом інформації. Найчастіше самостійна робота з підручником за завданням учителя виконується вдома. Це звільняє час на уроці для інтерактивних форм роботи.
- 4. Робота з документами, ілюстраціями, історичною картою, задачі з правознавства.** Ці види роботи, незважаючи на традиційність, формують важливі компетентності учнів і систематично використовуються членами кафедри, особливо у відповідних профільних групах – історико-філософських та юридичних.
- 5. Структурування навчального матеріалу.** Методика структурування навчального матеріалу в 90-ті роки вважалася інновацією, але це, на наш погляд, не є коректним, оскільки вона розроблялася з 60–70-тих років ХХ сторіччя. Однак перевірена на практиці висока ефективність використання структури навчального матеріалу підштовхнула членів кафедри до систематичного використання логіко-структурних схем* у навчальній діяльності учителями кафедри С.А. Щербинюю, М.І. Розколупою, В.В. Назаровим, Я.М. Гольденбергом, Л.І. Гребенюк, І.І. Гузій, Л.П. Халецькою. Певним результатом такої діяльності стало видання навчального посібника [4]. *Структурування навчального матеріалу набуло інтерактивного характеру після того, як учні стали долучатися до самостійної розробки логіко-структурних схем.*
- 6. Традиційні форми контролю знань.** Тут не потрібні коментарі, оскільки всі форми – від усних опитувань до письмових тематичних і семестрових заліків – є в арсеналі наших учителів.

*Автор не визнає терміну „структурно-логічна схема”, оскільки вихідний термін – структурна логіка – є нісенітницею. Виходячи з того, що схема передає логічну структуру друкованого тексту, вживається термін „логіко-структурна схема”.

кооперованої, проектної, проблемно-пошукової, інформаційних, особистісно-зорієнтованого навчання, моделюючої, родинного виховання; пізніше були сформовані групи з модульно-тьюторської технології та продуктивного навчання [2].

Підсумком експериментальної діяльності стали **практичні рекомендації педагогічному колективу щодо єднання традиційної та переспективних акметехнологій:**

- на першому курсі (9 клас) оптимальним є застосування традиційної і проблемно-пошукової технологій з наданням деякої переваги останній при помірному використанні кооперованої та моделюючої;
- на другому курсі (10 клас) рекомендовано збільшити частоту застосування проблемно-пошукової, моделюючої та кооперованої;
- на третьому курсі (11 клас) оптимальним є поєднання частого використання традиційної і проблемно-пошукової технологій і помірно – моделюючої;
- у групах з низькою мотивацією навчання засобом підвищення його результативності є збільшення міри застосування моделюючої та проблемно-пошукової технологій;
- поетапно від I до III курсу слід поступово збільшувати частоту застосування проблемно-пошукової технології (від помірного до частого),

моделюючої і проектної технологій (від використання зрідка до помірного).

Ці рекомендації дозволили оптимізувати діяльність педагогічного колективу. Вивчення перспективних освітніх технологій у творчих групах продовжується й сьогодні, причому відбувається постійна ротація складу груп з тим, щоби всі члени колективу змогли освоїти різні технології.

В акмеологічному просторі ліцею поєднуються різні чинники та системні елементи, що відображає акмеологічна модель ліцею [9]. Одним із важливих факторів впровадження акметехнологій стала діяльність предметних кафедр. *Мікроколектив, об'єднаний предметним циклом, певним колом інтересів і керівництвом, має можливість на практиці реалізувати завдання із запровадження окремих акметехнологій.*

Не секрет, що надмірне захоплення інноватикою може привести до домінування форми освітнього процесу над змістом і кінцевим результатом. Таким чином, на сучасному етапі **активно використовуються традиційні форми та прийоми** (див. віз на С. 24).

Від першого року роботи ліцею вчителі кафедри історико-суспільствознавчих дисциплін взяли на озброєння **інноваційні інтерактивні форми, методи і прийоми навчальної діяльності** – поняття „освітні технології” тоді ще не було сформульоване в українській педагогічній літературі. Цей період педагогічного пошуку був багато в чому хаотичним, інтуїтивним, непослідовним, а насправді відбивав тодішній стан української педагогіки в цілому. Першою спробою узагальнити досвід інноваційної діяльності ліцею стала збірка „*Ліцей Український гуманітарний*” [2]. У ній було опубліковано й перший аналіз використання інтерактивних форм роботи учителів кафедри історико-

суспільствознавчих дисциплін першої половини 90-х років [6].

Особливе місце в інноваційній діяльності кафедри належить **моделюючій технології**, під якою ми розуміємо цілісну систему дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), які передбачають організацію навчально-виховного процесу як послідовність змодельованих навчально-тренувальних ситуацій [1].

Основним завданням моделюючої технології є забезпечення переходу від пізнавальних ситуацій до потреби в знаннях та їх практичного застосування. Важливою особливістю її застосування можна вважати *універсальність*, тобто придатність до використання при викладанні будь-якого предмета. Ще однією особливістю є *розвивальний характер* моделюючої технології, який проявляється у специфічних способах навчання, що сприяють включенню внутрішнього механізму особистісного розвитку учнів, їхніх інтелектуальних здібностей і вольових рис [10, С. 344]. Одним із ключових моментів моделюючої технології можна вважати гру. Ми вважаємо за доцільне використовувати термін „*дидактична гра*” [10].

Від початку 90-х років учителі кафедри випробовували різні форми дидактичної гри з метою максимально активізувати пізнавальну діяльність учнів, підсилити позитивну мотивацію навчання, створити сприятливі умови для інтелектуального та творчого розвитку учнів. Першою спробою узагальнити досвід ліцею у використанні моделюючої технології стала публікація 1994 року у збірнику „Педагогічні інновації у сучасній школі” [4].

Протягом останнього десятиріччя в ліцеї склалися певні традиції з використання моделювання на уроках історії та правознавства. Зокрема, при плануванні вивчення великої теми вчитель визначає теми, де планується використання дидактичної гри, для цих уроків визначаються цілі

та зміст, продумується поєднання дидактичної гри з іншими формами роботи. Під час безпосередньої підготовки дидактичної гри визначаються завдання для творчих груп, розподіляються ролі, визначаються прийоми активізації навчальної діяльності всіх учнів класу. Досвід показує, що при підготовці гри є доцільним випереджувальне завдання за підручником для всього класу. Разом з тим ми переконалися, що в старших класах недоцільно присвячувати дидактичній грі цілий урок, оскільки вона не може бути основною формою навчання.

Як приклад, наведу **використання моделюючої технології** вчителями кафедри протягом лише одного семестру:

Гольденберг Я.М.

- уявна гра „Модернізація підприємства” на уроці „Причини застою”;
- моделювання рольової дискусії керівників політичних режимів (Голова Директорії Симон Петлюра, Голова Раднаркому України Християн Раковський, Антон Денікін та Нестор Махно) на уроці „Боротьба за Україну в 1919 році”;
- рольові семінари „Міжпартійна конференція” в групах III курсу як підсумок вивчення теми „Україна на етапі незалежності”.

Л.І. Гребенюк

- моделювання дискусії представників трьох політичних таборів — Тимчасового уряду, більшовиків та правих (К. Корнілов) на уроці на тему: „Чи була альтернатива жовтневим подіям 1917 року?”.

В.В. Назаров

- моделювання ситуації допиту на уроці на тему: „Правопорушення та юридична відповідальність”. В ході уроку відпрацьовуються уявні ситуації крадіжки, розбійного нападу, хуліганства, заподіявання тілесних ушкоджень.

І.І. Гузій

- моделювання рольової дискусії між представниками різних верств населення України кінця XVIII ст. при розгляді питання „Промисловий переворот”;
- рольова дискусія між панамі та селянами на тему: „Устим Кармалюк: народний месник чи кримінальний злочинець?”.

На нашу думку, оптимальну кількість часу можна визначити в 15-25 хвилин, інакше дидактична гра перетворюється на звичайну розвагу.

Систематично застосовуються і такі **форми моделювання ситуації на уроці, які поєднують в собі різноманітні інтерактивні форми та прийоми роботи на уроці**, наприклад, уроки у формі КВК або рольова дискусія у формі семінару, круглого столу тощо. Окремо слід відзначити можливість надання рольової форми деяким іншим інтерактивним формам навчання (диспут, дискусія, конференція тощо), однак рольова форма не перетворює їх на гру — це абсолютно самостійні форми інтерактивного навчання [2].

Останнім часом автор систематично використовує **уявну (удавану) гру**, яка не вимагає від учнів та учителя таких значних витрат часу та зусиль, як підготовка до інших видів дидактичної гри. Наприклад, при дослідженні причин застою в соціально-економічному розвитку 70–80-х років ХХ ст. моделюється ситуація, яка має пояснити учням неспроможність економічної системи до технічної модернізації, а саме: запуск на заводі нової технологічної лінії. Серед учнів призначаються працівник галузевого міністерства, директор заводу, керівна ланка заводу, робітники, директори сусідніх заводів тощо. По ходу моделювання ситуації учитель ставить питання та завдання, на які учні, звичайно, не можуть відповісти. Це за них робить сам учитель. Наприклад, на питання до директора заводу про реакцію на повідомлення міністерства, що завод поза планом отримує нове обладнання, „директор” реагує позитивно, а учитель пояснює, чому він насправді впадає у відчай. Така прокрутка ситуації дозволяє учням відчувати й краще зрозуміти радянський механізм управління економікою.

Важливу роль у вивченні дисциплін суспільствознавчого циклу відіграє **проектна технологія**, яка

спрямована на адаптацію навчально-виховного процесу до структурних та організаційних вимог навчального проектування, що, у свою чергу, передбачає системне й послідовне моделювання тренувального розв'язання проблемних ситуацій [4, С. 477–484].

Ще в 1994 році було захищено перший **колективний проект** під керівництвом учителя історії А.О. Осмоловського, який став піонером колективного проектування [10, С. 320]. З того часу учителі кафедри Л.І. Гребенюк, Я.М. Гольденберг, В.В. Назаров щороку беруть активну участь у керівництві колективними науковими проектами. У 2005-2006 навчальному році була зроблена перша спроба інтегрувати зусилля різних профільних груп – в одному проекті поєднувалися зусилля філологічної та історико-філософської груп, а в іншому – економічної та юридичної. З **2006-2007 навчального року** єдині інтегровані колективні наукові проекти готуються зусиллями усіх профільних груп.

Технологія роботи над проектами передбачає певні етапи:

- визначення теми інтегрованого колективного наукового проекту. Як правило, учні визначаються разом з педагогами та адміністрацією;
- поетапна підготовка до захисту проекту;
- захист проекту;
- аналіз захисту проекту.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ПРОЕКТОМ

I етап. У квітні була визначена тема учнями II курсу разом з адміністрацією та учителями. Головною метою дослідження було вивчення історичної ролі української діаспори в становленні сучасної незалежної демократичної держави України. На цьому етапі також були сформовані творчі групи відповідно до країн, в яких досліджувалась діяльність українських громад, та визначені вчителі-керівники творчих груп. До кожної творчої групи увійшли представники усіх профільних груп, перед якими ставилися відповідні завдання:

II етап. Поетапна підготовка до захисту проекту.

На першому етапі підготовки, який співпадає з проходженням навчально-ознайомчої практики II курсу (10 клас) у червні, ці групи працювали з науковою літературою, інтернет-ресурсами, нормативно-правовими актами, а також виїжджали до країн у наукові відрядження, в ході яких досліджували на місці життя українських громад, спілкувалися з їхнім керівництвом, працівниками посольств України, брали інтерв'ю, збирали кіно- та фотодокументальні матеріали тощо. Принагідно зауважу, що організація закордонних поїздок учнів та відряджень вчителів стала можливою лише завдяки великій організаційній роботі директора ліцею Г.С. Сазоненко Ліцеїсти здійснили поїздки до США, Канади, Великої Британії, Німецької Федеративної Республіки, Польщі, Росії, Казахстану, Республіки Молдова, невизнаної Придністровської Молдавської республіки Республіки Молдова.

На другому етапі підготовки (до 10 вересня) було завершено дослідження творчих груп. Учні зробили відповідні письмові звіти з комплексним аналізом усіх аспектів діяльності українських громад.

На третьому етапі підготовки (11-20 вересня) дослідження творчих груп були остаточно інтегровані в єдиний науковий проект і розроблено модель його презентації.

III етап. Захист проекту.

Публічний захист-презентація проекту, як правило, відбувається в Будинку вчителя наприкінці вересня. Оскільки це був дворічний проект, перша частина дослідження захищалася в 2006 році, друга – в 2007. На захисті учні презентують результати свого дослідження як у художній, так і в науковій формі, відповідають на питання гостей. За традицією на захист-презентацію запрошувалися як члени експертної ради відомі політичні та громадські діячі, науковці, гості з діаспори.

IV етап. Аналіз захисту проекту.

У вересні 2008 року відбувся *захист-презентація проекту на тему: „Вступ України до НАТО: «за» і «проти»*”. За вже відпрацьованою технологією було досліджено соціально-політичні, правові та економічні аспекти приєднання України до Організації Північноатлантичного договору.

Прикладом проектів може бути дворічна робота учнів II-III курсів (10-11 класи) над темою „Роль української діаспори в становленні незалежної України” (див. вріз на С. 27).

Після захисту проводиться аналіз роботи над проектом, підсумки аналізу узагальнюються в наказі директора, з яким ознайомлюються ліцеїсти та педагоги. Досвід показав, що *інтегровані колективні наукові проекти випускних груп стали важливою складовою акмеологічної системи ліцею.*

Більшість учителів кафедри у тій чи іншій мірі використовують можливість **кооперованого навчання**. Ця технологія одночасно розв'язує три завдання: навчально-пізнавальне, комунікативно-розвивальне і

соціально-орієнтаційне. Основними елементами кооперованого навчання вважають позитивну взаємозалежність, індивідуальну відповідальність, особистісну взаємодію, соціальні навички, групову обробку результатів (рефлексію) [7, С. 34–37]. Певний досвід використання кооперованого навчання має учитель І.І. Гузій [10, С. 334–341].

Широке й систематичне використання **інформаційної освітньої технології** стало невід'ємною рисою навчального процесу в ліцеї. Під цією технологією ми розуміємо таку модель навчально-виховного процесу, в якій мета досягається насамперед за рахунок найповнішого використання можливостей комп'ютерних мереж та програмного забезпечення [8, С. 315–319]. Володіння інформаційною освітньою технологією передбачає достатній рівень **інформаційної компетентності учителя**, зокрема, уміння користуватися комп'ютерною технікою та мережею [8, С. 340]. Тому протягом останніх років керівництво ліцею цілеспрямовано підвищувало рівень інформаційної компетентності вчителів, і можна констатувати, що всі вчителі кафедри добре володіють інформаційною освітньою технологією.

Нам уже довелося обґрунтовувати думку про те, що „інноваційна революція” в освіті на межі ХХ і ХХІ століть переросла в „інформаційно-технічну революцію” [9, С. 162]. *Особливі революційні зміни у використанні наочності викликало обладнання усіх кабінетів історії та правознавства інтерактивними дошками.* Фактично можна поділити використання наочності на два етапи – до і після встановлення інтерактивних дошок. Сьогодні в такий спосіб демонструються на уроці навчальні тексти, електронні карти й атласи, логіко-структурні схеми, таблиці, документи, тексти літературних творів, картини, фотографії, навчальні фільми тощо. Також учителями кафедри систематично використовуються електронні підручники та

ЛІТЕРАТУРА

1. Гольденберг Я.М. Активні методи навчання на уроках історії // Ліцей Український гуманітарний: Збірник статей. – К.: „Скарбниця”, 1996. – С.132-137.
2. Гольденберг Я. М. Історія України: схеми, таблиці, джерела, думки істориків. Частина I: Давня історія України. – К.: Орбіта, 1999.
3. Гольденберг Я.М. Клуб веселих та кмітливих (КВК) на уроках історії в ліцеї // Педагогічні інновації у сучасній школі. – К., 1994. – С.71-78.
4. Гольденберг Я.М. Про гру ... // Сазоненко Г.С. Педагогіка успіху (досвід становлення акмеологічної системи ліцею). Науково-методичний посібник. – К., 2004.
5. Гольденберг Я.М. Урок майбутнього: футуристичний прогноз // Сазоненко Г. С. Освіта майбутнього ... – С.311-317.
6. Ліцей Український гуманітарний: Збірник статей. – К.: „Скарбниця”, 1996.
7. Осмоловський А., Василенко Л. Від навчального проекту до соціальної самореалізації особистості // Шлях освіти.-2000.-№2.-С.34-37.
8. Перспективні освітні технології: Наук.-метод. посібник /За ред. Г.С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000;
9. Сазоненко Г. С. Освіта майбутнього: Науково-методичний посібник. – К.: Основа, 2008.
10. Сазоненко Г.С. Педагогіка успіху: Досвід становлення акмеологічної системи ліцею: Науково-методичний посібник . – К.: Гнозис, 2004.

тематичне комп'ютерне тестування, пошук і систематизація навчальної інформації – основної та додаткової. По суті інформаційна технологія стала органічним елементом й інструментом інших освітніх технологій.

Меншою мірою, але використовуються учителями кафедри й інші акметехнології. **Проблемно-орієнтоване навчання**, яке розглядається як навчально-пізнавальна діяльність учнів в умовах проблемної ситуації, самостійного аналізу проблемних ситуацій, формулювання проблем і розв'язання шляхом висунування гіпотез, їх обґрунтування і доведення, а також шляхом перевірки правильності розв'язання, є елементом акмеологічної системи ліцею.

Великий досвід роботи за **модульно-тьюторською системою** має учитель Л.П. Халецька, яка очолювала творчу групу вчителів з вивчення можливостей цієї технології. Курс всесвітньої історії 10-го класу було поділено на навчальні модулі, визначено структуру вивчення, форми роботи та рекомендації учням, розроблено тестовий супровід, методичні матеріали та рекомендації до курсу. Систематично проводяться індивідуальні консультації для учнів. Акцент у технології робиться на самостійній роботі учнів із запропонованими учителем навчальним модулем за умов паралельного тьюторського супроводу, який надається останнім. Позитивним результатом роботи за цією технологією є достатньо високий рівень самостійної навчальної діяльності ліцеїстів.

Високий рівень досягнень протягом останніх двох років показали й ліцеїсти на ЗНО з історії України. Підготовка до ЗНО велася учителем Я.М. Гольденбергом на засадах модульно-тьюторської технології. Курс історії України було поділено на модулі з відповідними рекомендаціями, вивчення кожного модуля завершувалося спеціально розробленими тренінгами.

Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що протягом останніх років

кафедрі історико-суспільствознавчих дисциплін в межах експериментальної діяльності ліцею вдалося добитися оптимального поєднання традиційних і перспективних акметехнологій, підвищити кваліфікаційний рівень учителів, що стало важливою передумовою успіху, досягнути високих результатів у вивченні предметів циклу, а це не тільки успіх на ЗНО, але й вдалі виступи на олімпіадах з історії та правознавства, на курсах МАН тощо. Досвід роботи нашого мікроколективу може бути корисний іншим закладам.

Я. Гольденберг

Сочетание традиционных и перспективных акметехнологий в изучении обществоведческих дисциплин как составляющая акмеологического пространства лицея

Представлен результат экспериментальной деятельности лицея как практические рекомендации педагогическому коллективу относительно сочетания традиционной и перспективных акметехнологий. Продемонстрировано, как в акмеологическом пространстве лицея соединяются разные факторы и системные элементы, которые отображает акмеологическая модель лицея. Указано, что одним из важных факторов внедрения акметехнологий является деятельность предметных кафедр. Рассмотрено практическое применение разнообразных учебных технологий.

Ключевые слова: моделирующая технология, дидактическая игра, проектная технология, кооперативное информационное обучение, образовательная технология, проблемно-ориентированное обучение, модульно-тьюторская система.

Yakiv Holdenberg

Combination of traditional and perspective acmetechнологий in the study of social science disciplines as a constituent of acmeological space of a lyceum

The result of experimental activity of the lyceum is presented as practical recommendations for teachers to combine traditional and perspective acmetechнологий. It is shown how different factors and system elements unite in the acmeological space of the lyceum to represent the acmeological model of the lyceum. It is indicated that one of the important factors of introduction acmetechнологий is the activity of school subject departments. The article shows practical application of various educational technologies.

Keywords: designing technology, didactic game, project technology, co-operative informative teaching, educational technology, problem-oriented teaching, module-tutor system.

Інноваційна
школа

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН

ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ УКРАЇНИ

Акцентовано увагу на проблемі виховання культури міжетнічних відносин школярів, що є загальнодержавною. Наведено дані анкетування педагогів щодо рівня готовності до виконання завдань виховання культури міжетнічних відносин в учнів 9-11 класів у позаурочній діяльності. Наголошується на актуальності завдання: усвідомити важливість гармонійних міжетнічних відносин у поліетнічній державі, якою є Україна, та виділити основні напрями процесу виховання у позаурочній діяльності учнів середніх загальноосвітніх закладів.

Тетяна ТЕРЕМЕЦЬКА

Викладач кафедри методики викладання історії та суспільно-політичних дисциплін Інституту історичної освіти НПУ ім. М.П. Драгоманова

Ключові слова: міжетнічні відносини, міжетнічні конфлікти, виховання культури міжетнічних відносин.

Одним із основних напрямів мононаціональної політики нашої держави є визнання багатоетнічного характеру українського суспільства і підтвердження права всіх його членів на збереження та подальший розвиток своєї культурної спадщини та переосмислення внеску етнічних спільнот у розвиток українського суспільства. Повага до історії України разом з усвідомленням культурної самобутності народів, що її населяють, спільності долі і мети стануть підвалиною у формуванні міжетнічної толерантності підрастаючого покоління, що є запорукою політичної та культурної єдності громадян нашої держави.

Тому нагальною постає потреба усвідомлення всіма членами виховного процесу значущості внеску кожного

етносу в скарбницю національних і загальнолюдських надбань і розуміння взаємозв'язку етнічних культур разом з утвердженням високої культури міжетнічних відносин.

Значимо, що Україна — одна з небагатьох поліетнічних держав колишнього СРСР, де відсутні міжетнічні конфлікти. Ця позитивна суспільна тенденція досягнута завдяки виваженій та ефективній державній етнонаціональній політиці, яка базується на чинному законодавстві та міжнародних нормативно-правових актах. Правовою основою формування державної етнонаціональної політики в Україні стали: „Конституція України”, „Акт проголошення незалежності України”, „Декларація про державний суверенітет України”, „Декларація прав

національностей України”, закон України „Про національні меншини в Україні” та інші.

Ряд правових принципів і процедур, що захищають інтереси національних меншин, передбачені в законодавчих актах про громадянство, про об'єднання громадян, про свободу совісті та релігійні організації, про освіту, а також в Основах законодавства України про культуру.

Уявний спокій і благополуччя у сфері міжетнічних відносин ніяк не означає, що тут немає складностей і суперечностей. Хоча в Україні не було жодного відкритого конфлікту, *джерела напруженості вказують у різних регіонах з різних причин*: проблема переселення та адаптації кримських татар, занепокоєність у регіонах з російськомовним населенням щодо наслідків „українізації України”, проблема закарпатських русинів та інші.

Всі процеси, що відбуваються у суспільстві, повною мірою відображаються на діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

За даними соціологічних досліджень, що проводилися Всеукраїнською спілкою викладачів суспільних дисциплін і громадянської освіти та Спілкою викладачів „Нова доба”, у 2006-2008 роках у загальноосвітніх закладах Румської, Житомирської, Черкаської, Херсонської областей серед значної кількості школярів спостерігається невміння (і небажання) визначати життєві цілі, девальвація загальнолюдських і національних, етнічних цінностей, актуальними є проблеми соціальної (також етнічної і національної) адаптації та культури спілкування. Під впливом викривленого етнічного, мовно-культурного та релігійного середовища у частини школярів, що є представниками різних етносів, виникли *антиукраїнські настрої, що проявляються у презирстві до всього українського — мови, культури, мистецтва, традицій і звичаїв тощо*. Як негативний прояв результатів міжетнічних конфліктів у багатонаціональних класах — акти

вандалізму, знищення національних святинь тощо. Напротивагу, у деякої частини школярів української національності у міжетнічних відносинах спостерігаються *прояви ультрапатріотичних почуттів, що свідчить про національну обмеженість і погорду, а крім того, розмежовує сам український етнос*, оскільки неприязнь до інших етносів лягає тягарем і на ту частину рідного етносу, яка не поділяє шовіністичних поглядів.

Отже, виховання культури міжетнічних відносин у сучасних школярів є нагальною проблемою, а досягнення високої культури міжетнічних взаємин, прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій усіх народів, які населяють Україну, активний обмін здобутками матеріальної та духовної культури має стати пріоритетним напрямом виховної діяльності шкіл [1, С. 70-71].

На превеликий жаль, робота у напрямі виховання культури міжетнічних відносин у школярів проводиться фрагментарно, несистемно, дуже часто має епізодичний характер і цілковито залежить від творчих можливостей і бажання працювати у тому чи іншому педагогічному колективі.

Анкетування педагогів виявило недостатній рівень готовності до виконання завдань виховання культури міжетнічних відносин в учнів 9-11 класів у позаурочній діяльності. В опитуванні взяли участь 82 педагогічних працівники: класні керівники 9-11 класів, заступники директорів з виховної роботи, педагогічні організатори, соціальні педагоги.

З метою з'ясування ставлення до самої проблеми виховання культури міжетнічних відносин було висвітлено питання: „*Чи вважаєте Ви актуальною для організації виховного процесу проблему культури міжетнічних відносин учнів старших класів?* (на державному рівні, на регіональному рівні, у Вашому навчальному закладі)”. Відповіді розподілилися таким чином:

- на державному рівні цю проблему вважають актуальною — 100 % педагогів;

- на регіональному (у місті, районі, області) – 62,5 %;
- у навчальному закладі – 53 % респондентів.

Переважає більшість (82,7 % опитаних) надає перевагу словесним методам

Основні напрями процесу виховання у позаурочній діяльності учнів середніх загальноосвітніх закладів:

1. Сприяння оволодінню знаннями про духовну та матеріальну культуру свого етносу, усвідомленню на цій основі своєї етнічної приналежності й формуванню етнічної самосвідомості.

2. Формування цілісного уявлення про етнічну картину суспільства та світу в цілому, виховання інтересу до життя і культури інших етносів та адекватного сприйняття їхнього розмаїття, позитивного ставлення до культурних, соціальних та політичних розбіжностей.

3. Розвиток вмінь і навичок життєдіяльності у поліетнічному середовищі, а саме:

- формування здатності до встановлення контактів з представниками інших етносів;
- сприяння набуттю досвіду міжетнічних відносин на основі дотримання етичних і правових норм поведінки у міжетнічній взаємодії;
- виховання здатності прогнозувати та запобігати конфліктним ситуаціям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заслуженюк В.С., Прискар В.В. Формування у школярів культури міжнаціонального спілкування // Педагогіка і психологія. – 1999. – №2. – С.66-75.
2. Концепція державної етнонаціональної політики України: (Розвиток українського етносу та національних меншин) // Освіта. – 1996. – 22 трав. – С. 10 – 11.
3. Лекторский В.А. О толерантности, плюрализме и критицизме // Вопросы философии. – 1997. – № 11. – С. 46–54.
4. Опаленик О.В., Сагарда В.В. Оновлення системи виховання // Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип.8 -К.:НМКВО,1992.- С.1-3
5. Ребкало В.А., Обушний М.І., Майборода О.М. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні: Досвід, проблеми, перспективи. – К., 1996. – С. 110 – 111.
6. Римаренко С.Ю. Чи можлива етнополітична стабільність в Україні?: Про деякі актуальні питання міжнаціональних відносин та шляхи їх розв'язання // Відродження. – 1995. – №3. – С. 3 – 6.
7. Романенко М.У. Міжетнічні відносини: значення світового досвіду // Викладання історії ХХ століття на прикладі України та інших європейських країн // Нива знань. – № 1. – Дніпропетровськ: Промінь, 1997. – С. 83 – 86.
8. Сприяння поширенню толерантності в поліетнічному суспільстві // Фонд „Європа ХХІ”. – К., 2002. – С. 65-68.

виховання, недооцінюючи активні форми залучення старшокласників до діяльності, а також масовим формам роботи (75 %). На прохання поділитися досвідом організації виховання культури міжетнічних відносин у позаурочній діяльності 81,7% педагогів Черкаської, Херсонської та Сумської областей заявили, що не мають такого досвіду.

Цікавила також думка педагогів про те, хто міг би бути союзником школи у справі виховання культури міжетнічних відносин старшокласників. Відповіді розподілилися таким чином:

- сім'я – 39,1 %;
- громадськість – 48,7 %;
- громадські організації – 24,3 %;
- місцева влада – 35,3 %;
- церква – 12,1 %.

Серед пропозицій вчителів була порада відновити систему інтернаціонального виховання, „як це було у недавні часи”. Педагоги, які не вважали актуальною проблему виховання у підростаючого покоління культури міжетнічних відносин, аргументували свої думки фразами: „Я категорично проти поділу дітей за національністю”, „У нашій школі немає такої проблеми, тому що немає дітей інших національностей”.

Педагогам необхідно усвідомити той факт, що наявність хоча б одного представника іншої національності у школі є ознакою міжетнічних відносин, адже особистісно зорієнтований підхід передбачає врахування у виховному процесі етнічних особливостей та духовного світу вихованця, що, у свою чергу, висуває

вимогу у формуванні між-особистісних взаємин в учнівському колективі та врахування етнокультурних особливостей школяра. Ні про який „поділ дітей за національністю” тут не йдеться. На думку багатьох вчених, (В.А. Лекторський, С.Ю. Римаренко, Р.Ш. Чілачава, О.М. Майборода) знання людиною своїх етнокультурних витоків (етнічна ідентифікація) є однією з пріоритетних складових формування особистості свідомого громадянина – патріота України [5, С. 110-111].

Етнічний склад учнів навчального закладу ми можемо встановити лише в результаті анонімного анкетування, адже, з певних об’єктивних причин, не всі учні можуть відкрито завити про свою етнічну приналежність. Діяти за принципом: „кинув оком – і побачив” – тут неприпустимо. За даними статистики, близько 95 % населення Черкаської та Житомирської областей є представниками українського етносу, але ж 5 % – люди іншої національності. Крім цього, після закінчення школи наші вихованці можуть переїхати на навчання або роботу у регіон України, де відсоткове співвідношення зовсім інше. То чи повинні наші випускники бути готовими до повноцінної життєдіяльності у поліетнічному соціумі і чи необхідно нам, дбаючи про більш комфортну адаптацію наших вихованців в умовах багатовітнічної спільноти, формувати в них культуру міжетнічних відносин?

Для педагогів необхідно передбачити систему ме-

тодичної роботи, у рамках якої розглянути теоретичні основи виховання культури міжетнічних відносин учнів в умовах української державності і озброїти їх сучасними технологіями формування цієї якості у вихованців. Крім цього, вчителям необхідно переконатися у доцільності залучення у рамках виховної системи школи до справи виховання культури міжетнічних відносин всі соціальні інститути, які спроможні здійснити позитивний виховний вплив у цьому аспекті.

Татьяна Теремецкая

Формирование культуры межэтнических отношений как приоритетное задание воспитания учеников общеобразовательных школ Украины

Акцентировано внимание на проблеме воспитания культуры межэтнических отношений школьников как общегосударственной. Отмечено, что воспитание культуры межэтнических отношений у современных школьников является ключевой проблемой, а достижение высокой культуры межэтнических взаимоотношений, привитие почтительного отношения к культуре, обычаям, традициям всех народов, которые населяют Украину, активный обмен достижениями материальной и духовной культуры должны стать приоритетным направлением воспитательной деятельности школ. Из этого следует задание: осознать важность гармоничных межэтнических отношений в полиэтничном государстве, которым является Украина, и выделить основные направления процесса воспитания во внеурочной деятельности учеников средних общеобразовательных заведений.

Ключевые слова: межэтнические отношения, межэтнические конфликты, воспитание культуры межэтнических отношений.

Tetiana Teremetska

Forming of culture of inter-ethnic relations as the priority task of students' education of general schools of Ukraine

Attention is accented on the national problem of developing of culture of inter-ethnic relations of schoolchildren. It is marked that the development of culture of inter-ethnic relations among modern schoolchildren is an urgent problem. The priority direction of educational activity of schools must become the achievement of high culture of inter-ethnic relations, the development of respectful attitude towards cultures, customs and traditions of all peoples inhabiting Ukraine, and active exchange of the achievements of material and spiritual cultures. The task rises to realize the importance of harmonious inter-ethnic relations in such a poly-ethnic state as Ukraine, and to select basic directions of the process of education in extracurricular activities of pupils of secondary schools.

Keywords: inter-ethnic relations, inter-ethnic conflicts, education of culture of inter-ethnic relations.

Інноваційна
школа

ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ* СЬОГОДНІ І ЗАВТРА

Проаналізовано сучасний стан діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та перспективи їх розвитку, окреслено три складові, які визначають суть діяльності загальноосвітніх навчальних закладів і перспективу їх розвитку, як і освіти в цілому. Окреслено найбільючіші питання, вирішувати які потрібно негайно, щоб школа була ефективною.

Ключові слова: управлінська діяльність, концепція інноваційної технології освіти, фінансово-економічний і правовий статус загальноосвітнього закладу, демократизація освіти.

**Іван
ЖЕРНОСЕК**

Професор,
Заслужений
працівник освіти
України, Інститут
педагогіки АПН
України

На мій погляд, сьогодні *три складові* визначають суть діяльності загальноосвітніх навчальних закладів в 2010 році і перспективу їх розвитку, як і освіти в цілому.

Перша – рівень, ефективність і результативність управлінської діяльності цим типом навчальних закладів з боку управлiнь і відділів освіти системи Міністерства освіти і науки України та їх наукового супроводу науковцями Академії педнаук України. Сьогодні Україна володіє необхідним науковим потенціалом і достатньою кількістю творчих працівників, спроможних на основі сміливих концепцій провести наукові експерименти, які змогли б вплинути як на значно вищий рівень діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, так і взагалі на педагогічну практику.

Необхідно відзначити, що такими творчими працівниками багата освітня нива України. Їх багато є і серед науковців, і серед рядових творчих педагогів-новаторів. Із цих людей якраз і треба створювати сьогодні багаточисельні „мозкові педагогічні центри” перебудови і удосконалення діяльності і розвитку загальноосвітніх навчальних закладів.

Досягнення радянської школи колись опиралися на ідеологізований освітній проект, але, коли він пішов

* На початку 2010 року наш кореспондент звернувся до *Жерносека Івана Пилиповича*, відмінника народної освіти України, Молдавії, СРСР, Монголії, НДР, професора, заслуженого працівника освіти України, автора 36 монографій і посібників з управління школою та системи підвищення кваліфікації педкадрів, які видані в Україні (Києві), Москві, Берліні, Софії, Улан-Баторі, та автора понад 300 науково-методичних статей, з проханням дати загальну оцінку сучасного стану діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та перспектив їх розвитку. Так в цьому номері з'явилася ця стаття.

у небуття, альтернативи йому реально так і не з'явилося. Загальноосвітня школа втратила філософсько-освітню категорію – покликання, а вона має відкрити покликання в учня, дати учневі можливість самовизначитися. Загальноосвітня школа потребує інстанцій, які захистять природні ресурси учня і учителя.

Друга – прискорена розробка нової концепції інноваційної технології освіти (нові й удосконалені навчальні плани та програми, написання нових і удосконалення значної частини діючих підручників, впровадження ефективних методів навчання та виховання учнів та ін.). Значна частина елементів такої нової технології уже існує і в творчих пошуках педагогів-новаторів, і батьківської громадськості різних регіонів України, наявні вони і в пошуках педагогіки радянських років, і в іноземному досвіді, численних знахідках наших видатних вчених-педагогів, учителів-новаторів, громадських діячів, представників культури і мистецтва. Навіть компілятивна добросовісна робота привела б до того, що всі ці педагогічні починання були об'єднані в єдину технологічну систему шкільного навчання і позашкільного виховання.

У зміст роботи сучасної загальноосвітньої школи надзвичайно повільно впроваджуються важливі інноваційні технології у навчанні, втілення в життя тих нововведень, які дають імпульс до розвитку педагогічної освіти, науки та виховання. Ще недостатньо впроваджуються інноваційні моделі професійного розвитку педагогів, інноваційна діяльність управлінців і відділів освіти як умови ефективного впровадження профільної освіти, науково-методичний супровід психолого-організаційної технології формування готовності педагогів до інноваційної діяльності. Ще недостатньо уваги приділяється розгляду результатів зовнішнього незалежного тестування, їх надійності та

механізмів впливу громадськості на ці процеси. Розроблена академіком В.Г. Кременем концепція людиноцентризму, її теоретико-методологічне осмислення соціально-гуманітарними науками, гуманістичні витоки людиноцентризму, парадигма та принципи роботи ще не стали справою кожного вченого і педагога.

Третя складова – фінансово-економічний і правовий статус загальноосвітнього закладу і педагогічної науки. Поки що з цього боку ніхто реально цим не займався. Край недостатньо впроваджується фінансово-економічна самостійність загальноосвітніх навчальних закладів. Впевнений, що у нас і сьогодні є можливість швидко і без особливих фінансових затрат побудувати якісно нові зразки загальноосвітніх навчальних закладів в різних регіонах України. Необхідно лише сьогодні по-господарськи і вимогливо об'єднати названі вище *три складові*.

Довгий час в педагогіці іде дискусія з одного важливого запитання: „*Як навчати*”. Але ні „новатори”, ні „консерватори” майже не торкаються проблеми „*чого навчати*”? Між іншим, очевидно (і досвід світової практики це підтверджує) необхідно удосконалити зміст освіти в загальноосвітній школі, і головне в цьому процесі – знайти оптимальне співвідношення на оволодіння дисциплінами гуманітарного циклу, на фізичний розвиток, на профільне навчання, працю і естетичне виховання, на природничо-математичні дисципліни.

При цьому і навчальний план у відриві від усього цілісного навчально-виховного процесу, не враховуючого регіональні можливості і особливості виховання, мало що дасть. Тут важлива вся система побудови загальноосвітньої школи на демократичних началах. Необхідна система, яка гарантувала б і учителю, і учню повну

захищеність, свободу творчості і самоорганізації.

Сучасна демократизація освіти – принципово нове явище. Вона повинна охопити всі підсистеми цілісного процесу виховання: технологічну (матеріальні умови, всі види діяльності, навчальний план, програму і систему керівництва); соціально-психологічну (всі види відношень: до природи, культури, до самих себе і людей); культурно-особисту (моральний і інтелектуально-естетичний потенціал особи, волю до самовдосконалення і високий світ почуттів).

Необхідно підкреслити, що три складові напрями цілісного навчально-виховного процесу порізному, але вирішуються окремими практиками вже сьогодні.

Нашому суспільству сьогодні потрібна така загальноосвітня школа, де б продуктивна праця всіх дітей, з першого по одинадцятий класи, з'єднувалася з мистецтвом, гігієною праці, турботою про здоров'я, з розвинутими формами спілкування, з великою культурою.

Виконання великих за своїми масштабами завдань оновлення української загальноосвітньої школи буде залежати від того, яке покоління молоді буде підготовлено в її стінах. Ті, хто сьогодні знаходиться за шкільними партами, зовсім скоро вийдуть на вирішальні рубежі ринкової економіки, науки, освіти, мистецтва, літератури, займуть ключові позиції в житті українського суспільства. Звідси всезростаюча відповідальність загальноосвітньої школи перед українським суспільством. Інтерес до шкільних справ з боку широкої громадськості нашої країни великий. Він допомагає глибше і всебічно зрозуміти недоробки, помилки, прорахунки і здійснювати заходи щодо їх подолання.

В умовах соціально-економічного оновлення, розвитку науки, швидкого наповнення і оновлення інформації неможливо за роки навчання в школі навчити особистість на все

життя, як це було в недалекому минулому. Виходячи з цього, Міністерству освіти і науки України, вченим і спеціалістам Академії педагогічних наук України необхідно прискорити процес розроблення вимог до створення диференційних удосконалених (нових) навчальних програм і відповідних сучасних підручників.

Необхідно визнати, що питання підготовки окремих підручників для загальноосвітньої школи залишається складним, деякі з них не відповідають вимогам сьогодення. На сторінках різних видань ця проблема піддавалась серйозній і справедливій критиці учителів, батьків та широкої громадськості. Як могло трапитись, що в Україні, яка володіє великими науковими і методичними силами, значним загалом творчо працюючих учителів-новаторів, загальноосвітня школа не має хороших підручників з окремих предметів, які поєднували б високу науковість з ясним методичним апаратом, доступного розуміння тих, для кого вони готуються?

Треба кардинальним чином покращити підготовку підручників. Необхідно всі підручники, а в майбутньому і комплекти, які включали б в себе також методичні посібники для учителів, дидактичні матеріали з кожного предмета, створювати тільки на основі чесного конкурсного відбору за участю широкої наукової і учительської громадськості. Міністерству освіти і науки і АПН України необхідно постійно проводити наукову, методичну і практичну експертизу й оцінку рукописів підручників, залучаючи до цієї роботи колективи вчителів, спеціалістів інститутів удосконалення вчителів, відповідних кафедр педінститутів і університетів, інститутів АПН України.

Відомо, що з великими труднощами в умовах нових соціально-економічних умов проходить *психологічна перебудова учителя*, мало допомагає їй в цьому наша система підготовки і підвищення кваліфікації

педкадрів. Педагогів по інерції вчать перш за все методиці пояснення нового матеріалу, опитування, перевірки домашніх завдань, і мало уваги приділяється виробленню уміння будувати урок вільно, творчо, добиватися засвоєння учнями нових знань безпосередньо на уроці. А саме на це повинно бути спрямовано зараз весь арсенал засобів підвищення кваліфікації, зусилля методичної служби, системи розповсюдження передових прийомів і методів педагогічної праці.

Оновлення освіти в умовах розвитку ринкової економіки вимагає від працівників загальноосвітніх шкіл більш повної реалізації принципів з'єднання навчання з продуктивною працею. По-новому необхідно переглянути позиції профільного і трудового навчання і виховання, профорієнтації учнів в системі поставлених перед загальноосвітньою школою завданням.

Перехід на якісно новий рівень навчання і виховання торкається практично всіх сторін діяльності загальноосвітньої школи, і його здійснення вимагає серйозного удосконалення механізму і методів управління навчально-виховним процесом, а ми реально не маємо скільки-небудь надійних показників, які дозволили б зіставити рівень знань, умінь і навичок учнів в різних регіонах України по основних предметах загальноосвітнього циклу. Педагогічна наука в цілому явно відстає з розробкою об'єктивних показників, які б надали змогу впливати на підвищення ефективності навчально-виховного процесу, своєчасно виявляти негативні тенденції і здійснювати заходи до їх усунення.

Ми ще не досягли єдності дій науково-дослідних інститутів АПН України, навчальних вузів, органів освіти і педагогічних колективів загальноосвітніх шкіл в тому плані, щоб кожна доцільна нова педагогічна ідея, продуктивна думка вченого-педагога й учителя-майстра й новатора педа-

гогічної праці, досягнення в результатах дослідно-експериментальної роботи своєчасно узагальнювались, послідовно й цілеспрямовано – за допомогою наявних організаційно-педагогічних засобів – доводились до кожної загальноосвітньої школи, учителя, проходили перевірку в практиці аж до виявлення остаточного педагогічного ефекту.

Освіта України володіє великим загальнонауковим, навчально-методичним кадровим потенціалом і відповідною матеріальною базою для вирішення поставлених державних завдань. Дати знання, вирішити проблеми профільного навчання і продуктивної праці, підготувати і виховати всебічно грамотних, культурних громадян незалежної України – завдання загальноосвітньої школи, завдання всього українського суспільства.

Иван Жерносок
Общеобразовательные учебные заведения сегодня и завтра

Проанализировано современное состояние деятельности общеобразовательных учебных заведений и перспективы их развития, обозначены три составные, которые определяют суть деятельности общеобразовательных учебных заведений и перспективу их развития, как и образования в целом. Обращено внимание на самые болезненные вопросы, решать которые нужно немедленно, чтобы школа была эффективной.

Ключевые слова: управленческая деятельность, концепция инновационной технологии образования, финансово-экономический и правовой статус общеобразовательного заведения, демократизация образования.

Ivan Zhernosiek
General educational establishments today and tomorrow

The article analyses the modern state of activity of general educational establishments and some prospects of their development. It describes three components determining the essence of activity of general educational establishments and the prospects of their development, as well as the education as a whole. The most urgent problems are outlined which need to be solved immediately to make the school more effective.

Keywords: administrative activity, conception of innovative technology of education, financial-economic and legal status of a general educational establishment, democratization of education.

У ПЕДАГОГІЧНОМУ ХРАМІ ДЕРЖАВИ ГОТУЄМО ЙОГО ВЕЛИЧНІСТЬ – УЧИТЕЛЯ* НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА – 175!

**Віктор
АНДРУЩЕНКО,**

ректор НПУ
ім. М.П. Драгоманова,
академік АПН
України

*За матеріалами
ексклюзивних
інтерв'ю журналу
"Директор школи,
ліцею, гімназії" та
спецвипуску тиж-
невика "Освіта",
№4 (5387) 12 січня
2010 р.

Успішне функціонування та ефективний розвиток такого могутнього мегаполісу, як наш університет, є можливим лише за наявності дружнього колективу та керованої команди однодумців – високопрофесійних фахівців, освітня діяльність яких є справою життя, покликання і честі. Я маю такий колектив і таку команду й дякую Богові за те, що отримав можливість працювати з ними разом. Блискучий педагогічний колектив, талановиті студенти, відповідальні співробітники вибудували Педагогічний Храм держави, до якого – як до життєдайного джерела – тягнеться нині кожен, хто щоденно і щомиті, як писав Василь Сухомлинський, „серце віддає дітям”.

Витоки нашого університету сягають далеких 40-х років XIX століття, коли в лоні університету Св. Володимира було засновано Педагогічний інститут – особливий заклад

для підготовки фахівців „для роботи в учительском званні”. У різні часи Педагогічний інститут існував у структурі університету Св. Володимира або ж виходив за його межі, змінював статус чи назву. Але, що характерно, які б соціальні вітри не кидали свої потужні пориви на його вітрила, наш інститут ніколи не переривав підготовку педагогічних кадрів та завжди йшов у фарватері флагманського університету України – університету Св. Володимира, викладачі якого делегували свої наукові доробки і педагогічний досвід справи підготовки Його Величності Вчителя.

ПРО ІСТОРИЧНУ МІСІЮ УНІВЕРСИТЕТУ

Історична місія університету полягає в підготовці високоосвіченого, компетентного фахівця, активного учасника прогресивних перетворень у країні та світі, насамперед, у підготовці нового вчителя, здатного забезпечити ефективну соціалізацію особистості, освіту й виховання, культурне зростання, здобуття життєтворчих навичок особистості, спроможної до самонавчання впродовж життя й творчої самореалізації у відповідності до викликів епохи глобалізації та інформаційної революції, утвердження України як незалежної держави.

ДЕЯКІ З ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАВДАНЬ:

- формування в кожного випускника здатності й потреби в проведенні наукових досліджень, творчому підході до виконання функціональних обов'язків, педагогічній майстерності;
- створення умов для підтримки та розвитку фізичного і психічного стану здоров'я, насамперед студентської молоді, всіх членів колективу;
- поглиблення автономії університету до рівня сучасних європейських стандартів;
- забезпечення міжнародного визнання університету як кращого педагогічного університету європейського простору.

Центральною постаттю в університеті є студент, навколо якого обертається і на якого спрямовується вся навчально-виховна та організаційно-управлінська діяльність.

УРОЧИСТІ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ

За внесок у зміцнення міжнародних відносин у сфері науки і освіти академіку Андрущенко Віктору Петровичу, ректору НПУ імені М.П. Драгоманова, вручено *Диплом і академічну мантію „Почесний професор Міжнародного університету м. Відня”*, а Університет відзначено міжнародною нагородою „Європейська якість”.

На урочисті заходи прибуло 11 іноземних делегацій – партнерів НПУ імені М. П. Драгоманова з дев'яти країн світу: Росії,

Директор школи, ліцею, гімназії

Білорусі, Литви, Польщі, Словаччини, Чехії, Китаю, Італії, які взяли участь у таких заходах:

- **Наукова конференція „Педагогіка майбутнього: поступ у третє тисячоліття”.**
- **Урочисте засідання Вченої Ради університету,** присвячене врученню Дипломів і академічних мантий Почесних професорів НПУ імені М.П. Драгоманова Кухарчику Петру Дмитровичу, ректору Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка, Альгідрасу Гайжутісу, ректору Вільнюського педагогічного університету, Рябову Віктору Васильовичу, ректору Московського міського педагогічного університету.
- **Урочисте засідання і концерт,** присвячені 175-ій річниці Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова за участю керівників нашої держави та іноземних делегацій відбулися у Національному палаці мистецтв „Україна”.

Серед почесних гостей свята – Президент України **Віктор Ющенко**, Президент Академії педагогічних наук України **Василь Кремень**, представники Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради, Міністерства освіти і науки України, НАН та АПН України, міської та обласної адміністрацій.

ПОГЛЯД УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМАНДИ УНІВЕРСИТЕТУ В МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ: університет-інститути-школи

Микола КОРЕЦЬ

Директор Інституту гуманітарно-технічної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНО ОСВІЧЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

„Формування гуманітарного підґрунтя людини інженерного мислення і дії є стрижневою основою становлення її як особистості”.

Одним із стратегічних завдань розвитку Інституту визначено розробку та введення з 2010 року принципово нового навчального предмету техно-культурного спрямування для 5-9 класів загальноосвітньої школи замість традиційного „Трудового навчання”, що дасть можливість не лише навчити кожного учня сукупності трудових операцій та прийомів, а сформувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін у сучасному техногенному середовищі.

Володимир ГОНЧАРОВ

Директор Інституту іноземної філології, кандидат педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України

КЛЮЧ ДО ПІЗНАННЯ СВІТУ – ІНОЗЕМНІ МОВИ

„Знання іноземної мови прокладає стежину в царину світової культури, дозволяє педагогу повести по ній своїх учнів, виховати в них розуміння інших народів, толерантне ставлення та повагу до них”.

Микола ПРАЦЬОВИТИЙ

Директор Фізико-математичного інституту,
доктор фізико-математичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

ТОЧНІ НАУКИ – ОСНОВА РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

„Математика, як і філософія, ставить мислення людини, виховує культуру розумової діяльності”.

Пріоритетними напрямками роботи є:

- Підвищення кваліфікації викладачів; підготовка учнів загальноосвітніх шкіл до незалежного зовнішнього тестування.
- Вдосконалення існуючих та пошукових форм профорієнтаційної роботи, виявлення та згуртування обдарованої молоді.

Віктор СИНЬОВ

Директор Інституту корекційної педагогіки та психології,
доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України,
Заслужений юрист України

БЛАГОРОДНА СПРАВА – КОРЕКЦІЙНА ОСВІТА

„Підготовка фахівців, які б забезпечили подолання або послаблення недоліків дітей з особливими потребами й ввели їх у повноформатний життєвий процес, є найбільш благородною, відповідальною й невідкладною справою”.

Академіку Віктору Миколайовичу Синьову – 70!

Віктором Миколайовичем безпосередньо та під його керівництвом розроблено сучасні технології корекційного навчання та виховання з багатьох предметів, які отримали високу оцінку вітчизняних та міжнародних авторитетів цієї галузі знань.

У Ваш славний ювілей, шановний Вікторе Миколайовичу, зичимо* творчої наснаги, здоров'я, успіхів у підготовці висококласних педагогів і науковців на благо нашої країни!

За дорученням колективу Інституту

Микола Кот, доцент НПУ імені М.П. Драгоманова

***Редакційний колектив радо приєднується до всіх вітань і побажань на адресу ювіляра**

Анатолій ВИСОЦЬКИЙ

Директор Інституту української філології,
кандидат педагогічних наук, професор

ЗНАННЯ РІДНОЇ МОВИ – ОЗНАКА КУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ

„Вільне володіння українською, однією з провідних мов світу, є обов'язковою умовою формування сучасного вчителя та культурної особистості загалом”.

Григорій ВОЛИНКА

Директор Інституту магістратури, аспірантури та докторантури,
доктор філософських наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки

ШЛЯХ У ВЕЛИКУ НАУКУ ПОЧИНАЄТЬСЯ ТУТ

Головними завданнями Інституту, створеного в 2008 році, є:

- організація і контроль прийому до магістратури, аспірантури, докторантури;
- здійснення навчальної, виховної, методичної та науково-координуючої діяльності; забезпечення виконання умов контрактів та інших угод на підготовку магістрів, аспірантів і докторантів.

Іван ДРОБОТ

Директор Інституту філософської освіти, доктор історичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

ФУНДАМЕНТ ДУХОВНОСТІ УЧИТЕЛЯ

„Незаперечна цінність філософської освіти і науки полягає в тім, що вона формує науковий, світоглядний та методологічний фундамент духовності майбутнього вчителя”.

Володимир ЄВТУХ

Директор Інституту соціології, психології та управління, доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

ЕФЕКТИВНІ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЗАЛЕЖАТЬ ВІД СОЦІОЛОГІЇ

„Соціологія належить до тих наук і навчальних предметів, які дають реальну картину сучасного стану соціальних відносин, розвитку різноманітних сфер людської життєдіяльності. Це створює міцну платформу для прийняття рішення”.

Алла КАПСЬКА

Директор Інституту соціальної роботи та управління, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України

ТУТ ГОТУЮТЬ ТИХ, ХТО ЗАБЕЗПЕЧИТЬ СОЦІАЛЬНУ ПІДТРИМКУ УКРАЇНЦЯМ

„Виховання внутрішньої потреби, морального підґрунтя і навичок надання соціальної підтримки особам, які цього потребують, є одним із головних напрямів підготовки майбутнього соціального працівника”.

Анатолій АВДІЄВСЬКИЙ

Директор Інституту мистецтв, академік АПН України, академік АМ України, Герой України

МИСТЕЦТВО – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТОСТІ

„Мистецтво і мистецьке виховання для майбутнього вчителя і для особистості загалом є життєдайним джерелом духовного, людського ставлення до світу”.

У якості стратегічних завдань розвитку Інституту розглядаються:

- Відкриття Координуючого центру арттерапії, навколо якого об'єднати існуючі в Україні професійні сили в цій галузі.
- Створення банку сучасних інтенсивних методик індивідуального творчого мистецького виховання учнів й студентів для всіх ланок початкової, середньої та вищої школи.

Ірина ЗАГАРНИЦЬКА

Директор Інституту розвитку дитини,
кандидат філософських наук, доцент

ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДИТИНСТВА

„Дитинство – надзвичайно цікавий і напружений період соціалізації особистості. З дитиною мають працювати висококваліфіковані та найбільш відповідальні педагогічні працівники. Підготовці саме такого фахівця Інститут приділяє першочергову увагу”.

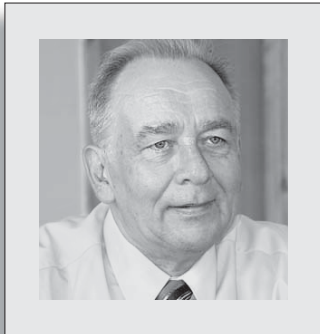

Богдан АНДРУСИШИН

Директор Інституту політології та права, доктор історичних наук,
професор, Заслужений діяч науки і техніки України,
Заслужений працівник освіти України

ПЕРВИННІСТЬ ПРАВА І ЗАКОНУ

„Формування політико-правової культури є стратегічним завданням становлення учителя як вихователя і організатора життєдіяльності особистості”.

Володимир БОНДАР

Директор Інституту педагогіки та психології,
доктор педагогічних наук, академік АПН України,
Заслужений діяч науки і техніки України

ДВА „КИТИ” УЧИТЕЛЯ АБО БЕЗ ЧОГО НЕ МОЖЕ БУТИ ВЧИТЕЛЯ

„Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів є саме та основа, на якій зростається його потреба і вміння дійти, достукатись, пробитись до утаємничених анклавів душі кожної дитини, вступити в діалог, запропонувати варіанти зростання, не порушивши при цьому жодної з рис її власної індивідуальності”.

Віталій ПОКАСЬ

Директор Інституту природничо-географічної освіти та екології,
кандидат педагогічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України

ПІЗНАТИ ПРИРОДУ Й НЕ НАШКОДИТИ ЇЙ

„Природничо-наукове знання лежить в основі пізнання і розуміння всього суцього. Його осягнення є найкоротший і найбільш ефективний шлях формування у майбутнього учителя світоглядної культури і наукової картини світу”.

Олексій ТИМОШЕНКО

Директор Інституту фізичного виховання та спорту,
доктор педагогічних наук, професор

У ЗДОРОВОМУ ТІЛІ – ЗДОРОВИЙ ДУХ

„Основним завданням фізичного виховання та спорту є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку молоді та студентів, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві”.

Олександр СУШКО

Директор Інституту історичної освіти, доктор історичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

„Історія є саме тим предметом, де відточується досвід поколінь, що передається дітям, учням, студентам”.

Універсальна фахова підготовка, здобута випускниками Інституту, дозволяє їм виконувати обов'язки керівників шкіл, працювати в архівах, органах державної влади і управління, політичних і громадських організаціях, інших освітніх, виховних, краєзнавчих і туристичних закладах.

Анатолій КУДІН

Проректор, директор Інституту дистанційного навчання, доктор фізико-математичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

МАЙБУТНЄ ЗА ДИСТАНЦІЙНИМ НАВЧАННЯМ

„Дистанційне навчання — це комплекс освітніх послуг, що надаються на будь-якій відстані від освітніх установ за допомогою спеціального інформаційного освітнього середовища. Ця технологія навчання є продовженням очно-заочної, заочної або вечірньої форми навчання на основі інформаційно-телекомунікаційних технологій”.

Мирослав ЖАЛДАК

Директор Інституту інформатики, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, Заслужений діяч науки і техніки України

КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ПОТРЕБА ЧАСУ

„Людину третього тисячоліття, не обізнану з комп'ютером, можна порівняти з людиною, яка на початку ХХ століття не вмiла ні читати, ні писати”.

Володимир ІСАЄНКО

Директор Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації, доктор біологічних наук, професор

ЩОБ ІТИ В НОГУ З ЧАСОМ, ПОТРІБНО ПОСТІЙНО УДОСКОНАЛЮВАТИСЯ

„Освіта впродовж життя, періодичне підвищення кваліфікації до рівня розвитку сучасної науки і соціальної практики є ознакою і нормою життя людини ХХІ століття”.

Людмила ЗІНЧЕНКО

Декан вечірнього факультету, кандидат психологічних наук, професор

ШЛЯХ ДО ОСВІТИ ВІДКРИТИЙ УСІМ

„Одним з провідних завдань факультету є надання можливості студентам здобути високоякісну освіту в умовах поєднання навчання та роботи”.

Факультет поступово переходить на кредитно-модульну систему навчання. На сьогодні вечірня форма навчання є гарною альтернативою денній та заочній.

Тринадцята міжнародна виставка навчальних закладів

”СУЧАСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ – 2010”

24-26

лютого 2010 року у Київському Палаці дітей та юнацтва відбулася Тринадцята міжнародна виставка навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2010”, організаторами якої є: Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України, Київська торгово-промислова палата та виставкова фірма „КАРШЕ”.

Процеси глобалізації та євроінтеграції суспільства, гостра потреба у кваліфікованих кадрах в нашій країні, конкурентноздатність на ринку праці висуває особливі вимоги до підготовленості фахівців, а отже, і до удосконалення системи освіти шляхом забезпечення стандартних вимог до змісту, обсягу та якості спеціальної вищої освіти. Саме тому щорічне проведення освітянських форумів на високому організаційному та науковому рівні є надзвичайно важливим і сприяє обміну досвідом провідних вітчизняних й іноземних науковців, упровадженню інноваційних методів навчання, найсучасніших педагогічних технологій та інформатизацію галузі.

Учасниками виставки стали понад 300 навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, обласні й міські управління освіти, науково-методичні центри, виробники технічних засобів навчання, розробники інноваційних педагогічних технологій, міжнародні наукові установи, підприємства, комерційні структури й видавництва, професійні журнали та періодичні видання.

Соціальна значущість заходу підтверджується і представницьким складом почесних гостей на відкритті виставки:

- перший заступник начальника Управління гуманітарної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України – *Гуржій Андрій Миколайович*;
- заступник міністра освіти і науки України – *Стріха Максим Віталійович*;
- Президент Академії педагогічних наук – *Кремень Василь Григорович*.

Також учасників та гостей виставки привітали Президент Київської торгово-промислової палати – *Засульський Микола Васильович* і директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти – *Удод Олександр Андрійович*.

Вперше у виставці взяли участь представники духовенства. Привітання Митрополита Київського і всієї України *Володимира* зачитав архієпископ Бориспільський, вікарій Київської Митрополії, голова навчального комітету та богословсько-канонічної комісії при священному синоді УПЦ, професор, ректор Київської духовної академії і семінарії – протоієрей *Володимир Кацаба*.

Єднання освіти, культури і духовності відбулося в експозиції Київської духовної семінарії, де було представлено мистецьку перлину київських ювелірів – „Лавра Небесна”, автор якої – *Ірина Карпова* – нагороджена Почесним знаком Меморіального фонду К. Фаберже та отримала звання „Заслужений ювелір”.

У програмі виставки відбулися *освітнянські конкурси у восьми номінаціях, а саме:*

- Інтеграція вищої освіти України до Європейського освітнього і наукового простору;
- Крок у майбутнє – післядипломна освіта;
- Упровадження здобутків педагогічної науки в освітню практику;
- Інновації у навчальному процесі загальноосвітньої школи та в позашкільній освіті;
- Інновації у розробці та запровадженні сучасних технічних та наочних засобів навчання;
- Інновації у впровадженні ІТ – технологій в освітній процес;

Василь Мадзігон

Ольга Виговська

Олександр Карпов

Максим Стріха

Василь Кремень

Андрій Гуржій

Микола Засульський

Олександр Удод

Ольга Добровольська

Володимир Кацаба

- Модернізація змісту професійно-технічної освіти;
- Креативний дизайн виставкового стенду та реклама досягнень навчального закладу, установи.

Серед переможців та призерів – найпрестижніші вищі та середні навчальні заклади України, які нагороджені золотими, срібними і бронзовими медалями. Шостий рік поспіль „За багаторічну науково-педагогічну діяльність з інноваційного розвитку освіти України” навчальним закладам присвоювалось **Почесне звання „ЛІДЕР СУЧАСНОЇ ОСВІТИ”**. „За багаторічну інноваційну діяльність щодо створення інформаційних технологій та засобів для навчання” представники освіти були удостоєні **Почесного звання „ЛІДЕР У СТВОРЕННІ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ”**.

За три дні напруженої роботи виставки проведено понад 45 семінарів, засідань круглих столів, майстер-класів та тренінгів, в тому числі і презентація 6-ої сторінки проекту АПН „Педагоги-новатори в Україні”, під час яких відбулися дискусії викладачів, учнів, студентів, представників державних органів управління, громадськості щодо актуальних проблем навчально-виховного процесу, шляхів модернізації освіти в сучасних умовах.

Новітні розробки представили компанії: ТОВ „Інгрес”, „3 М Україна”,

ТОВ „Гамаюн”, ТОВ „Optivision”, видавничий дім „Most Publishing”, ПП Спортивний клуб „ЮКА” Центр Євмінова, ТОВ „С-КОМ”, виробниче підприємство „Геліка” та інші.

В рамках виставки також відбувся Всеукраїнський конкурс „Intel-Еко Україна – 2010”, що є I етапом міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів Intel ISEF 2010 (International Science and Engineering Fair), з метою всебічної підтримки обдарованої молоді, сприяння модернізації змісту науково-дослідницької, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді. Учасниками заходу були учні загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладів (віком 15-17 років).

Для студентів зі спеціальностей образотворчого мистецтва і архітектури 26 лютого 2010 р. проведено Десятий всеукраїнський конкурс на кращу студентську роботу „Рисунок академічної постановки”, переможці якого нагороджувались річними стипендіями від виставкової фірми „Карше” та заохочувальними преміями. Журі конкурсу очолив президент „КАРШЕ” *Олександр Михайлович Карпов*, який у 2000 році вперше ініціював проведення цього конкурсу в рамках виставки.

Разом зі студентами у конкурсі взяли участь метри, які працюють на кафедрі рисунку Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури: професор Білянський Олександр Миколайович, доцент Свилярєв Віктор Володимирович, викладач Чепрасова Тетяна Рудольфівна.

Переможцями конкурсу стали: Козуб Валерій Васильович, Данилов Дмитро Михайлович, Шевченко Анастасія Олексіївна – студенти Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури.

Одна з робіт була відзначена призом глядацьких симпатій, а її автор нагороджений туристичною подорожжю до Чехії.

Втретє в програмі виставки проводився Конкурс концептуальних проектів з архітектури, на який було надано 18 робіт студентів Львівського національного аграрного університету та Київського національного університету будівництва та архітектури. Журі у складі представників Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури відібрало вісім кращих проектів, автори яких 25 лютого 2010р. публічно захищали свої роботи. Від виставкової фірми „Карше” переможці були нагороджені туристичними подорожами до Чехії, Австрії та Угорщини. Кращими у конкурсі стали студенти Київського національного університету будівництва та архітектури: Маргорський Максим Юрійович (I місце), Нечволод Дмитро Володимирович (II місце), Циба Ірина Володимирівна (III місце).

Робоча атмосфера виставки була справді святковою та супроводжувалася виступами кращих музичних і танцювальних колективів Київського державного хореографічного училища, Київської дитячої академії мистецтв, Національного університету фізичного виховання і спорту України та Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди.

Підвищений інтерес громадськості та фахівців до виставки „Сучасна освіта в Україні – 2010” свідчить про її актуальність, ефективність та корисність для викладачів, науковців та майбутніх абітурієнтів.

З більш детальною інформацією про роботу виставки „Сучасна освіта в Україні – 2010” та її експонентів можна ознайомитись на сайті <http://www.osvita.carshe.com>

КОРОТКО ПРО НАШІ ЗАХОДИ під час Тринадцятої міжнародної виставки навчальних закладів

“СУЧАСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ – 2010”

Вже втринадцяте Виставкова компанія “Карше” за підтримки МОН та АПН України зібрала найкращих з освітянського загалу й тих, хто працює для нього в країні та світі. Цього разу на гостей Виставки чекало чимало сюрпризів.

Уперше для освітян країни було представлено композицію “Лавра Небесна” – мистецька перлина київських ювелірів. Автор – Ірина Карпова, якій за цю роботу вручено Почесний знак Меморіального фонду Карла Фаберже та присвоєно звання „Заслужений ювелір”.

Нещодавно ця композиція прикрашала офіційний Прийом Короля Швеції, а відтепер – й освітяни, яким по праву належить бути елітою нації, мали можливість доторкнутися душею, думкою, серцем до екслюзивної краси, а через неї – до людських глибин.

Своєрідною перлиною став і досвід директора ЗОШ № 13 м. Полтави Івана Гончаренка, який відкрив 6-у сторінку Проекту АПН „Педагоги-новатори в Україні”: „Поліфункціональна діяльність директора сучасного навчального закладу в умовах інноваційних перетворень”.

Гадаю, що для всіх зацікавлених в здоров’ї дітей став важливим і наш **круглий стіл: „Національна мережа шкіл здоров’я України: збереження здоров’я учня у сучасному навчальному закладі”**.

17 березня 2010 р. під час проведення Міжнародної виставки-презентації „Сучасні навчальні заклади – 2010” зазначений круглий стіл продовжить свою роботу вже у форматі семінару.

Детально з цими заходами Ви зможете ознайомитися у наступних номерах нашого журналу.

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

Ростімо творців — будівничих нашої країни!

*Ми, українці, повинні стати нацією,
яка постійно навчається.*

Василь Кремень,
президент Національної АПН України

Знання роблять людину вільною і великою.
Дмитро Писарєв

„Виконання великих за своїми масштабами завдань, оновлення української загальноосвітньої школи буде залежати від того, яке покоління молоді буде підготовлено в її стінах.

Звідси всезростаюча відповідальність загальноосвітньої школи перед українським суспільством”.....С. 36

Педагогіка
ШКОЛИ

ІНТЕРАКТИВНЕ ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ. *Нові підходи* ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ

Акцентовано увагу на практичному застосуванні інтерактивного навчання, яке набуло широкої популярності як форма інтенсивного оволодіння матеріалом. Зокрема описано особливості практичного використання в навчальному закладі проектних програм.

Ключові слова: інтерактивне навчання, проектна програма.

Людмила ЛИТВИНЕНКО

Вчитель вищої категорії,
вчитель-методист ОНВК
№ 24 Морський ліцей
м. Одеси

Олена КНИГА

Вчитель вищої категорії,
старший вчитель ОНВК
№ 24 Морський ліцей
м. Одеси

Вікторія ДОЦЕНКО

Вчитель першої категорії
ОНВК № 24 Морський
ліцей м. Одеси

Освіта – це процес водночас і навчання, і виховання. Нова епоха поцінує особистості, які готові та спроможні приймати рішення, відповідати за них у кожній сфері життя. Тому у центр роботи кожного вчителя, вихователя, педагога-організатора слід покласти орієнтир на створення індивідуальної “освітньої траєкторії” кожної дитини.

У сучасному світі як ніколи раніше рівень добробуту залежить від вияву здібностей кожної особистості у найрізноманітніших галузях життєдіяльності.

Інтелектуальний потенціал суспільства в цілому і зокрема кожного його члена, розвиток творчих здібностей безпосередньо залежать від рівня освіти індивіда, який в школі отримує не лише певні знання і формує певні

вміння та навички, але й уміє творчо їх застосовувати, приймати самостійні рішення. Відтак школа має враховувати реальні соціальні потреби і спрямовувати свої зусилля на формування творчого потенціалу своїх вихованців, що сприятиме самореалізації кожної дитини та прогресу суспільства в цілому.

Інтерактивне навчання (від англ. – *взаємодія*) – навчання, побудоване на взаємодії учня з оточенням, яке навчає, середовищем, яке навчає і є частиною досвіду, що опановується.

Учень стає повноцінним учасником навчального процесу, його особистий досвід – джерелом пізнання. Педагог не пропонує остаточних рішень, але сприяє самостійному пошуку. Порівняно з традиційними методами навчання взаємодія учня і вчителя кардинально змінюється: активність педагога сприяє підвищенню творчого потенціалу учня, а головним завданням вчителя є створення

умов для дитячої ініціативи. Педагог виконує функцію координатора.

Інтерактивне навчання набуло широкої популярності як форма інтенсивного оволодіння матеріалом (див. вірзи на С. 53).

Яку ж мету мають такі заняття? *По-перше, ми вчимося обирати оптимально обґрунтовану тему проекту:* її підказують самі діти. На початку року в нашому ліцеї, як і в багатьох інших навчальних закладах, на перших класних годинах класні керівники пропонують дітям невеличку анкету, в якій обов'язково містяться питання такого змісту: „Яке свято ми хотіли б провести у класі (школі)?”, „Яку колективну справу хочу запропонувати я?”, „Світ моїх захоплень” тощо. Дані таких опитувань обробляються, обговорюються з органами класного, а потім шкільного самоврядування. Внаслідок цих нескладних дій діти визначають найбільш цікаві, важливі, популярні і соціально необхідні заходи. Саме так і народилась ідея проекту „Сотвори чудо!”.

Проектна команда (до її складу ввійшли члени шкільного самоврядування і зацікавлені старшокласники) почала роботу над *концепцією проекту* – це вже *другий* значущий момент, що лежить а основі будь-якого інтерактивного навчання або виховної роботи. Діти вчатьса самоорганізації, самоконтролю, координації, відповідальності, пунктуальності, роботі в команді. Концепція створення проекту містить всі етапи роботи: тут не-

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО РЕЖИМУ

Для кожного учня: усвідомлення відповідальності за спільну роботу, розвиток особистої рефлексії, становлення активної, суб'єктної позиції в навчальній та іншій діяльності.

Навчальній мікрогрупі: розвиток навичок спілкування і взаємодії у групі, формування ціннісно-орієнтаційного єднання у групі, гнучка зміна соціальних ролей залежно від ситуації, прийняття моральних норм і правил сумісної дії.

Учніському класу:

- формування класу як спільноти груп;
- підвищення пізнавальної активності класу;
- розвиток навичок аналізу та самоаналізу під час рефлексії.
- Зв'язку „Клас-вчитель”:
- нестандартний підхід до організації навчального процесу;
- багатовимірний підхід до оволодіння навчальним матеріалом;
- створення мотивації до міжособистісної взаємодії у будь-якій ситуації.

ОПТИМАЛЬНІ ФОРМИ РОБОТИ З ДІТЬМИ НАШОГО ЛІЦЕЮ

I. Науково-дослідницька діяльність (МАН, дослідницька робота в музеї-комплексі: „Моя Земля – Земля моїх батьків”, „Кенгуру”, олімпіади з предметів).

II. Діяльність у студії дитячо-юнацького об'єднання.

III. Проектна діяльність.

I. Науково-дослідницька діяльність складається з кількох етапів:

- Робота з науковою літературою;
- Розробка гіпотез;
- Формування ідей;
- Розробка програм;
- Організація практичної роботи з теми дослідження;
- Обробка, оформлення та презентація результатів дослідження.

Дослідницька робота здійснюється на базі Музею Бойової Слави (заснований в 1983 році) через пошук ветеранів війни та праці років ВОВ 138 Окремого саперного батальйону, який брав участь в обороні та звільненні Одеси від німецьких загарбників.

II. Студії дитячо-юнацького об'єднання ліцею:

- Вокальний ансамбль „Горлиця” – лауреат міського та обласного фестивалю „Чисті роси”;
- Театральна студія „Арлекін” (постанова „Коник-стрибунець” англійською мовою стала лауреатом районного конкурсу).
- Боцманський клуб (перемога у міському конкурсі „Стежка до Генерала”).

III. Проектна діяльність набула особливого статусу, коли представники нашого навчального закладу Литвиненко Людмила Михайлівна та Книга Олена Юрївна стали слухачами семінару „Проектні технології в школі”. Цей семінар є складовою Українсько-Австрійського проекту „Kultur Kontakt”. Під час семінарських занять вчителі стають учасниками та авторами проектів, вчатьса всіх тонкощів проектних програм.

Ми подорожуємо

Музей Бойової Слави.
Дослідницька робота: пошук ветеранів війни та праці років ВОВ

Вокальний ансамбль „Горлиця” – лауреат міського та обласного фестивалю „Чисті роси”

має дрібниць! Відбувається розподіл обов'язків: оголошення (візуальне, аудіовізуальне), місце проведення, його оформлення: естетичне, музичне, матеріальне, технічне. Забезпечення людського фактору: ведучих та їх навчання. Вирішуються форми запрошень гостей та їхній склад: учні, батьки, адміністрація, представники ЗМІ... Як бачимо, учнівський проект перетворюється на цілком дорослу підготовку до життя.

Третім важливим компонентом проекту є **презентація**, тобто сам продукт, звичайно, – це свято: емоційне, видовишне, яскраве, таке, що запам'ятовується і сприяє бажанню досягати успіху, реалізовувати власні здібності, бути популярним, відомим, корисним...

Наступний крок – це рефлексія: команда обговорює процес і наслідки своєї діяльності, визначає позитивне в роботі і недоліки, радиться щодо способів їх уникнення.

В основу проекту „Сотвори чудо” лягло захоплення багатьох учнів ліцею майструвати власними руками. Дітям було що запропонувати, і вони з задоволенням взяли участь у цій справі. Але просте захоплення пішло далі, і **ось до яких серйозних висновків дійшли всі учасники:**

1. Створюючи сувеніри, треба використовувати природний матеріал так, щоб не зашкодити живій природі, а зберегти і продовжити її життя.
2. Своїми роботами діти відроджували та продо-

- вжували традиції національного промислу.
3. Таке захоплення може стати успішним бізнесом, для початку якого не треба робити великих матеріальних внесків: матеріали, майстерня...
 4. Такий бізнес є доступним для людей з обмеженими фізичними можливостями.
 5. Цей бізнес можна оформити як ярмарку – продаж в електронному вигляді тощо.

Як бачимо, шкільні проекти можна назвати суттєвою підготовкою до самостійного дорослого життя, в якому кожна дитина займе своє місце відповідно до власних здібностей, можливостей, прагнень. Головним завданням педагогів на даному етапі є формування активного ставлення до життя, прагнення до самореалізації, саморозкриття, самовдосконалення.

Керівники семінару „Проектна діяльність в школах України” *Гертруда Грабнер* та *Беатрікс Мільх-Габхе* знайомлять наших вчителів з новими методиками роботи з учнівськими колективами, творчим підходом до кожної дитини. Вони відвідали ліцей під час підготовчого етапу роботи над проектом. Діти із задоволенням спілкувались з ними, отримували поради, ставили запитання.

Впевнені, що така співпраця є корисною й плідною в першу чергу для юних громадян України. Їх енергійність, успішність є запорукою добробуту держави в цілому.

Театральна студія „Арлекін”. Постановка „Коник-стрибунець” англійською мовою стала лауреатом районного конкурсу

Боцманський клуб.
Перемога у міському огляді „Стежка до Генерала”

Людмила Литвиненко, Елена Книга, Виктория Доценко

Интерактивное воспитание в современной школе. Новые подходы. Творческий проект

Акцентируется внимание на практическом применении интерактивного обучения, которое приобрело широкую популярность как форма интенсивного овладения материалом. В частности описаны особенности практического использования в учебном заведении проектных программ.

Ключевые слова: интерактивное обучение, проектная программа.

Liudmyla Lytvynenko, Olena Knyha, Viktoriia Dotsenko
Interactive education in modern school. New approaches. Creative project

Attention is accented on practical application of interactive teaching which has acquired wide popularity as a form of intensive perception of the material. The article describes in particular the features of practical use of project programmes in the educational establishments.

Keywords: interactive teaching, project programme.

Педагогіка
ШКОЛИ

Збережімо
здоров'я
дітей

ПРОГРАМА ПРОФІЛАКТИКИ І КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПО- СТАВИ ТА ВИКРИВЛЕНЬ ХРЕБТА НА ПРОФІЛАКТОРІ ЄВМІНОВА В УМОВАХ ШКОЛИ

Висвітлено проблему порушення постави, сколіотичних деформацій хребта у дітей шкільного віку і методи її вирішення за допомогою програми „Постава”, яка розроблена центром Євмінова. Викладено умови можливого обстеження дітей будь-якого навчального закладу і надання їм допомоги.

Ключові слова: сколіоз, програма „Постава”.

**В'ячеслав
ЄВМІНОВ**

Президент
вертебрально-
оздоровчого
центру Євмінова

**Ірина
КУДЕЛЯ**

Старший
реабілітолог
вертебрально-
оздоровчого
центру Євмінова

Сьогодні як ніколи спостерігається різке зниження фізичної активності (10% від фізіологічної потреби) у підлітків, яке пов'язане зі зміною способу життя — надмірне захоплення телевізором, комп'ютером. А ще відсутність пропаганди здорового способу життя засобами масової інформації, неналежні умови для занять фізичною культурою та спортом призводять до того, що **більше 90% дітей мають порушення постави та сколіотичну деформацію хребта.**

За результатами обстеження спеціалістів дана проблема з віком прогресує: сколіоз спостерігається у 10% дітей 1-4 класів, в 5-8 класах вже 30%, а в 9-11 класах понад 40% (Схема 1).

За динамікою зрозуміло, що це *не вроджені, а набуті* деформації. Тому можна означити такі **основні причини виникнення викривлень хребта:**

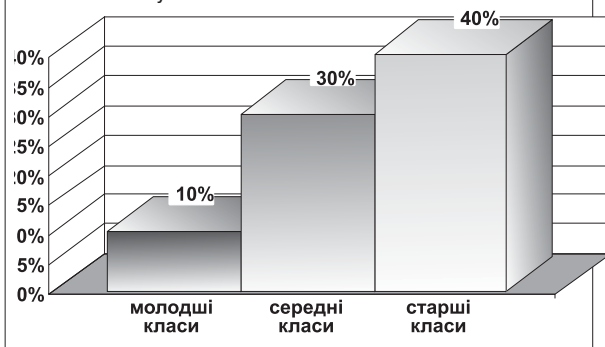
- слабкість м'язового корсету через низький рівень фізичної активності;
- тривале перебування в неправильній позі (до цього може призвести занадто висока або низька парта, улюблена поза з опорою на одну руку або сидіння на одній підібраній нозі);
- погане освітлення в класі.

50% і більше свого активного часу діти проводять в школі. Батьки дуже часто бувають зайняті на роботі і не можуть приділяти багато уваги дітям або просто вважають, що школа відповідальна не тільки за навчання дітей, але й за рівень їх здоров'я. Тому все частіше директори шкіл замислюються над цим питанням і шукають ефективних методів оздоровлення учнів.

Для виявлення порушень постави і сколіотичних деформацій хребта у дітей та підлітків, а також для профілактики і лікування порушень постави та початкових форм викривлення хребта центром Євмінова була розроблена **програма „Постава”**, яка включає в себе:

- розроблену, апробовану і запатентовану методику, спрямовану на профілактику і лікування порушень постави й викривлень хребта у дітей;
- сконструйований спеціально тренажер для занять за методикою – „Профілактор Євмінова”;
- розроблений і виданий підручник для підготовки спеціалістів „Профілактор Євмінова як засіб корекції порушень постави”;
- розроблено методичні рекомендації „Тестування та корекція порушень постави у дітей дошкільного і шкільного віку з використанням профілактора Євмінова”;
- розроблену індивідуальну картку огляду для дітей дошкільного і шкільного віку;
- розроблений щоденник здоров'я для школярів для визначення завдань і контролю фізичного навантаження;
- розроблений щоденник здоров'я для школярів для визначення завдань і контролю фізичного навантаження;
- розроблене загальне положення щодо проведення майстер-класу з метою навчання викладачів фізичної культури методи корекції і профілактики порушень постави з використанням профілактора Євмінова;

Схема 1. Динаміка сколіозу у школярів залежно від класу

ФОТОКОМП'ЮТЕРНЕ ОБСТЕЖЕННЯ проходить в такій послідовності:

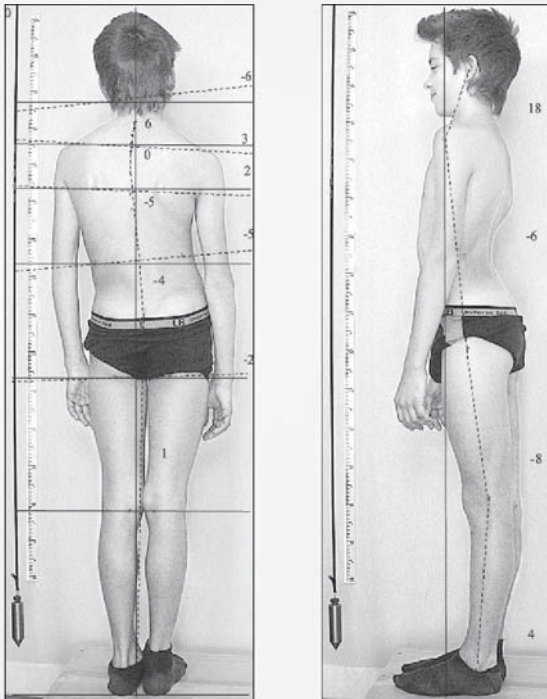
Крок перший: визначити необхідні точки.

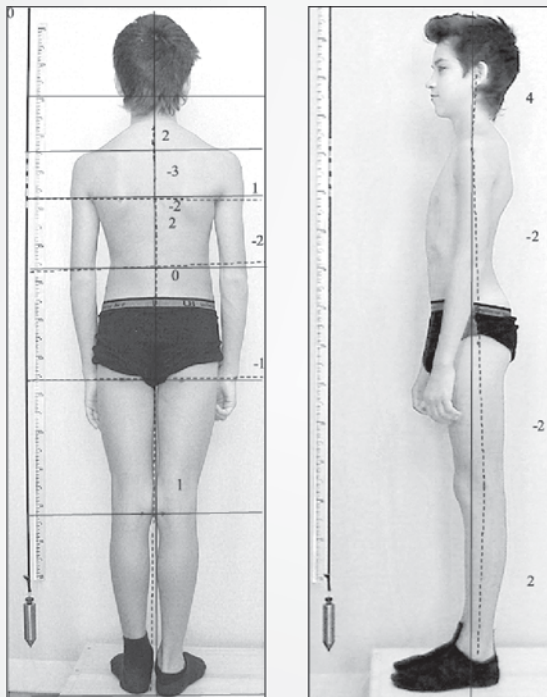
Крок другий: Зробити фотознімки в двох проекціях і обробити результати на комп'ютері. Готовий результат видається дітям або батькам на батьківських зборах.

РЕЗУЛЬТАТИ ОБСТЕЖЕННЯ

до початку занять на профілакторі Євмінова

Результат через півроку занять на профілакторі Євмінова

- розроблений навчальний посібник у вигляді плаката „Види порушень постави і викривлень хребта, основні причини цих захворювань і методи їх профілактики і лікування”;
- фотокомп'ютерне обстеження учнів шкіл з метою виявлення патологій хребта для подальшої розробки програми проведення занять.

Даний метод дозволяє визначити:

- вид порушення постави;
- наявність чи відсутність викривлень хребта й місце його локалізації;
- деформацію ніг і положення тазу;
- динаміку розвитку викривлення і ефективність його лікування.

Переваги метода:

- легкий у використанні;
- дозволяє отримати максимально повну графічну інформацію про стан хребта в сагітальній та фронтальній площині;
- дає можливість обстежувати дитину необмежену кількість разів без шкоди для здоров'я;
- дозволяє доступно і наглядно пояснити батькам і дитині суть проблеми;
- отримані дані дають можливість розбити дітей на групи за видами викривлення для подальшої роботи з ними.

Які кроки необхідно зробити, щоб організувати обстеження? Для початку, і в першу чергу, потрібне бажання батьків і школи займатися цим питанням, оскільки державна програма

в цьому напрямку в найближчий час, ми переконані, працювати не буде.

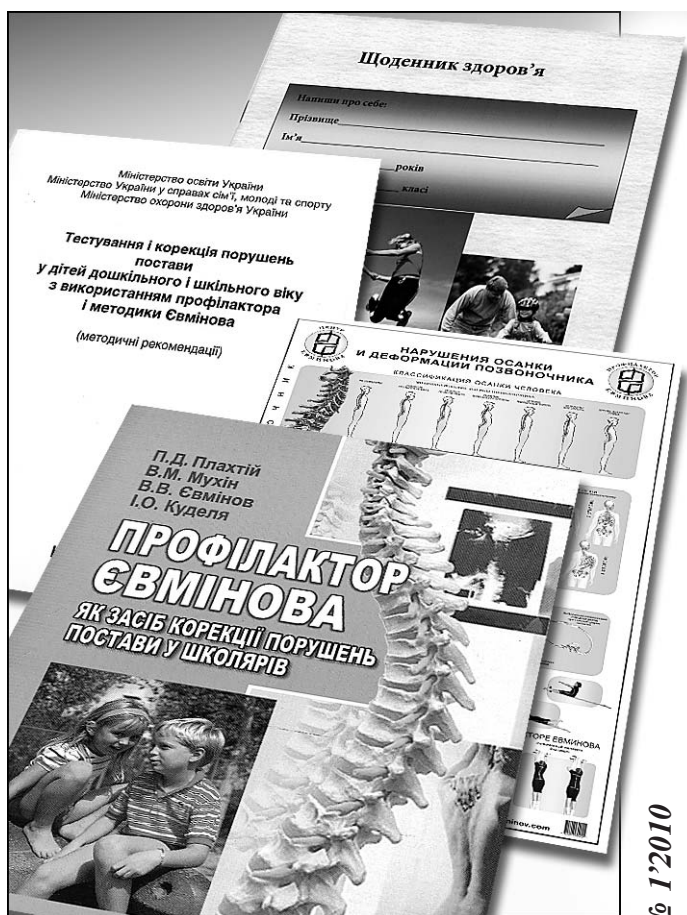
Школа має надати приміщення і організувати процес обстеження. Бажано, щоб це був безперервний потік школярів. Приблизний час обстеження одного класу (30 учнів) – година. Це 120-150 дітей за один навчальний день. При такому графіку роботи школу можна обстежити за тиждень.

Обробка результатів проводиться в центрі і видається через деякий час, бажано батькам на батьківських зборах.

Після отриманих результатів школа повинна виділити викладача для проведення занять на профілакторі Євмінова. Організація навчального процесу лишається повністю за школою. Центр Євмінова надає необхідне обладнання і персонал для проведення обстеження:

- команду з 2-3 лікарів;
- фон, підставка для обстежуваного, картки та інше;
- повні дані обстеження видаються директору школи після обробки всієї інформації;
- заповнюються і роздаються щоденники здоров'я кожному школяру з індивідуальною програмою занять;
- проводиться майстер-клас з викладачами, які будуть працювати зі школярами.

Отже, центр Євмінова готовий надати допомогу усім зацікавленим у здоров'ї дітей, як батькам, так і педагогам.

Вячеслав Евминов, Ирина Куделя
Програма профілактики і корекції порушень осанки і искривлений позвоночника на профілакторі Євмінова в умовах школи

Отражено проблему порушення осанки, сколіотичних деформацій позвоночника у дітей шкільного віку і методи її рішення засобом програми „Осанка”, которая розроблена центром Євмінова. Указані умови можливого обстеження дітей любого навчального закладу і передостаннє ім лікування.

Ключевые слова: сколіоз, профілактор Євмінова, програма „Осанка”.

Viacheslav Yevminov, Iryna Kudelia
The programme of prevention and correction of violations of carriage and curvatures of spine on Yevminov's prophylactic board in school conditions

The article reflects the problems of violation of carriage, the deformations of spine with children of school age and methods of their improvement by means of programme „Carriage” developed by the Yevminov centre. The terms of possible examination and cure of children of any educational establishment are given in the article.

Keywords: deformation of spine, Yevminov's prophylactic board, the programme „Carriage”.

САНАТОРНА ШКОЛА-ІНТЕРНАТ ДЛЯ ДІТЕЙ, ХВОРИХ НА СКОЛІОЗ

Розкрито особливості роботи загальноосвітньої санаторної школи-інтернату №19 для дітей, хворих на сколіоз. Головне завдання комплексного лікування дітей, хворих на сколіоз – попередження, профілактика, забезпечення максимальної працездатності.

Ключові слова: комплексне консервативне лікування, сколіоз.

Загальноосвітня санаторна школа-інтернат 1-ІІ ступенів № 19 для дітей, хворих на сколіоз, діє на підставі Статуту, який затверджений розпорядженням Подільської районної у м. Києві державної адміністрації 27.05.2002 р. № 571 та погоджений Управлінням освіти Подільської районної у м. Києві державної адміністрації 21.05.2002 р.

Завданням школи є поєднання загальноосвітньої підготовки в обсязі державних вимог

до освіти з тривалим лікуванням дітей, хворих на сколіоз, їх реабілітацією та оздоровленням. Учні зараховуються до інтернату за направленням Головного управління освіти і науки Київської міської державної адміністрації та на підставі рішення психолого-медико-педагогічної комісії школи-інтернату. До закладу приймаються діти 1-9 класів, хворі на сколіоз, які потре-

бують консервативного лікування терміном на один рік. Подальше перебування дітей в інтернаті здійснюється на підставі медичного діагнозу та рішення психолого-медико-педагогічної комісії.

Діти живуть в школі-інтернаті 5 днів на тиждень, а 2 дні в родині. Учні вчаться бути самостійними, допомагати своїм товаришам, співчувати чужим проблемам. Для більшості вихованців школа – єдине рятівне місце від хвороби протягом дев'яти місяців навчання. Окрім того, вони вчаться, що роботи після закінчення школи, адже над собою потрібно працювати все життя, щоб не перемогти хворобу.

Велику увагу школа-інтернат приділяє духовному розвитку учнів. Проводяться загальношкільні заходи, свята, зустрічі, екскурсії з питань профорієнтації.

Паралельно з вихованням та навчанням за програмою загальноосвітньої школи, що дає змогу дітям набути повноцінних знань і на довгий час не відлучатися від сім'ї, в санаторній школі-інтернаті № 19 створені необхідні умови для успішного лікування. Зменшено наповнюваність учнів у класах та кількість годин з трудового

**Ніна
ОБЕРТАС**

Директор школи-інтернату № 19 м. Києва

й фізичного навчання. Діти перебувають в умовах індивідуального ортопедичного режиму під постійним наглядом кваліфікованих медпрацівників, в кожному класі стоять кушетки з підгрудниками для розвантаження хребта дітей під час уроків (на усних уроках діти з II ступенем навчаються лежачи), в середині кожного уроку по всій школі проводиться коротка радіофізкультпауза з виконанням розвантажувальних ортопедичних вправ.

Усі учні одержують необхідне комплексне консервативне лікування, займаються лікувальною гімнастикою та плаванням, які введені в розклад уроків два-три дні на тиждень. Під час уроків плавання та додаткових занять з плавання кожна дитина під наглядом інструкторів виконує ортопедичні вправи згідно свого діагнозу. Програма з лікувального плавання для дітей, хворих на сколіоз, „Лікувальне плавання, 1-9 класи” у 2005 році отримала гриф МОН України. Саме завдяки плаванню досягаються непогані результати, стан здоров'я дітей стабілізується, немає випадків прогресування захворювання.

У другій половині дня діти отримують фізіо- і гідротерапію окремими курсами згідно призначення лікарів. Протягом року вихованці систематично отримують медикаментозне лікування.

За кожним класом закріплені лікар, який протягом тривалого часу слідує за перебігом хвороби у дітей і своєчасно призначає необхідне лікування. Закріплені за кожним класом медсестри проводять профілактичні бесіди, зустрічі лікарів з батьками.

В лікувальному корпусі 6 кабінетів ЛФК, 3 тренажерні зали, обладнані новітніми тренажерами для розвитку різних груп м'язів тіла, кабінет масажу, відділення гідротерапії (лікувальні душі та ванни), кабінет фізіотерапії обладнаний новими апаратами для електростимуляції м'язів спини. Басейн має ванну 25x8,5 м.

Головні завдання комплексного лікування дітей, хворих на сколіоз, в умовах санаторної школи-інтернату: попередження прогресування деформації хребта; максимально можлива стабілізація деформації, тобто про-

Педагогічний, медичний та обслуговуючий персонал школи-інтернату складає **153** особи. Колектив школи намагається в повній мірі реалізувати потенційні можливості з метою забезпечення всебічного розвитку особистості учня.

Школа-інтернат була здана в експлуатацію в **1960 році**, з 01.09.1968 року реорганізована в санаторну школу-інтернат для дітей, хворих на сколіоз, розрахована на 420 вихованців, зараз навчається **394 дитини**.

Територія школи-інтернату 4,5 га, на якій знаходяться шість корпусів (3-хповерхове приміщення школи, два спальні 4-хповерхові корпуси (кімнати на 2-4 особи), їдальня на 250 місць, 3-хповерховий лікувальний корпус, басейн та господарчий корпус).

В шкільному приміщенні знаходяться класні кімнати, кабінет фізики, хімії, біології, два кабінети іноземної мови, української мови, географії, історії, актова та спортивна зали.

Весь колектив школи-інтернату № 19 докладає максимум зусиль для того, щоб вихованці почували себе в стінах школи як удома, створюється атмосфера домашнього затишку в спальнях, класах, медкабінетах. У другій половині дня у вільний від навчання та лікування час для дітей відкрита ігротека, кінозал з сучасною відеотехнікою. Але, на жаль, немає спеціально обладнаного ігрового та спортивного майданчиків.

Лікувальний процес забезпечують 30 медичних працівників, з них: лікарів – 5 (2 – доктори медичних наук, професори, 1 – кандидат медичних наук), медичних сестер – 14, інструкторів ЛФК – 5, масажистів – 6.

Для розвантаження хребта діти мають змогу навчатися лежачи

філактика прогресування захворювання; створення м'язового корсета, виховання правильної постави, турбота про загальний розвиток дитини, нормалізація функцій серцево-судинної і дихальної систем, забезпечення максимальної працездатності.

Навчання і консервативне лікування в умовах санаторної школи-інтернату є єдиною можливим і найбільш раціонально організованим як система консервативного лікування сколіозу.

Багаторічне спостереження за результатами консервативного лікування сколіозу показали, що в умовах спеціалізованої санаторної школи-інтернату стабілізація (не прогресування) деформації досягнута у **96,57%** хворих, прогресування – лише у **3,43%** хворих.

Педагогічний та медичний колектив школи-інтернату № 19 вважає, що сьогоденні умови перебування дитини в нашому закладі відповідають нормам і принципам, що зазначені в „Конвенції про права дитини”. Постійна підтримка сімейної атмосфери в нашому шкільному колективі, зустрічі з представниками творчої інтелігенції, творчими колективами в стінах школи, відвідування театрів, концертів, зв'язок із сільськими школами дає можливість дітям самореалізуватися, самоутверджуватись.

На даному етапі соціально-економічного розвитку держави не кожна родина може забезпечити лікування та реабілітацію дитини в повній мірі так, як це забезпечує санаторна школа-інтернат.

Від редакції

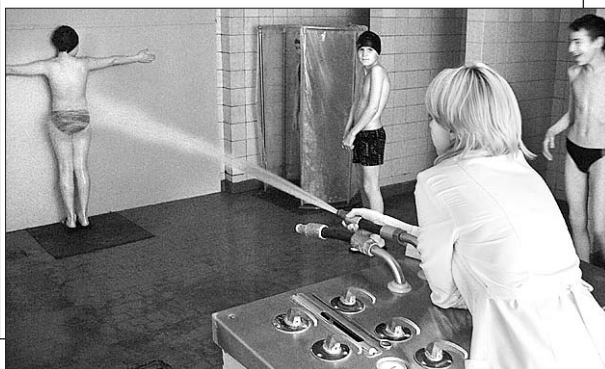
ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'Я у нашому журналі

1. Страшко С. Як засобами освіти зберегти здоров'я нації. Про медичну та валеологічну підготовку вчителів. – 2001. - № 5-6. – С. 104.
2. „Здорова дитина - здорова нація”. Думки, ідеї, пропозиції вчених-педагогів, лікарів та керівників шкіл. Виртуальний круглий стіл. – 2002. - №4. – С. 9.
3. Мадзігон В. У нас з Вами один об'єкт - діти! – 2002. - №4. – С. 9.
4. Савченко О. Реалізація оздоровчої функції шкільної освіти. – 2002. - №4. – С. 11.
5. Максименко С. Учбове навантаження і збереження здоров'я школярів. – 2002. - №4. – С. 19.
6. Бех І. Проблеми розвитку школярів та забезпечення їхнього здоров'я. – 2002. - №4. – С. 24.
7. Поради лікаря щодо проведення першого уроку „Здоров'я дітей - здоров'я нації”. – 2002. - №4. – С. 30.
8. Алгоритм дій керівників шкіл. – 2002. - №4. – С. 32.
9. Лист МОНУ і методичні рекомендації щодо проведення першого уроку "Здоров'я дітей - здоров'я нації" та інформаційні матеріали щодо стану здоров'я дітей України. – 2002. - №4. – С. 33.
10. Сачава Н. Духовне здоров'я сучасної людини. – 2005. - №5. – С. 92.
11. Морозова В., Музирова В., Лаврова Л., Мікулак Н. Виховання культури здоров'я через освіту. – 2005. - №5. – С. 88.
12. Сбоєва Л. Система відновлення здоров'я в навчальному закладі. – 2005. - №5. – С. 106.
13. Полевикова Н. Аспекти здоров'я в умовах екологічної кризи: заходи школи. – 2005. - №5. – С. 112.
14. Загородня Л. Збереження здоров'я в умовах екологічної кризи: заходи школи. – 2005. - №5. – С. 115.
15. Філь Т. Туризм - засіб формування здорового способу життя. – 2005. - №5. – С. 120.
16. Сердюк А. Проблеми із збереження здоров'я дітей і шляхи вирішення в умовах школи. – 2006. - №2. – С. 7.
17. Майстер-класи Міжнародної науково-практичної конференції „Формування у дітей і молоді культури здоров'я засобами позашкільної освіти”: фоторепортаж. – 2007. - №5. – С.44.
18. Лисенко Л. Створення школи культури здоров'я. Із досвіду роботи. – 2008. - №3. – С.68.

Лікувальний масаж

Гідротерапія

Нина Обертас

Санаторная школа-интернат №19 г. Киева для детей, больных сколиозом

Раскрыты особенности работы общеобразовательной санаторной школы-интерната №19 для детей, больных сколиозом. Главное задание комплексного лечения детей, больных сколиозом – предупреждение, профилактика, обеспечение максимальной работоспособности.

Ключевые слова: комплексное консервативное лечение, сколиоз.

Nina Obertas

Sanatorium boarding-school 19 of Kyiv for children suffering from scoliosis

The article reveals the features of work of sanatorium 19 for children suffering from scoliosis. It is stressed that the main task of the complex medical treatment of children suffering from scoliosis is prevention, prophylaxis, and providing their maximum capacity.

Keywords: complex conservative medical treatment, scoliosis.

Педагогіка
ШКОЛИ

Досвід
однієї
школи

МОНІТОРИНГОВИЙ СУПРОВІД ЯКОСТІ ОСВІТИ В ГІМНАЗІЇ

Стосовно педагогіки моніторинг – засіб контролю, вивчення й виправлення відхилень від норм педагогічної діяльності; форма організації, збору, збереження, обробки й розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи. На думку автора, моніторинговий супровід є найбільш ефективною інноваційною моделлю управління якістю освіти в сучасному навчальному закладі.

**Олександр
ПЕРЕХЕЙДА**

Директор гімназії „Ерудит” м. Києва, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист, кандидат філософських наук, Відмінник освіти України

Ключові слова: моніторинг, освітній моніторинг, функції моніторингу, модель моніторингового супроводу.

У національній доктрині розвитку освіти чітко визначено, що одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу.

Якість освіти потребує постійного контролю й систематичної оцінки досягнутих результатів та підвищення ефективності функціонування всіх складових системи освіти.

Практика останніх років науково демонструє великий інтерес з боку системи освіти до супроводу своєї діяльності науково обґрунто-

ваним моніторингом, який є ефективним інструментом управління якістю освіти.

Моніторингові дослідження, по-перше, забезпечують отримання надійної і досить повної інформації про стан системи. Без такої інформації управлінські рішення не можуть бути якісними. По-друге, моніторингові дослідження здатні відслідковувати вплив тих чи інших управлінських рішень на освітянські процеси. По-третє, моніторингові дослідження здатні виконувати і ряд інших не менш важливих функцій, зокрема прогностичну [2, С. 19].

Усе це свідчить про надзвичайну актуальність моніторингового супроводу якості освіти.

Аналіз визначення поняття „моніторинг” у наукових джерелах дає підставу для висновку, що чітко визначеного й однозначного трактування цієї дефініції немає (див. вріз на С. 65). Це пов'язано, у першу чергу,

з тим, що моніторинг належить як до наукової, так і до практичної сфери діяльності. Він може розглядатися і як засіб дослідження реальності, і як засіб, який забезпечує управління своєчасною та якісною інформацією.

Найбільш поширене й узагальнене визначення даного поняття — *це складова управління, яка полягає в безперервному спостереженні й аналізі діяльності об'єктів з відстеженнями динаміки їх змін та поточним спрямуванням цих змін на бажаний результат.*

Моніторинг за сутністю — інформаційна система (збирання, обробка, збереження та використання інформації про стан об'єкта), яка постійно поповнюється й свідчить про безперервність спостереження; за процесом — циклічний процес порівняння, оцінювання фактичного стану об'єкта із запланованим та прийняття на цій основі управлінського рішення щодо поточного коригування; за технологічністю — технологія оцінювання дійсного стану об'єкта.

Під моніторингом ми розуміємо інформаційну систему, яка постійно змінюється завдяки безперервності відстеження певного об'єкта управління за визначеними параметрами, факторами та критеріями, з метою прийняття оперативного управлінського рішення щодо прогнозування подальшого його розвитку.

Аналіз наукової літератури дає підстави вважати, що залишилося мало галузей наукового знання, де б

Проблема моніторингу знайшла широке висвітлення в теорії управління загальноосвітньою школою. У своїх численних наукових дослідженнях, пов'язаних із процесами педагогічного управління й розроблення механізмів забезпечення якості сучасної освіти, О. Байназарова, В. Беспалько, Т. Волобуєва, Л. Гриневиц, Г. Єльнікова, М. Загірняк, А. Дахін, О. Локшина, Т. Лукіна, В. Луначек, О. Ляшенко, П. Матвієнко, О. Овчарук, О. Островерх, О. Патрикеева, З. Рябова, П. Семиволос, Г. Цехмістрова, В. Андреев, А. Вілохін, А. Ісаєва, В. Кальней, С. Шишов, В. Аванесов, Д. Матрос, Д. Полев, Н. Мельникова, М. Поташник, І. Чечель, В. Зверева акцентують увагу на реформуванні освітньої системи засобами використання моніторингових технологій на національному, регіональному та місцевому рівнях. Натомість у сучасній педагогічній науці недостатньо розроблені підходи до виявлення критеріїв якості освіти, механізмів моніторингу та процесів його використання.

Формування системи освітнього моніторингу потребує розробки теоретичних і методичних засад, на основі яких створюється модель моніторингу, відповідний інструментарій і технологія. Загальні методологічні засади проектування моніторингу освітніх систем пов'язані з системним підходом до освіти, з сучасними теоріями управління, діяльнісним підходом до навчання [2, С. 19].

ТЕРМІН „МОНІТОРИНГ”

Щодо терміну „моніторинг”, слід зауважити, що останнім часом він набуває все більшого поширення, хоч і являє собою досить складне й неоднозначне явище. Моніторинг використовується в різних сферах суспільної діяльності, а отже, належить до різних галузей наукового знання.

Термін „моніторинг” запозичений із виробничо-економічної й медичної галузей, під ним розуміють систематичне спостереження за яким-небудь об'єктом і відслідковування відхилень від норм.

Моніторинг в екології — це безперервне стеження за станом навколишнього середовища з метою попередження небажаних відхилень за найважливішими параметрами.

Моніторинг соціологічний — це форма організації проведення соціальних досліджень, яка забезпечує постійне отримання соціологічної інформації про стан даного соціального процесу або соціальної ситуації.

Медичний моніторинг передбачає комплексний систематичний аналіз основних показників здоров'я громадян, вивчення його стану з метою визначення шляхів діяльності державних установ щодо оптимізації і поліпшення здоров'я населення.

У вітчизняних і зарубіжних словниках подані різні визначення поняття „моніторинг”. У „Соціологічному енциклопедичному словнику” (під ред. Г.В. Осипова. М.: ІНФА — М.: Норма, 1998) *моніторинг — систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ, процесів з метою їх оцінки, контролю, прогнозу.*

Оксфордський словник дає таке тлумачення поняттю моніторинг: *запобігаюче стеження; контроль за роботою.*

Відповідно до словника-довідника керівника освітнього закладу моніторинг — (від англ. monitor — контроль, стеження) — *постійне стеження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим припущенням; спеціально організоване стеження за чим-небудь* [6, С. 139].

НАЙБІЛЬШ ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ

Аналізуючи сутність педагогічного моніторингу в освіті, його мету й можливості з урахуванням інноваційних процесів, В.І. Андреев перераховує *найбільш важливі його аспекти*:

- 1) вивчення й оцінка мети, змісту навчальних програм;
- 2) розробка ефективного застосування державних освітніх стандартів;
- 3) оцінка якості підручників і навчальних посібників, дидактичних і технічних засобів, включаючи комп'ютерні технології;
- 4) оцінка ефективності традиційних й інноваційних форм і методів навчання та виховання;
- 5) створення діагностичної (психологічної, валеологічної, соціологічної, педагогічної) служби одержання об'єктивної наукової інформації про якість розвитку й саморозвитку освітньої системи;
- 6) оцінка сучасних педагогічних технологій навчання й виховання;
- 7) комплексна оцінка ефективності функціонування, розвитку й саморозвитку особливо інноваційних систем (шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів, вузів);
- 8) комплексна експертна оцінка ефективності зарубіжних освітніх систем, а також оцінка можливостей і творчого перенесення їх в умови нашої країни.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ МОНІТОРИНГУ

При проведенні моніторингу важливо врахувати його основні функції:

- *аналітичну* – психолого-педагогічний аналіз освітнього процесу на всіх рівнях його структурної організації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між умовами й результатами;
- *діагностичну* – комплексне психолого-педагогічне вивчення якості освіти, навчання, виховання, розвитку учня в навчальному закладі, а також рівня професійної компетентності вчителя;
- *оцінювальну* – кількісно-якісна оцінка діяльності адміністрації школи, вчителя, учня;
- *коригувальну* – дидактична корекція навчально-виховного процесу, психолого-педагогічна корекція особистості на шляху її саморозвитку;
- *орієнтувальну* – спрямування на досягнення мети і завдань діяльності навчального закладу, зазначених у плануванні, а також на виявлення та усунення негативних рис, факторів, явищ його функціонування;
- *інформаційну* – забезпечення інформацією про позитивні результати освітнього моніторингу.

не використовувався моніторинг.

Отже, поняття „моніторинг” вивчається й використовується в межах різних сфер науково-практичної діяльності, у тому числі педагогічній.

Стосовно педагогіки моніторинг – це, по-перше, *засіб контролю, вивчення й виправлення відхилень від норм педагогічної діяльності*; по-друге, *форма організації, збору, збереження, обробки й розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, що забезпечує безперервне стеження за її станом і прогнозування розвитку педагогічних систем* [5, С. 13].

Моніторинг розглядається як ефективний засіб отримання інформації про функціонування освітньої системи та її компонентів [4, С. 6].

Узагальнюючи наукові інтерпретації поняття „*освітній моніторинг*”, можемо зазначити, що його осмислено як *форму організації, збору, оброблення та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження її стану й прогнозування розвитку*. Інакше кажучи – це комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання важливих перетворень в освітній системі, а також спрямування цих перетворень на досягнення визначених параметрів розвитку досліджуваного об'єкта.

Таким чином, моніторинг розглядається як ефективний засіб, який забезпечує безперервний аналіз стану освітньої системи і

ності з реалізації комплексного аналітичного, динамічного відстеження процесів, які визначають зміни в якості освіти.

Важливим аспектом внутрішньогімназійного управління стало створення системи моніторингових досліджень, які не тільки відстежують результати інноваційної діяльності, але й активно впливають на якість управління інноваційними процесами, на якість освітніх послуг.

Моніторингові дослідження в гімназії носять комплексний і системний характер, адже вони спрямовані на системне виявлення негативних явищ

і вирішення проблем якості освітньої діяльності.

З метою раціонального відбору, накопичення, обробки й зберігання результатів моніторингових досліджень у гімназії визначені їх мета та основні завдання (див. вріз).

Складовими елементами моніторингу в гімназії є збір і накопичення інформації, а також обробка й узагальнення з метою ефективного управління.

Для створення раціональної й ефективної моделі моніторингу в гімназії розроблений **алгоритм дій усіх суб'єктів моніторингу**. Він представляє *поетапний підхід до його проведення*:

1. Визначення мети й завдань (стратегічних і тактичних) усієї системи й окремих компонентів єдиного моніторингу з урахуванням основних ідей концепції розвитку гімназії.
2. Визначення основних критеріїв і параметрів моніторингу, необхідних для об'єктивної оцінки якості освіти в гімназії. Для кожного компонента системи моніторингу розробляються свої показники й критерії.
3. Ретельний підбір методик дослідження й підготовка діагностичного інструментарію (необхідного й достатнього пакета методик досліджень, бланків, протоколів для фіксації результатів вивчення, спостереження і збору інформації, спеціального обладнання, технічних засобів).
4. Вироблення загальної позиції, розробка інструкцій, навчання й інструктаж координаторів, організаторів і учасників моніторингу. Проведення навчальних семінарів і нарад, консультацій, співбесід із метою усвідомлення всіма учасниками моніторингу мети й технології його проведення. Організація індивідуальної методичної допомоги учасникам моніторингових досліджень.
5. Проведення моніторингових досліджень із використанням різних методів: спостереження, опиту-

МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

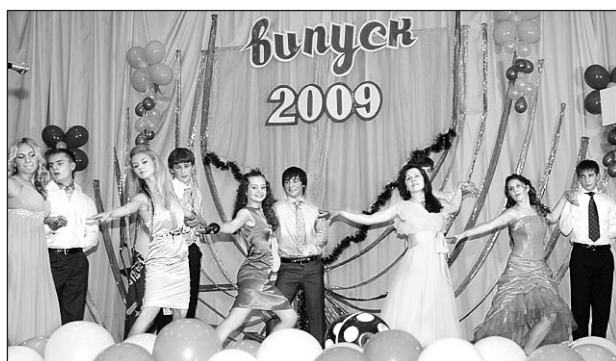
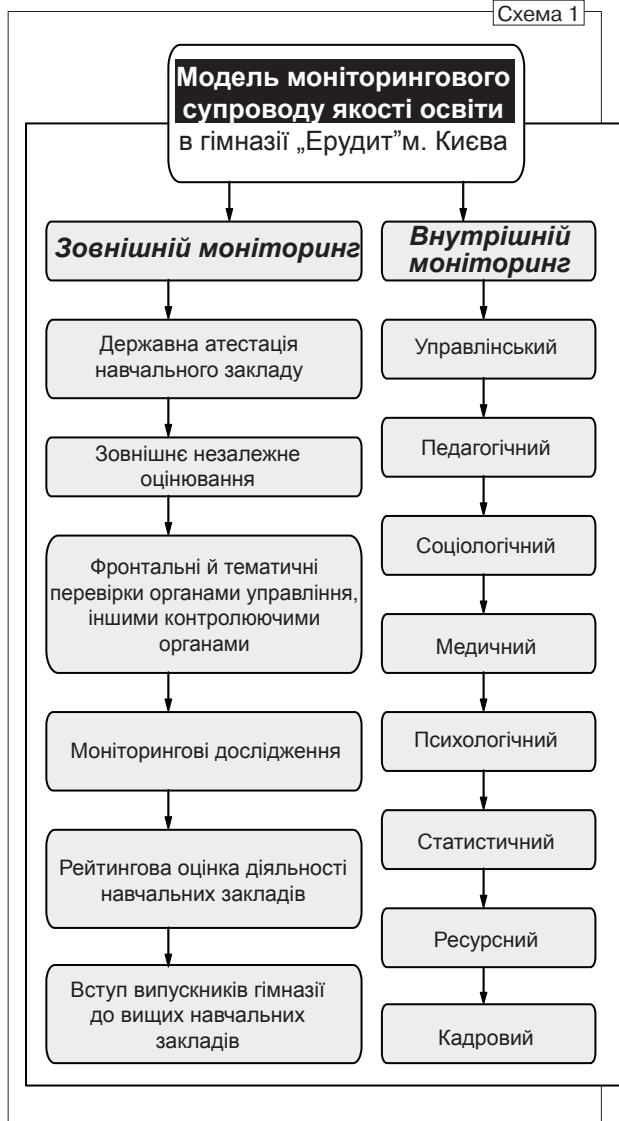
- одержання об'єктивної і достовірної інформації про стан якості освіти в гімназії;
- відстеження динаміки якості освітніх послуг, які надаються гімназією;
- визначення ефективності управління якістю освіти.

Основними завданнями суб'єктів системи моніторингу є:

- довгострокові систематичні спостереження за станом якості освіти;
- аналіз стану якості освіти та прогнозування його змін;
- розробка й впровадження ефективної системи контролю, оцінки й аналізу навчальних досягнень учнів;
- оцінка організації навчального процесу;
- порівняльний системний аналіз якості освітніх послуг, які надаються гімназією, з іншими навчальними закладами району;
- оцінка ефективності використання навчальних програм, методик, технологій;
- інформаційне обслуговування педагогічного, батьківського та учнівського колективів, а також громадськості;
- залучення громадськості до зовнішньої оцінки якості освіти в гімназії на всіх рівнях і ступенях освітнього процесу;
- прийняття обґрунтованих управлінських рішень, прогнозування освітньої системи гімназії;
- оцінка ефективності й повноти науково – методичного забезпечення освітнього процесу.

вання, тестування, творчих робіт, контрольних робіт, експертних оцінок, експериментів, анкетування, моделювання, прогнозування, аналізу документів і статистичної звітності, хронометражу, шкалування, інтерв'ю, рейтингового оцінювання та ін., які дозволяють виявити динаміку розвитку й прийняти адекватні управлінські рішення по корегуванню освітньої політики в гімназії.

6. Обробка одержаних результатів дослідження, їх інтерпретація, співставлення з попередніми етапами дослідження, педагогічний аналіз й оцінка, підготовка аналітичних матеріалів, підведення підсумків на підставі колегіального обговорення. Проведення зовнішньої експертизи результатів досліджень. Розробка рекомендацій щодо застосування результатів моніторингу.
7. Прийняття управлінських рішень щодо організації корегувальної роботи (як індивідуальної, так і фронтальної). Організація спостережень за реалізацією рекомендацій. Проектування наступних етапів моніторингу, корегування використаних конкретних методик досліджень.
8. Створення банку даних за результатами моніторингу. Модель моніторингового супроводу якості освіти в гімназії представлена у вигляді схеми 1.
Реалізація такої моделі моніторингового супроводу

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабінець С. Моніторинг якості освіти: педагогічний аналіз. // Директор школи. Україна. – 2006. – №1. – С. 4-9.
2. Бродський Я., Павлов О. Управління якістю математичної освіти на основі моніторингових досліджень // Освіта і управління. – 2007. – №3-4 – С. 19-34.
3. Моніторинг в управлінні навчальним закладом // Касьянова О.М. Управлінський супровід моніторингу якості освіти/ Волобуєва Т.Б. – Х.: Основа, 2004.- 96 с.
4. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи/ За заг. ред. О.І. Локшиної. – К.: К.І.С., 2004. – 160 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року №347/2002. // Освіта України. – №33 (від 23 квітня).- 2002 р. – С. 4-6.
6. Управление школой: Словарь-справочник руководителя образовательного учреждения / Под. редакцией М. Моисеева, А.А. Хвана.- М.: Педагогическое общество России, 2005.-320 с.

Александр Перехейда **Мониторинговое сопровождение качества образования в гимназии**

Мониторинг в педагогике – средство контроля, изучения и исправления отклонений от норм педагогической деятельности; форма организации, сбора, сохранения, обработки и распространения информации о деятельности педагогической системы. По мнению автора, мониторинговое сопровождение является наиболее эффективной инновационной моделью управления качеством образования в современном учебном заведении.

Ключевые слова: мониторинг, образовательный мониторинг, функции мониторинга, модель мониторингового сопровождения.

Oleksander Perekheda **Monitoring accompaniment of quality of education in high school**

According to pedagogics, monitoring is a means of control, study and correction of deviations from the norms of pedagogical activity; a form of organization, collection, saving, treatment and distribution of information about the activity of the pedagogical system. In the author's opinion, monitoring accompaniment is the most effective innovative model of management of quality of education in a modern educational establishment.

Keywords: monitoring, educational monitoring, functions of monitoring, model of monitoring accompaniment.

носить характер спільного аналітичного дослідження всіх об'єктів дослідження. Така модель моніторингового супроводу якості освіти в гімназії є відкритою й демократичною. У ній органічно поєднуються засоби адміністративного впливу з громадським управлінням. Відкритість моделі передбачає розширення управлінських можливостей громадської думки, меншу залежність управління від адміністративного впливу. Вона змінює навантаження, функції, структуру й стиль управління якістю освіти: контроль і пряме втручання в навчальний процес поступилися місцем гнучкості, дієвості рішень, науково-методичним, прогностичним, експертним, інформаційним та іншими функціями.

Моніторинг опосередковано та безпосередньо впливає на якість освіти. Опосередкований вплив пов'язаний з тим, що моніторинг забезпечує управління інформацією, необхідною для прийняття рішень, а безпосередній вплив здійснюють вже ці рішення.

Результати експериментального дослідження та теоретичного аналізу допомагають зробити висновок, що наукова організація моніторингу якості освіти дає можливість приймати відповідні управлінські рішення та прогнозувати навчально-виховні ситуації на наступний навчальний рік; оперативно втручатися і вносити відповідні корективи до педагогічного процесу; конкретно планувати роботу з відповідної проблеми з учителями та учнями; створювати умови для порівняння власної оцінки діяльності педагогічного колективу з незалежною оцінкою.

ПЛЕКАЄМО НАУКОВУ ЕЛІТУ

Педагогіка
ШКОЛИ

*Діти тим талановитіші та розумніші,
чим більше можливостей бути
талановитими й розумними ми їм надамо.*
О. Грединарова

Гімназія „Ерудит” – багатофункціональна система, яка створює умови для інтелектуального розвитку широкого кола загальних і спеціальних творчих здібностей гімназистів. Мета комплексно-цільової програми „Інтелект” – виявлення рис обдарованості особистості, створення умов для особистісного розвитку та творчої реалізації кожного гімназиста. Запропоновані дослідження допомагають досконало зрозуміти індивідуальні особливості кожного учня, розробити стратегію й тактику навчально-виховної роботи, виробити рекомендації для учнів, педагогів-предметників. Розкрито особливості організації науково-дослідної роботи в гімназії.

Ключові слова: комплексно-цільова програма „Інтелект”, науково-дослідна робота, рейтингова система оцінювання діяльності.

Розбудова державності в Україні зумовила нові тенденції розвитку освіти. З’явилася нагальна потреба суспільства у творчих, діяльних, інтелектуально й духовно розвинених громадян.

Центром концепції розвитку навчальних закладів нового типу є творча обдарованість, індивідуальна робота з обдарованими дітьми, які вирізняються, насамперед, високим інтелектом, що є наслідком як природних задатків, так і сприятливих умов виховання.

Гімназія „Ерудит” – це навчальний заклад для обдарованих і здібних учнів. Оскільки головною метою освіти в гімназії є форму-

вання творчої особистості, то вона виступає як багатофункціональна система, яка створює умови для інтелектуального розвитку широкого кола загальних і спеціальних творчих здібностей гімназистів.

Педагогічний колектив гімназії під час засідань предметних кафедр, педагогічної ради, методичної ради не раз звертався до теми „Пошук творчо обдарованих дітей та робота з ними”. Ми вивчали різні підходи до побудови освітнього процесу обдарованих дітей, знайомилися з науково-методичними розробками,

Алла РИСЬ

Заступник директора з науково-методичної роботи гімназії „Ерудит” м. Києва, спеціаліст вищої категорії, старший вчитель

Досвід
однієї
школи

Директор школи, ліцею, гімназії № 12010

концепціями обдарованості (Д.Б. Богоявленської, А.М. Матюшкіна, М.А. Холодної, В.Н. Дружиніна, В.Д. Шадрикова), консультувалися з науковцями Інституту післядипломної освіти КМПУ імені Б. Грінченка і врешті виробили свою систему роботи.

З 2000 р. у гімназії реалізується програма роботи педагогічного колективу з обдарованими дітьми, розроблена система заходів щодо виявлення й розвитку обдарованих дітей, втілюється у життя проект „Талант + творчість” на 2006-2012 рр., комплексно-цільова програма „Інтелект”.

Мета комплексно-цільової програми „Інтелект” – виявлення рис обдарованості особистості, створення умов для особистісного розвитку та творчої реалізації кожного гімназиста. Процес ви-

явлення обдарованих учнів у нашій гімназії здійснюється поетапно (схема 1).

На першому етапі важлива роль належить саме вчителю-куратору. У роботі з класним колективом 5 класу пріоритетними вважаємо вивчення індивідуальних особливостей кожної дитини та її сім’ї, формування високодуховної особистості на кращих родинних традиціях, розвиток творчих обдарувань і здібностей. Проект „Я і моя родина” – спільна колективна творча справа педагогів, дітей та їхніх батьків, що вже стала традиційною для колективів 5 класів. Індивідуальні довірливі бесіди з батьками, коли вони дають характеристику своїй дитині й міжособистісним стосункам у сім’ї, допомагають обрати правильний напрям у роботі педагога з учнем. Психологічні дослідження, тестування допомагають у виявленні рівня комунікативності учня, соціометричного статусу класу (мотивів навчальної діяльності, самооцінки, темпераменту, особливостей мислення, пам’яті, креативності, уваги, емоційно-вольової сфери тощо).

Такі дослідження допомагають досконало зрозуміти індивідуальні особливості кожного, розробити стратегію й тактику навчально-виховної роботи, виробити рекомендації для учнів, педагогів-предметників.

Обов’язково здійснюється психологічний супровід учнів згідно з програмою „Психологічна підтримка та

особистісний розвиток учнів 5-8, 9-11 класів” (передбачає організацію різних форм корекційно-розвивальних занять для учнів 5-11 класів).

З метою проектування та організації умов, які б сприяли розвитку індивідуальних особливостей дитини, повному розкриттю її творчого потенціалу, соціально-психологічна служба щороку здійснює діагностичну роботу. Дані дослідження фіксуються в психолого-педагогічному портреті кожного учня, кожного класу, який має розділи: досягнення в академічній сфері; досягнення в особистісній сфері; творчі здібності; моніторинг стану здоров'я; рівень вихованості; психологічні особливості учня; особиста освітня траєкторія; картка учнівського рейтингу. У гімназії створено банк даних обдарованих дітей, у якому фіксуються всі перемоги кожного гімназиста протягом року, ведеться рейтингове оцінювання. У навчальному закладі з 2005 р. започатковано конкурс „Учень року” (табл. 1) у рамках проекту „Талант + творчість”.

Рейтингова система оцінювання діяльності учнів для визначення кандидата на звання „Учень року” є відображенням реальних академічних, творчих досягнень і рівня морально-естетичної культури, поведінки учня та сприяє вихованню самодисципліни, здатності до адекватної само-

оцінки, становленню й самовдосконаленню особистості. Як результат, у травні в гімназії відбувається спільне свято педагогічного колективу, гімназистів та батьків „Гімназійна весна”, під час якого нагороджуються учні в номінаціях „Золотий голос гімназії”, „Комп'ютерний геній”, „Лідер року”, „Староста року”, „Спортсмен року”, „Актор року”, „Дослідник року”. Це не тільки стимулює прагнення до подолання наступних творчих висот, а й дає змогу підвищити самооцінку, захопити дитину.

Також на цьому святі нагороджуються учні, які принесли гімназії визнання, перемогу на районних, міських та всеукраїнських етапах олімпіад із базових дисциплін. У гімназії створена Школа олімпіадного резерву з підготовки до участі в олімпіадах з усіх предметів державного компонента та календарного характеру. Учні, які мають високу мотивацію до навчально-пізнавальної діяльності, охоче беруть участь у предметних олімпіадах, інтелектуальних марафонах, інтернет-конференціях, дистанційних олімпіадах, онлайн-інтернет-олімпіадах.

Невід'ємною частиною роботи з обдарованими дітьми в гімназії є залучення гімназистів до участі в різноманітних інтелектуальних змаганнях, творчих конкурсах: „Mr Know ALL”, „Безпечна Україна. Безпечна Європа.

Таблиця 1

РЕЙТИНГОВА ВІДОМІСТЬ УЧНЯ-УЧАСНИКА КОНКУРСУ „УЧЕнь РОКУ”

Прізвище, ім'я учня	Клас	Академічний компонент/ середній бал	Соціальний науково-дослідницький компонент						Морально-естетичний компонент					Сума балів		
			Участь у гімназійних олімпіадах	Участь в олімпіадах району	Участь в олімпіадах міста	МАН гімназії	МАН району	МАН міста	Участь у конкурсах, змаганнях, проєктах	Участь у концертах	Виховні заходи гімназії, району, міста	Участь у роботі гуртків, секцій	Ставлення до колективу		Культура спілкування	Культура зовнішнього вигляду

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В ГІМНАЗІЇ

Щоб науково-дослідницька робота була скерована на розвиток творчих здібностей учнів, вважаємо за необхідне орієнтуватися на подані нижче принципи:

- **Принцип „новизни”.** Педагогічний керівник та науковий консультант повинен використовувати найсучасніші педагогічні технології, що зорієнтовані на розвиток здатності учня до саморозвитку (фізичного, емоційного, інтелектуального, особистісного, духовного тощо).
- **Принцип „прийняття” іншого.** Учителю сприймає учня як індивідуальність, що є особистістю.
- **Принцип „самоусвідомлення”** передбачає чітке розуміння педагогом, чого навчати, як навчати і навіщо навчати.
- **Принцип „співпраці”.** Учень здобуває власний досвід вирішення навчального завдання замість засвоєння готового шаблону.

ВИПУСКНИК НАШОГО ЗАКЛАДУ:

- сформована особистість із глибокими та міцними знаннями;
- має максимальний розвиток творчої та інтелектуальної обдарованості;
- має всебічний загальнокультурний розвиток, гуманістичний погляд;
- конкурентоспроможний у європейському просторі;
- вільно володіє комп'ютером;
- вільно володіє двома-трьома мовами (англійською, німецькою, французькою);
- є людиною високої культури з гарними естетичними смаками;
- прагне до постійного вдосконалення здоров'я в духовному, соціальному, психічному, фізичному про-
явах.

„Безпечний світ”, „Українська діаспора. Історія та сучасність”, „Київ – моє місто, мені в ньому жити, мені його створювати” тощо.

Інтерактивні інтелектуальні ігри допомагають підвищити рівень розвитку гімназистів, адже під час підготовки до них учні самостійно опрацьовують велику кількість додаткової літератури, аналізують факти, події, явища в їхній взаємодії, виявляють причинно-наслідкові зв'язки.

Одним із пріоритетних напрямів роботи з обдарованими дітьми є науково-дослідницька робота. Це найвища форма прояву творчого рівня навчальних досягнень учнів. Розгляду проблеми організації науково-дослідницької роботи учнів присвячені праці В.А. Адрєєва, В.В. Голобородько, В.М. Гнедашева, А.С. Кіктенко, М.П. Пехоти та ін., у яких на сьогодні визначено суть, роль і місце науково-дослідницької роботи учнів у навчально-виховному процесі сучасної школи, її значення для розвитку особистості.

У 2001 р. на базі гімназії створено наукове товариство гімназистів (НТГ) „Дослідник”, головне завдання якого – розвиток інтелекту у творчій діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей і нахилів. Робота НТГ сприяє виявленню та вдосконаленню юних талантів – майбутнього наукового потенціалу держави. За час роботи в НТГ учні знайомляться з новітніми досягненнями науки і техніки, відвідують і співпрацюють з кафедрами ВНЗ, розвивають творчі навички і вміння, готуються до виступів на наукових конференціях, семінарах, беруть участь у творчих конкурсах, діляться власним досвідом. До складу товариства, крім учнів, входять заступник директора з НВР, учителі-консультанти, науковці з ВНЗ. Головною подією, що підводить підсумки діяльності НТГ, є конференція – захист, на якій члени журі заслуховують й оцінюють роботи. До захисту рекомендуються тільки ті ро-

боти, у яких чітко витримана структура, визначена проблема і мета, досліджена, проаналізована практична частина. Імена переможців, схвальні відгуки членів журі, думки присутніх висвітлюються в гімназійній учнівській газеті „*Ерудит-times*”, учні нагороджуються дипломами „*Золотий Ерудит*”, „*Срібний Ерудит*”.

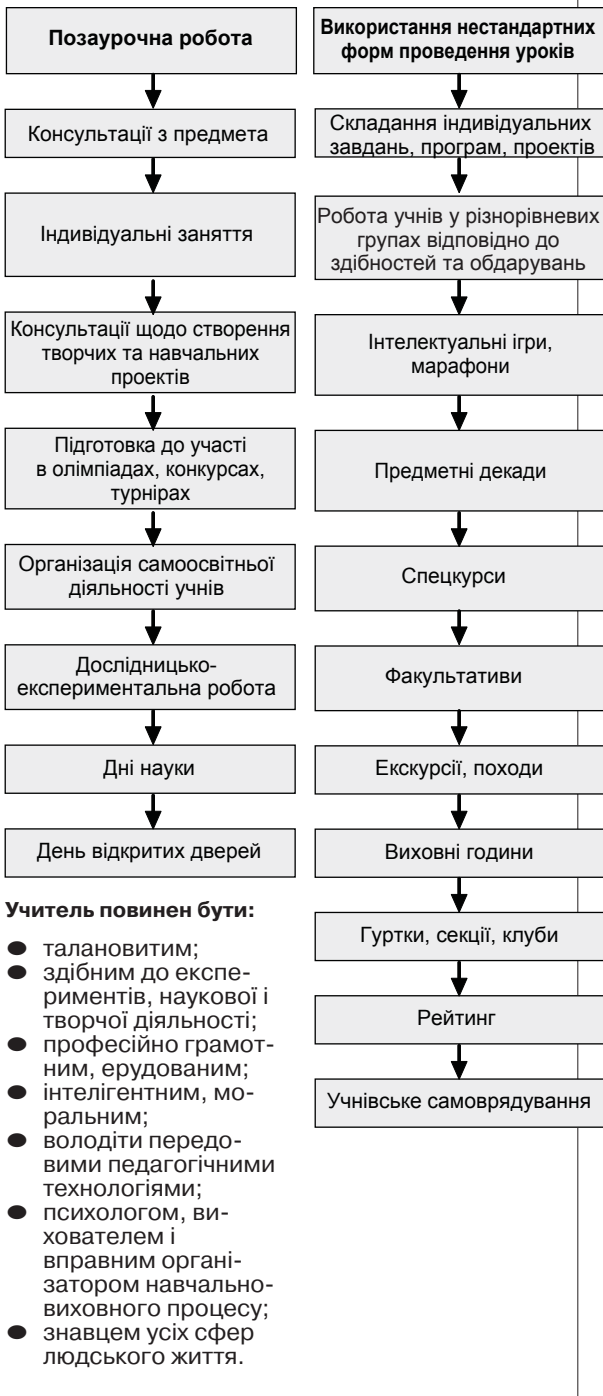
Для формування творчого потенціалу учня вчитель сам має бути неординарною творчою особистістю (схема 2).

Варіативна складова робочого навчального плану гімназії спрямована на організацію індивідуальних і додаткових занять із окремих предметів і введення *додаткових спецкурсів, курсів за вибором, гуртків*, що надають гімназистові спектр освітніх послуг відповідно до їхніх інтересів та завдань, місії школи:

- англійська мова професійного спрямування;
- німецька чи французька мови;
- російська мова;
- ділова українська мова;
- математичне моделювання;
- математична логіка;
- комп'ютерна графіка;
- психологія;
- фізкультурно-оздоровча діяльність.

Система додаткової освіти в гімназії доволі розгалужена і представлена великою кількістю *гуртків*: вокальний клас „*Срібний струмочок*”, хореографічний колектив „*Ритми планети*”, туристсько-краєзнавчий „*Мандруймо з нами*”, євроклуб „*Злагода*”, театральна студія

СИСТЕМА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

ЛІТЕРАТУРА

1. Виговська О.І. Творча педагогічна діяльність. В 2 ч. Ч. 2. – К.: НПУ, 1997. – 21 с.
2. Волобуєва Т.Б. Розвиток творчої компетентності школярів. – Х.: Вид. група „Основа”, 2005. – С. 22-24.
3. Голобородько В.В. Наукова робота учнів / В.В. Голобородько. Програма організації науково-дослідницької діяльності учнів / В.М. Гнедашев. – Х.: Вид. група „Основа”, 2005. – С. 40-56.
4. Гриньова М.Ф. Феномен навчальної діяльності // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 2. – С. 23-29.
5. Здібності. Обдарованість. Таланти: система роботи з обдарованими дітьми/ Упоряд. М. Голубенко. – К.: Шк. світ, 2009. – С. 5-23.
6. Мистецтво життєтворчості особистості: Наук.-метод. посібник/ Ред. рада В.М. Доній. Г.М. Несен та ін. – К.: ІЗМН, 1997. – Ч.2. Життєтворчий потенціал нової школи. – 936 с.
7. Морозов Н.М. Творческая активность сознания. – К.: Высш. шк., 1976. – 270 с.
8. Навчальна продуктивна (творча) діяльність у різних ланках системи освіти: 36. наук. повідомлень / Бердянський держ. педінститут ім. П.Д.Осипенко; Інститут змісту та методів навчання / В.І. Гусев (ред. кол.). – К., 1998. – 144 с.
9. Національна доктрина розвитку освіти / Указ Президента України від 17.04.2002р. №347/2002 // www.mon.gov.ua
10. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / Упор. Л. Шелестова. – К.: Ред. Загальнопред. газ., 2003. – С. 26-35.

Ала Рысь

Растим научную элиту

Представлена гимназия „Эрудит” как многофункциональная система, которая создает условия для интеллектуального развития широкого круга общих и специальных творческих способностей гимназистов. Цель комплексно-целевой программы „Интеллект” – выявление черт одаренности личности, создание условий для личностного развития и творческой реализации каждого гимназиста. Предложенные исследования помогают в совершенстве понять индивидуальные особенности каждого ученика, разработать стратегию и тактику учебно-воспитательной работы, произвести рекомендации для учителей, педагогов-предметников. Раскрыты особенности организации научно-исследовательской работы.

Ключевые слова: комплексно-целевая программа „Интеллект”, научно-исследовательская работа, принципы научно-исследовательской работы, рейтинговая система оценивания деятельности.

Alla Rys

We cherish the scientific elite

The high school „Erudite” is presented as a multifunctional system which creates opportunities for intellectual development of a wide range of capabilities of high school students. The aim of complex purpose programme „Intellect” is discovering a talented personality, making conditions for the personality development and creative realization of every high school student. The offered researches help understand perfectly the individual features of every student, develop strategy and tactic of the training-educational work, recommend different subjects to students and teachers. The article gives the peculiarities of organization of research work.

Keywords: complex purpose programme „Intellect”, research work, principles of research work, rating system of estimation of activity.

„Дійство”, „Дизайн та естетика”, „Шаховий король”, „Геркулес”, літературно-драматичний „Світанок”, „Екологічні стежки”, арт-студія „Палітра”, гурток юних журналістів „Проба пера” – усього їх 15.

Позакласна робота порівняно з урочною дає більше можливостей для вияву самостійності учнів, їхньої ініціативи, творчості. Застосування різних форм позаурочної діяльності в поєднанні з навчально-виховним процесом дає можливість залучати учнів до послідовного процесу пізнання, розвитку обдарувань дитини, формування необхідної життєвої компетенції кожного гімназиста (див. вріз на С. 74).

Велика робота проводиться в гімназії з дітьми, що мають підвишену мотивацію до навчально-пізнавальної діяльності, але ще є чимало нерозкритих резервів. Педагогічний колектив гімназії продовжує цілеспрямовану роботу з розробки інноваційних педагогічних технологій виховання творчої особистості, дослідження психолого-педагогічних аспектів розвитку обдарованості, пошуку найбільш ефективних форм роботи з інтелектуально та творчо обдарованими гімназистами. Феномен творчої обдарованості учнів, що викликав інтерес в усі часи, і на сьогодні залишається надзвичайно актуальним, оскільки йдеться не тільки про долі окремих особистостей, а й про інтелектуальний потенціал усієї країни.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Педагогіка
школи

Досвід
однієї
школи

Проаналізовано використання інформаційних технологій в навчанні як потужного засобу підвищення продуктивності розумової праці, що дозволяє знайти кардинальні рішення багатьох нагальних педагогічних проблем і забезпечити ефективне управління навчальним процесом. Однією з переваг використання ІКТ на уроках української мови та літератури є перехід з вербальних методів навчання на методи пошукової і творчої діяльності.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційно-комунікаційні технології, засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційні технології, ІТ, інформаційно-комунікаційні технології (*Information and Communication Technologies, ICT*) – сукупність методів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечують збирання, оброблення, зберігання, поширення та відображення інформації з метою зменшення трудомісткості процесів використання інформаційного ресурсу, а також підвищення їхньої надійності й оперативності [3, С. 10].

Сьогодні практично немає таких сфер діяльності, де б не використовувались інформаційні технології. Технічна реформа суспільства йде дуже швидко. Навчальний процес теж реформується, адже школа – це мікромоделі суспільства. Реформується суспіль-

ство – реформується школа. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стають невід'ємною частиною нашого життя, й уникнути їхнього впливу на шкільне навчання неможливо.

Інформаційні технології в навчанні – потужний засіб підвищення продуктивності розумової праці, що дозволяє знайти кардинальні рішення багатьох нагальних педагогічних проблем і забезпечити ефективне управління навчальним процесом. Нові технології є тим інструментарієм, що дозволяє педагогам якісно змінити методи своєї роботи, повніше розви-

**Тетяна
ГОНЧАРЕНКО**

Учитель української мови та літератури, завідувача кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін гімназії "Ерудит" м. Києва, спеціаліст вищої категорії

Директор школи, ліцею, гімназії № 1'2010

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІКТ

На думку О.В. Співаковського, використання сучасних інформаційних технологій в освіті сприяє:

- розкриттю, збереженню й розвитку індивідуальних здібностей учнів, притаманного кожній людині унікального поєднання особистісних якостей;
- формуванню пізнавальних інтересів, прагнення до самовдосконалення та самореалізації школярів;
- забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, нерозривності взаємозв'язку між природознавством, технікою, гуманітарними науками й мистецтвом;
- постійному динамічному оновленню змісту, засобів, форм і методів процесів навчання й виховання [6, С. 26].

Питання використання ІКТ для навчання гуманітарних дисциплін (у тому числі мови та літератури) вже певним чином розглядалося в педагогічній літературі. Так С.З. Алборова, обгрунтовуючи необхідність використання ІКТ в освітньому процесі, зазначає, що наявні дидактичні можливості відповідних технічних засобів співвідносяться з такими (бажаними) *характеристиками засобів*:

- забезпечення індивідуалізації та диференціації навчання з урахуванням нахилів та здібностей, що розвиваються;
- надання вчителю й учням можливості здійснювати самостійну, творчу, в тому числі справжню дослідницьку діяльність;
- наявність надійного зворотного зв'язку та можливості управління пізнавальною діяльністю;
- забезпечення стійкої мотивації пізнавальної діяльності;
- сприяння вільному доступу будь-якого учня або вчителя до інформації, що складає предмет вивчення в навчальних закладах всіх типів;
- забезпечення надійного збереження та необхідної обробки інформації;
- надання можливості широкої комунікації між учнями та вчителями регіону, країни, представниками різних культур [1, С. 1].

З якою метою доцільно використовувати ІКТ на уроках української мови та літератури?

По-перше, для того, щоб *вирішувати практичні задачі*, що окреслені програмами з української мови й літератури, державним стандартом:

- розвиток комунікативних, культурологічних, мовленнєвих умінь та навичок;
- формування стійких орфографічних та пунктуаційних умінь та навичок;
- збагачення словникового запасу;
- опанування нормами сучасної української літературної мови;
- знання мовознавчих та літературознавчих термінів.

По-друге, при організації самостійної роботи учнів з формування основних знань шкільного курсу, з корекції й обліку знань учнів можливе використання навчання й тестування за допомогою ІКТ. Даний спосіб організації навчального процесу дозволяє швидко й об'єктивно виявити рівень знань учнів, він досить зручний і простий для оцінювання в сучасній системі обробки інформації.

По-третє, використання ІКТ дозволяє *формувати ключові компетенції учнів* з української мови та літератури.

вати індивідуальні здібності учнів, посилити міжпредметні зв'язки, диференціацію навчання, здійснювати постійне динамічне поновлення організації навчального процесу [5, С. 47].

Розглядаючи питання актуальності та ефективності інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення української мови і літератури, слід з'ясувати *декілька положень, що окреслюють проблемну ситуацію*, а саме:

- доцільність використання ІКТ під час вивчення мови та літератури;
- пошук і обгрунтування оптимальних технологій організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках мови та літератури з використанням ІКТ;
- ефективність організації взаємодії вчитель–учень–ІКТ під час вивчення мови та літератури;
- необхідність зміни змісту предметної області при навчанні із застосуванням ІКТ;
- особливість використання ІКТ відповідно до різних вікових категорій учнів;
- функції ІКТ на різних напрямках і етапах навчального процесу.

У випадку із вивченням мови й літератури найчастіше наголошується на практичному оволодінні мовою, залученні комунікативного потенціалу ІКТ для вивчення даних предметів. Ті можливості ІКТ, які вони можуть надати для підвищення мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентності учнів, активізували методичний пошук у

напрямку розробки та проектування представлення змістового предметного матеріалу. Загальновідомими є дані про те, що традиційне навчання мови і літератури має певні недоліки, які полягають у низькому рівні можливостей учнів використовувати мову та літературу в повсякденній комунікації як в усній, так і письмовій її формах [7, С. 163].

Процес активного впровадження ІКТ у навчальний процес гімназії „Ерудит” підтверджується участю в експерименті „Апробація електронних засобів навчального призначення”. Експериментальною роботою із впровадження електронних навчальних посібників у процес викладання охоплені вчителі різних дисциплін, у тому числі вчителі української мови та літератури (див. вріз на С. 78).

Керівництво пізнавальною діяльністю на уроках мови та літератури за допомогою ІКТ сприяє підвищенню ефективності засвоєння навчального матеріалу, активізації розумової діяльності учнів. ІКТ мають достатньо широкі можливості для створення сприятливих умов роботи щодо розуміння орфографічних, пунктуаційних, орфоепічних правил. У навчальних програмах можуть бути використані різні форми наочності, які сприяють різним способам організації й представлення теоретичного матеріалу у вигляді таблиць, схем, опорних конспектів тощо. З’являється можливість демонструвати не лише статичну інформацію, але й різні мовні явища в динаміці з використанням кольору, графіки, ефекту мерехтіння, звуку, піктографії, „оживлення” ілюстрацій і т.д. А це якісно новий рівень застосування пояснювально-ілюстративного матеріалу та репродуктивних методів навчання. Використання тестових матеріалів, дистанційного навчання з допомогою ІКТ дозволяє не лише економити час учителя, а й дає можливість учням керувати процесом індивідуального навчання, самостійно оцінити свої знання, можливості. Позитивні результати дає викорис-

тання демонстраційних матеріалів через мультимедійні проектори, інтерактивні дошки, створені в програмі Microsoft Power Point. Використання даної технології дозволяє: якісно зекономити час на уроці, підвищити рівень наочності на уроці, внести цікаві елементи, урізноманітнити навчальний процес.

ІКТ значно розширюють можливості подачі навчальної інформації на уроках мови та літератури. Використання кольору, графіки, звуку, усіх сучасних засобів відеотехніки дозволяє створити реальні обставини діяльності, значно підвищити мотивацію учнів до навчання. ІКТ залучає учнів до навчального процесу, сприяючи найбільш широкому

ЕЛЕКТРОННІ ПОСІБНИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ефективною і необхідною умовою роботи гімназії як інноваційного закладу визнана робота з електронними посібниками з української мови та літератури: „Українська література. 11 клас” (вид. „Мальви”), „Українська мова в 10-11 класах” (вид. „Атлантик”), „Українська література. 10 клас” (вид. „Сорока Білобока”), „Українська література. 9 клас” (вид. „Сорока Білобока”), „Українська література. 8 клас” (вид. „Сорока Білобока”), „Українська література. 6 клас” (авт. О.М. Авраменко), „Українська література. 7 клас” (авт. О.М. Авраменко, Г.К. Дмитренко), „Українська література. 8 клас” (авт. О.М. Авраменко, Г.К. Дмитренко), „Українська література. 5 клас. Шкільна колекція” (вид. „Атлантик”), „Українська мова для випускників і абітурієнтів” (авт. Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т., Новосолова В.І.) тощо.

Педагогічні дослідження кафедри вчителів української мови та літератури показали, що використання електронних засобів навчального призначення сприяє успішному проведенню уроків з урахуванням особистісно зорієнтованого навчання, забезпечує мотивацію навчання, рефлексію на рівні самоствердження, саморегуляції, самореалізації, але водночас постає ряд проблемних питань щодо особливостей використання ІКТ на уроках гуманітарних дисциплін.

розкриттю їх здібностей, активізації розумової діяльності. Використання ІКТ у навчальному процесі збільшує можливості постановки навчальних завдань та керівництва процесом їх виконання. Дані технології дозволяють якісно змінити контроль за діяльністю учнів, забезпечуючи водночас гнучкість керівництва навчальним процесом, сприяють формуванню в учнів рефлексії. Навчальні програми дають можливість дітям неопосередковано бачити результати своїх дій. Враховуючи можливості ІКТ інтегрувати в одній програмі тексти, графіку, звук, анімацію, відеокліпи, високоякісні фотозображення, достатньо великі обсяги великоформатного відео, якість якого не поступається телевізійному, слід визначити *доцільність використання ІКТ на різних етапах уроків* мови та літератури:

1) *при викладанні нового матеріалу* – візуалізація знань (демонстраційно-

- енциклопедичні програми, програма презентацій Power Point);
- 2) *закріплення навчального матеріалу* (тренінг – різноманітні навчальні програми);
- 3) *система контролю та перевірки* (тестування з подальшим оцінюванням, контролюючі програми);
- 4) *самостійна робота учнів* (навчальні програми інформативного типу, енциклопедії, розвиваючі програми);
- 5) *тренування певних якостей учнів* (увага, пам'ять, сприйняття).

Змінюється зміст діяльності вчителя, він перестає бути просто „репродуктором” знань, а стає розробником нової технології навчання, що з одного боку підвищує його творчу активність, а з іншого – вимагає високого рівня технологічної й методичної підготовленості. При створенні сучасних проектів уроків мови та літератури вчителю необхідно володіти знаннями і мати навички роботи з Інтернет та такими комп'ютерними програмами: графічний редактор Paint (створення та опрацювання графічних зображень за допомогою комп'ютера), програма підготовки комп'ютерних презентацій Power Point (презентація – набір слайдів, що можуть містити текст, зображення, графіки, гіперпосилання тощо), Mover Maker (створення відеокліпів), Photo Shop, Photo Filtre, ACD See (робота з фотофайлами), Adobe Reader (збереження і відтворення вихідних шрифтів, зображень тощо), Winamp (звуківі файли), COM Player, DVD Pleer (відеосюжети) тощо. Використати зазначені програми можна лише за наявності відповідного інформаційно-комунікативного обладнання.

Перед вчителем-гуманітарієм постає завдання: оволодівши складними методами роботи з сучасними технічними засобами, створити таке навчальне середовище, яке поряд із традиційними засобами представлення навчального матеріалу буде мати мож-

ливість представляти й матеріали нового покоління (створені за допомогою ІКТ) та належним чином дозволить використовувати можливості ІКТ. Сам ресурс ІКТ у даному випадку повинен бути таким, щоб його можна було використовувати за різними організаційними формами.

З а с о б и і н ф о р м а ц і й н о - комунікаційних технологій не є простим придатком до існуючих методичних систем навчання, вони вносять суттєві корективи в усі компоненти методичної системи (мету, зміст, методи, засоби та організаційні форми навчання). Інформаційно-комунікаційні технології навчання мають також суттєві відмінності між собою, зумовлені тим, що в їх основу закладено різні теоретичні засади, а також тим, що за допомогою таких технологій реалізуються різні функції навчання, і реалізуються вони по-різному [2, С. 124].

Для дитини дані технології виконують різні *функції*: учителя, інструмента праці, об'єкта вивчення, колективу співробітників, ігрового середовища. У функції вчителя ІКТ являє собою джерело навчальної інформації (частково або повністю замінюючи вчителя або книгу); наочний посібник (якісно нового рівня з можливостями мультимедіа та телекомунікацій); індивідуальний інформаційний простір; тренажер; засіб діагностики та контролю.

Учителю-мовнику перш за все необхідно розробити *методику вивчення певної теми, розділу*, і лише потім визначити роль і місце ІКТ у навчально-виховному процесі. При складанні плану роботи з ІКТ потрібно намагатися реалізувати всі взаємопов'язані функції навчання (освітню, виховну, розвиткову, самовдосконалення) у комбінації з можливістю проявлятися самостійності, ініціативи, творчості учнів. Створювати позитивні мотиви навчання й стимулювати пізнавальний інтерес у навчанні допомагають проблемні ситуації, які слід передбачити вчителю.

При плануванні навчального процесу необхідно також максимально використовувати наочно-ілюстративний матеріал, прагнучи до того, щоб учні, засвоюючи зміст нової теми або нового правила та способи використання нових знань на практиці, перш за все усвідомили принципи побудови даного навчального матеріалу. Тоді буде забезпечено глибоке свідоме сприйняття й засвоєння навчальної інформації. Необхідно також підбирати завдання, які забезпечать необхідність практичного використання набутих знань, формування умінь та навичок.

Однією з переваг використання ІКТ на уроках української мови та літератури є *перехід з вербальних методів навчання на методи пошукової і творчої діяльності*. Інформаційні технології можна використовувати на уроках усіх типів: комбінованих (змішаних) уроках; уроках засвоєння нових знань; уроках формування навичок і вмінь; уроках узагальнення і систематизації знань; уроках практичного застосування знань, навичок і умінь; уроках контролю й корекції знань і вмінь.

Використовуючи ІКТ, учитель-мовник може організувати виконання усіх відомих традиційних видів вправ, а саме: на зорове сприйняття, вставку літер, розстановку розділових знаків, графічного позначення мовних одиниць різних рівнів, редагування текстів тощо. Також, працюючи з ІКТ, легко забезпечити роботу з завданнями і вправами, які передбачають інноваційні методи навчання.

Правильна організація уроків з використанням ІКТ сприяє максимальній інтенсифікації процесу навчання, так як за один і той же відрізок часу учні встигають виконати більшу кількість різноманітних вправ, що забезпечує якісне засвоєння знань, формування умінь і навичок. Але вчителю, що готує урок з використанням інформаційних технологій, слід пам'ятати, що ІКТ – це не панацея від усіх шкільних негараздів, це

– помічник, за допомогою якого учні повинні розкривати свої здібності. Новітні засоби навчання у жодному разі не повинні нівелювати провідну роль учителя та учня на уроці, а мають бути вивіреними та вмотивованими, ґрунтуватися на відповідних теоретико-технічних знаннях усіх учасників навчального процесу.

Звичайно, що організація роботи на уроці української мови та літератури з використанням ІКТ передбачає як наявність в учнів певних теоретичних знань, так і практичних навичок використання ІКТ у своїй навчальній діяльності. Слід зауважити, що *теоретичний аспект використання ІКТ* на уроках української мови майже ніколи не розглядається, окрім нагадування правил техніки безпеки, повторення правил роботи з програмою Word та з програмою Internet-Explorer (5 хвилин організаційного етапу уроку). Така позиція пояснюється тим, що систему знань відносно ІКТ учням має бути надано в межах предмету „Інформатика”. Більша увага приділяється вчителем саме формуванню навичок використання ІКТ для цілей навчання [7, С. 168].

При визначенні ефективності будь-якої методики навчання необхідно враховувати особливості психічних процесів кожного учня, а саме: особливості мислення, властивості пам'яті, окремих аналізаторів (слух, зір), а також характер і волю. Без урахування зазначених факторів неможливо досягнути засвоєння учнями навчального матеріалу у повному обсязі.

Систематичне і педагогічно доцільне використання ІКТ під час уроків сприяє вдосконаленню сенсомоторної сфери учнів, розвиває їх зорову і слухову чутливість, формує вміння сприймати, розвиває спостережливість. Поряд із цим використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розвитку перцептивної уваги, її стійкості та зосередженості. Використання комп'ютерних засо-

бів навчання дозволяє збільшити обсяг аудіовізуальної інформації для засвоєння учнями, що у свою чергу сприяє розвитку їхнього мислення, формує систему розумових дій, здатність до самостійної творчої роботи [4, С. 124].

Але не слід забувати про вікові фізіологічні особливості учнів. Поки що остаточно не встановлено, скільки може дитина плідно працювати, якщо на уроці використовуються мультимедійна дошка, персональний комп'ютер тощо чи кілька приладів разом. Медичним службам потрібно розробити рекомендації про можливості добового використання мультимедійних засобів і максимального часу перебування учня за комп'ютером, якщо на уроці вже використовувалась інша техніка.

За результатами проведеної роботи можна зробити такі висновки:

1. Інформаційно-комунікаційні технології необхідно залучати до вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах із урахуванням їх дидактичних можливостей, переваг та недоліків. Використання ІКТ передбачає проектування, організацію, підтримку та спрямування технологій залежно від навчальної мети.

2. Адекватне впровадження ІКТ у процес вивчення мови вимагає перегляду організаційних, змістових та функціональних компонентів навчально-виховного процесу.

3. Змістовий компонент передбачає побудову моделей мовленнєвих помилок та створення спеціальних дворівневих завдань із підвищенням їх складності, а також підбір як традиційних матеріалів, так і інформації нового типу відповідно до змісту та мети уроку.

4. Контролюючий етап із визначення обсягу та особливостей знань, що їх засвоїли учні, може бути представлений як тестовими процедурами, так і виконанням завдань значного рівня складності.

5. Необхідно враховувати вікові особливості використання ІКТ в основній школі.

6. За умов використання ІКТ у навчальному процесі необхідним є визначення методів та прийомів забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів, міцного засвоєння ними знань, набуття умінь і навичок [7, С.169].

Отже, використанні ІКТ на уроках української мови та літератури сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, а й дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим. Комп'ютер забезпечує інтенсифікацію діяльності вчителя й учнів на уроці, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню політехнічних знань, посилює міжпредметні зв'язки. Усе це дає можливість покращити якість навчання української мови та літератури – провідних предметів шкільної програми.

Процес упровадження новітніх технологій у школу – це та реальність, яка буде супроводжувати кожного з нас, вчителів різних дисциплін, упродовж професійної діяльності, тому до нього треба ставитись як до звичайного шкільного процесу та пам'ятати, що тільки ті знання приносять найбільшу користь, які здобути за власним бажанням, а не за наказом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкенжина Д. Новые информационные технологии обучения в решении дидактических задач на уроке английского языка. <http://www.natek.freenet.kz/baikenzhina1.htm>
2. Головань М.С. Развитие познавательной активности учнів в процесі навчання алгебри і початків аналізу на основі НІТ: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Український державний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 1997. – 177 с.
3. Дибкова Л.М. Информатика та комп'ютерна техніка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 320 с.
4. Красножон О.Б. Система математичної підготовки майбутніх учителів фізики в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2005. – С. 164
5. Монахов В.М. Что такое новая информационная технология обучения // Математика в школе. – 1990. – №2. – С. 47-52.
6. Співаковський О.В. Теоретико-методичні основи навчання вищої математики майбутніх вчителів математики з використанням інформаційних технологій: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. – К., 2004. – 360 с.
7. Рождественська Д.Б., Сороко Н.В. До проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні української мови та культури мови у загальноосвітній середній школі (на матеріалі 6-9 кл.) // Інформаційні технології і засоби навчання: [зб. наук. пр.] / Ін-т засобів навчання АПН України; [редкол.: Биков В. Ю., Бібік Н. М., Величко С. П. та ін.]. – Київ: Атіка, 2005. – С.162-170.

Татьяна Гончаренко

Особенности использования информационно-коммуникационных технологий на уроках украинского языка и литературы

Проанализировано использование информационных технологий в обучении как мощного средства повышения производительности умственного труда, что позволяет найти кардинальные решения многих неотложных педагогических проблем и обеспечить эффективное управление учебным процессом. Одним из преимуществ использования ИКТ является переход из вербальных методов обучения на методы поисковой и творческой деятельности.

Ключевые слова: информационные технологии, информационно-коммуникационные технологии, средства информационно-коммуникационных технологий.

Tetiana Honcharenko

Specific features of use of informative communication technologies at lessons of the Ukrainian language and literature

Use of informative technologies is analysed in teaching as a powerful mean of rise of mental work productivity that allows to find cardinal solutions of many urgent pedagogical problems and provide effective educational process control. It should be noted that one of the advantages of use of the ICT at lessons of the Ukrainian language and literature is transition from verbal methods of teaching to those of searching and creative activity.

Keywords: information technologies, informative communication technologies, facilities of informative communication technologies.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ЧЕРЕЗ ПОЗАУРОЧНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Висвітлено особливості організації позакласної роботи щодо розвитку творчих здібностей учнів на прикладі гуртка юних журналістів. Означено психологічні аспекти творчого процесу, особливості його організації. Запропоновано рекомендації для ефективного розвитку творчих здібностей учнів.

Ключові слова: творчість, творча робота, літературна творчість, творча особистість.

Проблема творчості стала в наші дні надзвичайно актуальною, тому що саме творчі люди створюють нове, неповторне у всіх сферах людської діяльності. Розвиток креативності учнів в процесі шкільного життя та подальшого навчання у ВНЗ здобуває одне з найважливіших значень.

У наш час змінюються погляди на освіту і процес навчання. Вносяться корективи до програм з різних предметів.

Механічне заучування матеріалу стало поступатись осмисленню основних ідей та теорій. Новими формами збагатилась позаурочна робота з предметів: державного та міжнародного рівня стали проводитись конкурси учнівських наукових робіт, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт чле-

нів Малої академії наук України, турніри, олімпіади, конкурси тощо.

У гімназії „Ерудит” міста Києва, наприклад, серед багатьох інших форм позаурочної роботи не перший рік працює гурток юних журналістів „Проби пера”. Діти із задоволенням відвідують двічі на тиждень заняття, фантазують, пропонують цікаві ідеї... Саме завдяки нашій талановитій молоді, яка входить до складу редколегії, з'явилися нові рубрики: „Ерудований гімназист”, „Плекаємо еліту”, „Україна і світ”, „Здорова нація”, „Мандри”, „Зооманія”, „Проби пера”, „Сучасна молодь”, „Літературний десерт” та багато інших. Результатом нашої цікавої роботи є гімназійна газета „Ерудит-times”, яка виходить щомісяця на 12-16 сторінках.

Вищезгадана творча робота є досить актуальною і потребує уваги. Творчість наших гімназистів ніколи не зростає на „порожньому” місці, вона можлива тільки на основі глибокого засво-

**Ірина
КЕВЛЮК**

Вчитель української мови та літератури вищої категорії, керівник гуртка юних журналістів „Проби пера” гімназії „Ерудит” м. Києва

ення теоретичних знань, попереднього досвіду учнів, оскільки тільки багатий досвід народжує фантазію, пробуджує думку дитини, спонукає творити. Психологи стверджують, що особистість формується в дитинстві. Маленькій дитині необхідна віра в її здібності й щира радість за її успіхи. Вона потребує психологічної допомоги вчителя і його позитивної оцінки. Душа дитини дуже чутлива до тонкощів краси й емоційного забарвлення рідного слова. Постає питання: чи багато наших учнів відчувають могутню владу художнього слова?

Ніхто не стане заперечувати, що вивчення української мови в сучасній школі – це, насамперед, опанування мистецтвом слова, а слово пристрасне, одухотворене виконує найважливішу роль у розвитку творчих здібностей, у формуванні світогляду, збагатити й розширити який можна виражальними засобами рідної мови. Тому на заняттях гуртка діти розвивають творче мислення, вчать самостійно опрацьовувати великий потік інформації. До речі, самостійна робота має ще одну важливу навчально-виховну функцію – вона допомагає розвинути в учнів творчі здібності, інтерес до досліджуваних проблем навколишнього світу. Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що без самостійної роботи учнів важко підтримувати інтерес до вивчення предмету.

Розширення тематичного діапазону творчості школярів має відбуватися

РОБОТА З АФОРИЗМАМИ

Учні з інтересом пишуть *роботи за афоризмами* для кожної рубрики. Значна частина цього безмежного багатства лягає в основу написання творчих робіт, а саме:

Для рубрики „Здорова нація“:

Найперше багатство – це здоров'я (Р. Емерсон)
Життя вимагає руху (Арістотель)
Підтримка здоров'я є обов'язок (Г.Спенсер)
Існує безліч хвороб, а здоров'я –
лише одне (Сократ)

Для рубрики „Ерудований гімназист“:

Після хліба найважливіше для народу – школа
(Ж.-Ж. Дантон)
Школа – це місце, де шліфують каміння...
(Р.Г. Інгерсон)
Навчаючи інших, ми вчимося самі (Сенека)
Навчання – це лише одна з пелюсток тієї квітки,
що зветься вихованням (В. Сухомлинський).

ПОЕЗІЯ НАШИХ ГІМНАЗИСТІВ

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ

Теплий світлий ранок,
Сонечко жовтеньке,
Рано діти встали,
Одяглись гарненько.
День цей довгожданий
Літечком почався,
Настрій наш веселий
До небес піднявся.
В діток іменини!
Іх усі вітають,
І вони багато
Подарунків мають.

*Олена Калініна,
учениця 5 класу*

ШКОЛА

Літо весело прийшло,
Все навколо розцвіло,
Розпускаються квітки,
Листя впало на гілки.
Граються надворі діти.
Як же влітку не радіти!
Але осінь настає,
Жовтим листом

скрізь сіє,

Врожаї вже досягають
І каштани опадають.
Вся радіє дівчора,
В школу йти вже всім
пора!

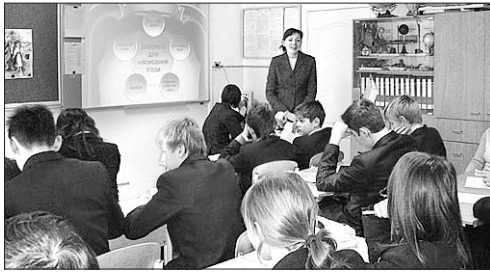
1 ВЕРЕСНЯ

Перший дзвоник про-
дзвенів,
Знову в клас усіх завів.
Раді святу школярі,
І великі, і малі.
До навчання приступа-
ють
І оцінки заробляють.
Хочуть на „відмінно”
вчитись,
В школі цілий день тру-
дяться.
Вивчити усе на п'ять,
Вміти точно рахувати,
Добре й грамотно писати
Й часто руки піднімати.

*Павлюк Ярослав,
учень 6 класу*

ОСНОВНІ РИСИ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ:

- незалежна і толерантна поведінка в незвичайних і складних ситуаціях (інтелект тоді виступає необхідною, але недостатньою умовою творчої активності особистості);
- незалежність оцінок і суджень;
- відкритість розуму і серця, схильність вірити власним і чужим фантазіям;
- чутливість до нового і незвичайного;
- естетизм природи, прагнення краси і гармонії.

на основі системного збагачення їх емоційного і духовного життя, дедалі глибшого осмислення різних явищ дійсності. „Треба всіляко розширювати досвід дитини, якщо ми хочемо створити міцні основи для її творчої діяльності” [4]. Потрібно створити на занятті оптимальні умови для розвитку творчих здібностей дитини. Керівник гуртка, як і учитель, повинен працювати за принципом „не створи, а відкрій”. Ще Г. Скворода нагадував, що треба рахуватися з природою учня і сприяти її розвитку: „Не заважай тільки їй, а коли можеш, усувай перепони і ніби прочищай їй дорогу. Клубок сам покотиться з гори, відкинть тільки камінь, що заважає йому”.

Значні можливості для розвитку здібностей наших учнів мають творчі статті різного характеру. Саме вони сприяють розвитку однієї з творчих властивостей особистості – здатності самостійно, незалежно висловлювати свої думки (див. вріз на С. 85).

Кожна дитина в глибині душі – поет, у кожній душі заховані ці чарівні струни; вони зазвучать, якщо дитина відчує красу художнього слова. Невимушена розповідь про побачене, що замилувало око, вразило і пробудило думку, повинна бути обов’язковим елементом заняття. Одвічно хвилюють дітей своєю красою ніжна квітка і блакитне небо, тендітна сніжинка і яскрава краплина роси, перший пролісок і осінній листочок, прощальний клекіт журавлів і шум дощу... Не залишають байдужими дітей стосунки між ними та батьками, події у школі... Вони викликають прекрасні емоції, що переповнюють юні серця, тому і народжуються поетичні

рядки для нашої рубрики „Проби пера” (див. вріз на С. 85).

Можна зробити висновок, що літературна творчість наших гімназистів – це вроджена потреба особистості, її необхідною передумовою є поєднання відчуття слова, інтуїції, емоцій.

Працюючи в гімназії „Ерудит” з обдарованою молоддю, розумієш, що творчість – це завжди вихід за встановлені межі (див. вріз на С. 85). Під час виконання творчих завдань на заняттях гуртка „Проби пера”, безумовно, найважливішим чинником виступає творче натхнення. Творчість – не лінійний процес, у ньому бувають як підйоми, так і спади... Кульмінаційний творчий стан – натхнення. Це стан найвишого піднесення, коли пізнавальна й емоційна сфери поєднані й спрямовані на розв’язання творчого завдання. Людину в стані творчого натхнення ніби несе „потік”, вона не все усвідомлює у своїх діях, не завжди може сказати, скільки часу минуло (година, день, доба). Дитина, яка перебуває у стані творчого натхнення, має сильний вплив на інших людей, часто може перекопати їх, схилити до своєї думки, ідеї, повести за собою. Особистісну властивість, що дає можливість такого ситуативного впливу на інших, пов’язаного з власним натхненням, називають *харизмою*.

Як підсумок, можна сформулювати такі **рекомендації для ефективного розвитку творчих здібностей учнів:**

- не намагатися дати певну суму знань, а дбати про паростки творчості;
- вчасно помітити, виявити приховані творчі здібності дітей, „розбудити їх”;
- задіяти не стільки розум, скільки почуття учнів, емоційно надихати дітей на творення власних текстів;
- зосередити увагу на відборі оптимальних та ефективних завдань, враховуючи особливості школярів;
- шукати такі завдання, які б пробуджували дитячі душі до творчості, заохочували дітей шляхом постій-

ного тренування, творчими вправами, спрямованими на розвиток допитливості, гіпотетичного мислення, фантазії, уяви;

- для проєктів підбирати цікаві теми, які порушують актуальні проблеми, дають можливість висловитися;
- створювати проблемні ситуації, що вимагають пошуків альтернативи, прогнозування;
- під час опрацювання матеріалу залучати учнів до творчої пошукової роботи з використанням випереджувальних завдань;
- допомогти повірити у свої сили;
- не обмежувати творчу уяву учнів, не ставити її у вузькі рамки, а навпаки, давати дитячій фантазії простір для творчості;
- не повчати відкрито, не критикувати строго, а лише тактовно порадити;
- стимулювати і підтримувати ініціативу учнів, їхню самостійність;
- помічати навіть незначні досягнення учнів, підкреслюючи їхню оригінальність, важливість, адже творчість є тоді, коли дитина відчуває, що її цінують.

Якщо учитель не забуватиме про це, то він справді зуміє прищепити любов до рідного слова, навчить оригінально, нестандартно висловлювати думки, тобто виховає творчу особистість. Немає необдарованих дітей – є дорослі, які не займаються розвитком дитини, адже будь-які здібності, творчі також, потребують розвитку, тому саме на це має бути спрямований навчально-виховний процес.

Кажуть, що творчий учень є дзеркальним відображенням творчого вчителя. При цьому від дорослого вимагають творчості найвишого, об'єктивного рівня, не тільки педагогічного, а й предметно-змістового натхнення, яке завойовує серця, харизми – надзвичайної обдарованості, що надихає і викликає у кожного учня „почуття повної довіри”, „готовність дотримуватися того, чого вчить учитель” (В. Бестужев-Лада).

Будьте творчими, натхненними, харизматичними...

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь /Под ред. В. Колбанского. – М.-Л., 1934.
2. Галіцина Л. Крила для мрій: Літературний практикум. 9-11 класи. – К.: Шк. світ, 2008. – 112 с.
3. Кратасюк Л.М. Урок української мови як один з основних засобів розвитку творчих здібностей учнів. – Житомир, 2004.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори: У 5 тт. – К., 1997. Т.3.

Ирина Кевлюк

Развитие творческих способностей учеников с помощью внеурочных форм обучения

Отражено особенности организации внеклассной работы относительно развития творческих способностей учеников на примере кружка юных журналистов. Отмечены психологические аспекты творческого процесса, особенности его организации. Предложены рекомендации для эффективного развития творческих способностей учеников.

Ключевые слова: творчество, творческая работа, литературное творчество, творческая личность.

Iryna Kevliuk

Development of creative capabilities of students through extracurricular forms of education

The article reflects the features of organization of extracurricular work for the development of creative capabilities of students on the example of the group of young journalists. The psychological aspects of creative process and features of its organization are marked in the article. Recommendations are offered for the effective development of creative capabilities of students.

Keywords: creation, creative work, literary creation, creative personality.

Педагогіка
школи

Досвід
однієї
школи

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ

У СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Акцентовано увагу на тому, що педагог, на відміну від представників інших професій, має бути не тільки компетентним і озброєним певною системою вмінь, йому необхідні певні особистісні якості, адже сам він є інструментом впливу на учня. Цей інструмент – його погляди, ідеали, переконання, норми поведінки і діяльності, які є складовими такої важливої для характеристики педагога категорії як духовна культура. Зосереджено увагу на проблемі розвитку духовної культури вчителя. Представлено практичний досвід роботи щодо формування духовної культури учнів.

Ключові слова: духовна культура, духовність, педагогіка духовності

**Наталія
СОЛОГУБ**

Вчитель історії
гімназії „Ерудит”
м. Києва,
спеціаліст вищої
категорії

У „Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи” підкреслюється, що „зміни у змісті й структурі загальної середньої освіти мають глибокий характер і потребують розв’язання проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність,

постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, вміє досягти нових педагогічних цілей. З цієї точки зору роль учителя полягає не лише в тому, щоб забезпечити трансляцію знань, але й бути носієм культури і загальнолюдських цінностей” [4].

У всі часи суспільство сприймало школу як місце, де молоде покоління не лише отримувало певну суму знань, накопичених попередніми поколіннями, а й формувало своє ставлення до цих знань, світу, організації влади, культури, релігії, соціальних потреб тощо.

Значною мірою ціннісні орієнтації особистості є наслідком впливу на неї вчителя, так було сотні років тому, коли вчитель часто виступав єдиним джерелом знань, так є і зараз, коли інформативність нашого суспільства стала такою всеохоплюючою, що вчитель часом може не володіти такою кількістю знань, яка при незначних зусиллях є доступною для учня. У чому ж унікальність професії вчителя, яка зумовлює його

постійну потрібність у суспільстві? Педагог, на відміну від представників інших професій, має бути не тільки компетентним і озброєним певною системою вмінь, йому необхідні певні особистісні якості, адже сам він є інструментом впливу на учня. Цей інструмент – його погляди, ідеали, переконання, норми поведінки і діяльності, які є складовими такої важливої для характеристики педагога категорії як духовна культура.

Є багато різних визначень поняття „*духовна культура*”, але вчені погоджуються в одному: „*духовність – складна, гармонійна єдність певних психічних, особистісних якостей людини. Духовність часто визначають як систему вищих потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій особистості, у яких виражено її ставлення до світу і самої себе*” [6].

Духовна культура особистості виявляється в сенсі життєвих цінностей, що формують людяне в людині, це сфера свідомої духовної діяльності людини (наука, мистецтво, філософія, література, освіта, мораль, право, ідеологія, міфологія, релігія).

Проблема розвитку **духовної культури вчителя** є однією з найважливіших у суспільстві. Адже саме вчитель створює умови для засвоєння духовних цінностей суспільства підрос-таючим поколінням. Чим далі, тим більше зміщуються акценти, які визначають пріоритети у діяльності вчителя. Сьогодні для нього на перше місце виходить не передача знань, а навчання розумових операцій, які необхідні для їх отримання, не нав'язування своїх цінностей учням, а спонування їх до самостійної духовної праці в ім'я ідеалів Краси, Добра, Справедливості.

Поняття духовної культури вчителі розуміють по-різному. Як свідчать результати анкетування, приведені в статті Т.М. Ткачової і Ю.М. Казакова [7], лише незначна кількість учителів як відповідь на питання „*Що таке духовна культура вчителя?*” відзначили творчо-активний компонент духовної

культури особистості, більшість же пов'язує це поняття з такими моральними якостями, як добро, милосердя, ставлення до релігії, роблячи акцент не на спонукальній функції педагога, а на його ролі духовного ідеалу для учня.

Вищою метою духовної педагогіки (педагогіки духовності) слід вважати сприяння максимального ефективного духовному розвитку особистості. Це, у свою чергу, формуватиме духовну культуру суспільства, яка має об'єктивний вияв через форми суспільної свідомості: науку, мистецтво, мораль, релігію.

Останнім часом ми всі є свідками кризи духовності і українського суспільства, і людського суспільства в цілому. Нестримна жадоба збагачення, прагнення до влади, егоїзм породили численні проблеми сьогодення: екологічну, енергетичну, загрози ядерної війни тощо. В Україні до цих проблем долучились ще й власні: політична нестабільність, постійні економічні проблеми, деструктивні процеси в суспільстві через штучно роздуті безпринципними політиками проблеми мови, історії, зовнішньополітичної орієнтації.

Тривалі періоди бездержавності, тоталітарне минуле, тривала відсутність громадянського суспільства – усе це породило в українців настрої зневіри, безвідповідальності, байдужості, а це і є прояви духовної кризи суспільства.

Її подолання значною мірою залежить від освіти, школи, особистості вчителя, насамперед учителя предметів суспільно – гуманітарного й естетичного профілів.

Учитель історії як був у всі часи, так і тепер є тією фігурою, яка не тільки і не скільки навчає, скільки виховує. Тому йому, на думку О.П. Мокрогуза, „необхідно осмислити, проаналізувати та оцінити власну культуру та субкультуру соціуму, до якого вони належать, щоб визначити „*чого*”, а також „*як*” вони навчатимуть учнів” [5]. Від учителя, і вчителя історії зо-

крема, залежить, наскільки готовим до сприйняття загальнодемократичних цінностей, надбань світової культури, розуміння власної історії виросте майбутнє покоління. Саме в школі учень повинен отримати перші уроки демократії, зрозуміти принципи організації соціуму, визначитись своїм місцем у суспільстві.

Складовою духовної культури вчителя взагалі і вчителя історії зокрема, насамперед, є **толерантність**, яка полягає у його позитивному ставленні до культурних надбань інших народів, національна самосвідомість, що включає знання й повагу до власної історії і культури, активну громадянську позицію, переконання в необхідності формування молоді як активних відповідальних громадян своєї держави.

Історія практично щороку дає змогу реалізувати крім навчальних, ще й виховні цілі. Візьмемо для прикладу урок „Культура України першої половини 19 ст”. Кожна особистість, з якою знайомляться учні, може бути для них прикладом: *Василь Каразін* як людина з активною громадянською позицією, не тільки вчений, а й засновник Харківського університету, *Тарас Шевченко* – художник і поет, але і учасник антиурядового Кирило-Мефодіївського братства, *Михайло Левицький* – митрополит греко-католицької церкви й ініціатор заснування початкових шкіл для народу. Усі ці люди усвідомлювали потреби свого часу й не залишались осторонь їх вирішення, поклавши заради цього свої сили, пожертвавши спокоєм і благополуччям.

Безліч прикладів, які можуть відігравати певну спонукальну роль для молодого покоління, дає всесвітня історія. Правителі держав, лідери опозиційних рухів, полководці, науковці й мистецька еліта – вклад кожного з них оцінюється через призму загальнолюдських цінностей, наскільки важливою є їхня діяльність для майбутнього. Це дає можливість учням учитись бачити перспективу не лише в оцінці історичних фактів і історичних особистостей, але і в оцінці власних вчинків.

Я згодна з думкою Івана Гирича, що *мусить існувати пріоритет української політичної історії*, учні не повинні бути байдужими при розгляді конфліктних подій української історії і мають визначати свою позицію на боці українського народу в конфлікті з татарами і турками в 16-17 ст., з поляками в 17 ст., з більшовиками на початку 20 ст. „*Для англійця героєм є адмірал Нельсон, а не Наполеон, для українця героєм історії визвольних змагань 1917 – 1918 рр. буде С. Петлюра, а не Ленін*” [1]. Проте це не означає, що пріоритет українського необхідний тільки через те, що воно є національним і має бути всеохоплюючим, **повагу слід віддавати історичній правді**. Замовчування або перекручування історичних фактів може принести велику шкоду молоді, викликати в неї в майбутньому зневіру й розчарування.

Джон Хеймер, консультант Ради Європи з питань освіти, важливими **кваліфікаційними стандартами вчителя** вважає *повагу до соціального, культурного, мовного, релігійного та етнічного походження учнів* і наголошує на тому, що „історія (якщо її викладати належним чином) може допомогти людям стати вдумливими й гуманними особистостями, або навпаки – перетворити їх на фанатиків і бузовірів” [8]. Це підтверджує важливість учителя в процесі становлення особистості учня і вказує на величезну відповідальність, яку він несе перед суспільством. Природно, ніякі слова, як би широко вони не звучали, не переконують

учня у справедливості, доцільності, або, навпаки, шкідливості сучасних суспільних чи культурних процесів та явищ, якщо учень не бачитиме в учителі його власного ставлення, його віри в те, про що він говорить і в чому хоче переконати. І якщо суспільство зацікавлене виростити покоління, яке понад усе буде цінувати принципи демократії, загальнолюдські цінності, світові культурні надбання, власну національну ідентичність, воно спочатку повинно виховати вчителя, для якого вони стануть невід'ємною частиною його життя.

Якщо на вчителі історії лежить відповідальність за формування толерантної, громадсько активної особистості, то вчитель літератури відповідальний за формування загальної культури учня, за те, які стандарти той вважатиме важливими для себе: стандарти масової культури, часто безідейної й приземленої, чи стандарти високої духовної культури, які його будуть спонукати до постійного самовдосконалення. Літературні герої, життєвий шлях письменників і поетів — це не тільки і не стільки приклади для аналізу, це спосіб побачити себе в різних життєвих ситуаціях, виробити для себе певні моральні зобов'язання і критерії поведінки.

Для взаємозв'язку духовної культури вчителя й учня важлива не лише співпраця на уроці, не менш суттєве значення має позакласна робота, яка може здійснюватись по — різному. Найоптимальнішою формою такої взаємодії в гімназії „Ерудит” обрано реалізацію **спільних освітніх, культурологічних, соціальних проєктів**.

Загальногімназійним соціальним проєктом є проєкт міжнародного благодійного фонду „Україна 3000” „Добро починається з тебе”, у рамках якого учні, батьки, учителі гімназії здійснюють добродійну діяльність, підтримуючи дітей дитячої лікарні № 4, дітей шкіл — інтернатів № 15, 16, 17, 2, 12, учителів-пенсіонерів Солом'янського району, ветеранів війни. Даний проєкт сприяє духо-

вному й моральному розвитку дітей, вони усвідомлюють свою необхідність і важливість у цьому світі, у них формується почуття відповідальності, взаєморозуміння на рівні класу, гімназії, родини.

Учні 6 класу працюють над проєктом культурологічного спрямування „У пошуках національних скарбів”, метою якого є збирання, відкопання та сприяння розвитку української традиційної культури. Реалізація даного проєкту покликана, крім власне пізнавальних цілей, формувати особистісне ставлення до національної культурної спадщини, розвиток громадянських якостей учнів.

Учні 5 класу обрали для себе проєкт „Я і родина”, учні 7 класів — проєкт „Не дай зачерствіти душі”, метою якого є співпраця з дітьми з функціональними обмеженнями з громадської організації „Товариство сімей «Родина»”. Цікавими освітніми проєктами, які реалізуються в гімназії, є такі: „Говоримо німецькою”, „Проби пера”, „Математична скринька”. Позакласна робота завжди була й залишається донині тією стежкою, яка є спільною для вчителя й учня, відкритою для спілкування, пізнання й співпраці.

Щоб учень прислухався до думки вчителя, той повинен мати знання, щоб учень правильно визначився із власним вибором, зайняв позицію — учитель повинен мати власні переконання й ідеали, які були б зрозумілими та важливими й для учня. Кінцевою метою роботи вчителя є духовний розвиток особистості. Духовно розвинена особистість має *високий рівень самосвідомості, почуття власної гідності, керується в своїх цілях гуманістичними цінностями*. Саме ці якості виступають регулятором поведінки людей, обумовлюють гуманність особистості та є гарантом її поважного ставлення до культурної спадщини всіх народів, фактором подолання національних бар'єрів.

Україна не може стояти осторонь світових інтеграційних і глобалізаційних процесів, які передбачають

міжкультурну взаємодію. Завдання вчителя сприяти формуванню особистості, здатної до здійснення між-

національної взаємодії, яка адекватно розуміє представників різних культур, толерантна, прагне досягти згоди у всіх сферах спілкування.

М. Журба, завідувач кафедри НПУ імені М. Драгоманова, приводить у своїй статті слова польського педагога А. Гофрона, який пише: „Освіта відповідальна за побудову більш солідарного світу. Вона має творити новий гуманізм, в якому домінуватиме етнічний компонент, а знання про культуру та духовні цінності різних цивілізацій, шанобливе ставлення до них посядуть належне місце як необхідна перевага глобалізації, що не обмежиться лише суто технічними та господарськими аспектами. Усвідомлення спільності долі є основною підставою будь-якої міжнародної співпраці” [3].

Отже, *духовний розвиток учителя має відбуватись у напрямку гуманізації його свідомості та діяльності*, що є актуальним для всього сучасного світу. Його завдання гармонізувати відношення особистості й держави, зняти духовну, економічну й екологічну кризу, перебороти небезпечне відставання духовно-морального розвитку людства від його технічного прогресу. Виконання цього завдання дозволить учителю виконати те найважливіше призначення, яке він має в суспільстві, — формування покоління, здатного до свідомого будівництва життєвого середовища, розумних відношень із природою, людьми, державою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гирич І. Українська історична освіта на початку 21 ст: від обмежень філософії етноцентризму до концепції засвоєння „чужого” як „свого” // Історія в школах України. — 2009. — № 5- С. 7.
2. Державна національна програма „Освіта. Україна XXI ст.”
3. Журба М. Підготовка вчителів історії в Україні: виклики та перспективи // Історія України. — 2009. — № 35.
4. Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи.
5. Мокрогуз О. П. Інноваційні технології на уроках історії.- Харків. „Основа”, 2007. — С. 5
6. Ткачова Т.М. Взаємозв'язок духовної культури вчителя і учнів в сучасних умовах соціокультурного розвитку суспільства // Вісник Луганського педагогічного університету імені Т.Г Шевченка. — 2002.- №8(52)- С. 252.
7. Ткачова Т.М. Казаков Ю. М. Тільки духовна людина може виховати духовну особистість.//Освіта Донбасу. — 2002. №2 (92). — С. 66
8. Хеймер. Джон Як підготувати вчителів до роботи в мультикультурному класі // Історія України.- 2009.- № 35.- С.18.

Наталія Сологуб

Взаимосвязь духовной культуры учителя и учеников в современных условиях социокультурного развития общества

Акцентировано внимание на том, что педагог, в отличие от представителей других профессий, должен быть не только компетентным и вооруженным определенной системой умений, ему необходимы определенные личностные качества, ведь сам он является инструментом влияния на ученика. Этот инструмент — его взгляды, идеалы, убеждения, нормы поведения и деятельности, которые являются составными такой важной для характеристики педагога категории, как духовная культура. Сосредоточено внимание на проблеме развития духовной культуры учителя. Представлен практический опыт работы формирования духовной культуры учеников.

Ключевые слова: духовная культура, духовность, педагогика духовности.

Nataliia Solohub

Intercommunication of spiritual culture of a teacher and students in modern terms of sociocultural development of the society

Attention is accented on the fact that a teacher, unlike representatives of other professions, must be not only competent and armed with a definite system of abilities, he needs definite personality qualities, as he himself is an instrument of influence on students. This instrument is his opinions, ideals, believes, standards of behaviour and activity which are components of the teacher's spiritual culture. Attention is concentrated on the problem of the development of spiritual culture of the teacher. Practical experience concerning forming spiritual culture of students is presented in the article.

Keywords: spiritual culture, spirituality, pedagogics of spirituality.

ТЕХНОЛОГІЯ КЛАСИЧНОГО І СУЧАСНОГО УРОКУ

КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ХІМІЇ

*Все, что случается, поистине похоже
На то, что видел мир, когда он был моложе.*
Аль Маалі

Обґрунтовано застосування на уроках хімії для одержання високого навчального результату модульно-розвиваючого навчання, інтегрованої контрольно-тестової системи, опорних схем. Звертається увага на інноваційно-трансформаційний підхід до вивчення нового матеріалу як одного із формуючих факторів компетентнісної моделі особистості.

Ключові слова: модульно-розвиваюче навчання, інтегрована контрольно-тестова система, тести, інноваційно-трансформаційний підхід, опорні схеми.

Сучасне суспільство змінюється досить швидко, важко прогнозувати навіть найближче майбутнє. Тому неможливо передбачити, які знання можуть знадобитися дитині в її позашкільному житті, а які ні. З огляду на це в сучасному закладі освіти першочерговим стає завдання не накопичення дитиною інформації, а розвитку мислення, вміння аналізувати ситуацію, планувати результати, самостійно здобувати й переробляти інформацію, перетворювати знання на інструмент пізнання інших видів діяльності, уміння конструктивно взаємодіяти з іншими [1].

Урок – основна форма навчання в традиційній технології.

Урок – це динамічна і варіативна форма організації процесу цілеспрямованої взаємодії (діяльність

і спілкування) визначеного складу вчителів і учнів, що включає зміст, форми, методи і засоби навчання та систематично застосовується (в однаковому відрізьку часу) для розв'язання завдань освіти, розвитку і виховання в процесі навчання [2].

Для реалізації завдань цілеспрямованої взаємодії з учнями вчитель має нині безліч можливостей, зокрема пов'язаних з використанням сучасних засобів навчання. Здійснюючи викладання хімії, використовуючи елементи модульно-розвиваючого навчання. Актуальність і перспективність модульно-розвиваючого навчання з будь-якого предмета по-

Педагогіка
школи

Досвід
однієї
школи

**Іван
КРАВЦОВ**

Завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін, вчитель-методист гімназії „Ерудит” м. Києва, спеціаліст вищої категорії

лягає в тому, що ця система дозволяє переглянути підходи до освітніх цілей, цілеспрямовано оновити зміст навчання, свідомо відібрати відповідно до змісту освіти технології, методики, засоби навчання й кардинально змінити підходи до оцінювання результатів навчання. У свою чергу, ця система створює умови для формування не тільки глибоких змін і вмінь учнів, але й особистих, таких як: здатність самостійно приймати рішення, формулювати власні цілі, вибирати ефективні шляхи досягнення поставлених цілей. Ця технологія навчання дає змогу задіяти в процесі навчання майже всі органи чуттів учнів, що значно розширює пізнавальні можливості школярів з допомогою комплексного використання засобів навчання.

Працюючи над створенням системи дидактичних засобів, особливо звертаю увагу на розробку власних педагогічних програмних засобів. Багато часу приділяю створенню **інтегрованої контрольно-тестової системи (ІКТС)**, яка призначена для проведення тестування серед учнів з метою виявлення рівня їх знань. Система складається із двох частин. Перша (редактор) дозволяє створювати, редагувати, видаляти і поповнювати тести в системі, друга – проводити тестування, облікувати учня, який є учасником тестування, його результати на даному етапі.

Можливості програми з хімії дозволяють створювати тести з будь-якою кількістю запитань і варіантів відповідей. Запитання можуть передбачати ввід відповідей з клавіатури або вибір із запропонованого списку. Є можливості налагоджувати пріоритети кожної відповіді, пріоритет питання, встановлювати загальні та індивідуальні для кожного питання обмеження в часі.

Робота над тестами допомагає учням активно засвоювати й узагальнювати інформацію, систематизувати знання, стимулює формування логічного мислення, розвиток інтелектуального потенціалу, дає змогу

організувати самоперевірку знань без участі в цьому процесі вчителя. **Мною створено ряд електронних тестів** для різних класів, які використовуються під час проведення уроків, самопідготовки та для проведення додаткових занять з учнями. Електронні тести охоплюють теоретичний і практичний матеріал усіх основних розділів курсу хімії і містить різні за функціональним призначенням завдання, розподілені за трьома рівнями засвоєння навчального матеріалу. Перший рівень охоплює завдання, що передбачають розпізнавання і класифікацію об'єктів та явищ; другий – алгоритмізацію (розуміння і вміння застосовувати навчальний матеріал для розв'язання нескладних завдань); третій (продуктивний) – перевірку вміння школярів застосовувати інформацію в нових ситуаціях.

Організація навчального процесу потребує різноманітних педагогічних програмних засобів (ППЗ). Працюючи над створенням системи дидактичних засобів, особливу увагу приділяю розробці власних пакетів слайдів в програмі Power Point. Такі пакети слайдів виготовлено з усіх розділів програми хімії. До кожного пакету включаю як тестові, так і анімаційні слайди.

Система дидактичних засобів виконує моделюючу функцію, створюючи ефект занурення в навчальне середовище і забезпечуючи інтерактивну взаємодію з ним. При цьому в дитини задіяно максимальне число органів сприймання – як у реальних ситуаціях [3]. Використання самих лише засобів мультимедіа не дає змоги задіяти усі можливі органи чуттів.

Інноваційно-трансформаційний підхід до вивчення нового матеріалу – один із формуючих факторів компетентнісної моделі особистості. Ключові компетентності можна формувати в учнів шляхом системного використання індивідуальних програм та інтерактивних форм роботи на уроках. Учні самостійно набувають необхідних знань і вмінь, щоб потім транс-

формувати їх на практиці в нових життєвих умовах.

Наукова новизна полягає в напрацюванні власної моделі інноваційно-трансформаційного підходу до навчання на уроках хімії. Такий підхід у поєднанні з моделями „я – учень” і „я – вчитель” дають можливість створити компетентнісну модель особистості та здійснити перехід від прогнозованого до кінцевого результату, який передбачає формування власних учнівських знань, умінь і навичок на основі особистісних можливостей і прагнень.

Використання елементів модульного-розвивального навчання дає можливість реалізувати компетентнісно-зорієнтований підхід до навчання, кожному учню працювати водночас у двох режимах – індивідуальному і самостійному під керівництвом учителя.

Сьогодні ефективність процесу навчання визначається вибором і професійною реалізацією конкретних педагогічних технологій.

На уроках хімії велику увагу приділяю **опорно-інформаційним схемам**, які є одним із різновидів дійового схематичного унаочнення. Це своєрідний графічний конспект, в якому структурно подається інформація з конкретної теми чи розділу. *Опорність* характеризується тим, що учні в зошиті після вивчення нового матеріалу мають складений у логічній послідовності з використанням умовних позначень і скорочень конспект, за допомогою якого вони швидко повторюють

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Тема: "Хімічні властивості сульфатної кислоти"

Середній рівень

Що я повинен знати	Чого навчитися	Джерело знань	Як закріпити знання
З якими речовинами реагуватиме сульфатна кислота	Складати рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості сульфатної кислоти (розб.)	П.6	Заповнити схему. $H_2SO_4(p)$ ↓ ↓ ↓ ↓ Скласти відповідні молекулярні рівняння реакцій

Достатній рівень

Що я повинен знати	Чого навчитись	Джерело знань	Як закріпити знання
З якими речовинами реагуватиме сульфатна кислота	Складати рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості сульфатної кислоти (розб.)	П. 6	Заповнити схему. $H_2SO_4(p)$ ↓ ↓ ↓ ↓ Скласти відповідні рівняння реакцій у молекулярному вигляді. Реакцію взаємодії з металами написати як окисно – відновну, а реакцію з основою – в іонному вигляді.

Високий рівень

Що я повинен знати	Чого навчитись	Джерело знань	Як закріпити знання
З якими речовинами реагуватиме сульфатна кислота	Складати рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості сульфатної кислоти, Розбавленої і концентрованої	П. 6 та додатковий матеріал про те, що H_2SO_4 (конц.) може окислювати деякі неметали (наприклад, С та S) до їх оксидів.	Заповнити схему. $H_2SO_4(p)$ ↓ ↓ ↓ ↓ Скласти відповідні молекулярні рівняння реакцій. Реакцію взаємодії H_2SO_4 (розб.) із сіллю написати в іонному виді, а реакцію взаємодії H_2SO_4 (конц.) з металами та неметалами – як окисно – відновні.

ПРИКЛАД СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ ДЛЯ 7 КЛАСУ „Визначення валентності атомів та складання бінарних сполук за валентністю.“

Дидактична мета групової діяльності: закріпити знання учнів про валентність, формувати вміння складати формули хімічних сполук за валентністю елементів у бінарних сполуках.

Характеристика групової навчальної діяльності учнів: учні працюють у складі гетерогенних малих навчальних груп над виконанням завдань корегуючої і навчальної частини семінару [5].

Завдання корегуючої, навчальної та контролюючої частин семінару проєктуються на інтерактивну дошку. Консультанти по черзі опитують кожного члена групи і виставляють набрані бали у картку обліку.

Завдання для корегуючої частини семінару:

1. Від якої властивості атомів залежить склад сполук? Як ця властивість визначається? Відповідь підтвердити конкретними прикладами.

2. За допомогою періодичної системи хімічних елементів поясніть, як визначити валентність елементів.

3. Назвіть елементи, що проявляють валентність: а) постійну; б) змінну.

4. Поясніть послідовність дій під час складання формул бінарних сполук.

Завдання для навчальної частини семінару:

1. Визначте валентності елементів у сполуках і запишіть ці значення над їх символами: CO, P₂S₃, PbO, BaF₂, K₃N, As₂O₅, Cl₂O₇, SiO₂.

2. Впишіть у таблицю формули сполук, утворених елементами:

Хімічні елементи	O	N (III)	Br (II)	S(II)
Cu (1)				
Cr (3)				
Fe (2)				

Завдання для контролюючої частини

Контролююча частина семінару призначена для проведення вчителем індивідуального контролю й заключного оцінювання результатів групової роботи учнів на семінарі. Доцільно використати кілька варіантів різних рівнів. Учні з початковим рівнем навчальних досягнень дозволяється користуватися алгоритмами, опорними конспектами, а в разі потреби – підручником.

Завдання для контролюючої частини семінару (для прикладу наводжу лише один рівень – рівень достатніх знань):

1. Напишіть формули сполук, утворених елементами з порядковими номерами 5, 12, 15, 29, 25, 56, 19, 26 з оксигеном.

2. Виберіть металічний і неметалічний елементи, що входять до одного періоду, та охарактеризуйте їх за розташуванням у періодичній системі. Напишіть формули сполук з водородом.

і пригадують все, що розглядалось на уроці. *Інформаційність* означає, що дана схема виступає носієм певної частини навчальної інформації з конкретного питання. *Схематичність* відповідно окреслює наявні зв'язки та залежності і відображає послідовність вивчення матеріалу.

Використання опорних схем сприяє кращому осмисленню нового матеріалу в певній системі, розумінню наявних взаємозв'язків та залежностей, чіткій підготовці домашнього завдання, правильній відповіді під час перевірки знань, швидкій орієнтації у різних проблемних ситуаціях, активізації пізнавальних інтересів і підвищує мотивацію вивчення хімії в школі.

Проблема розвитку пізнавальної активності учнів вимагає пошуку нових підходів до подальшого удосконалення змісту, форм, методів і засобів навчання, спрямованих на реалізацію принципу активності в учінні.

Сучасний етап розвитку шкільної освіти характеризується інтенсивним пошуком нового в теорії і практиці. Важливо відзначити, що інноваційним процесам притаманні деякі суперечності. Головна з них – суперечність у розвитку системи освіти і невідповідність старих методів і форм навчання новим соціально-економічним умовам розвитку суспільства.

Основними чинниками ефективності пізнавальної діяльності учнів є не інформаційна насиченість навчального матеріалу, а його усвідомленість. Для реалізації цього завдання вчитель має нині безліч можливостей, зокрема пов'язаних з використанням сучасних засобів навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання дає змогу вчителю постійно підтримувати зворотний зв'язок з учнями в рамках спільної пізнавальної діяльності.

Групова робота в класі потребує тимчасового розподілу класу на групи для колективного вирішення визначених завдань. Учні пропонуються об-

говорити завдання, намітити способи його вирішення, реалізувати їх на практиці і, нарешті, показати знайдений колективний результат. Ця форма ефективніша, ніж фронтальна, забезпечує облік індивідуальних особливостей учнів, відкриває великі можливості для кооперування, для виникнення колективної пізнавальної діяльності.

При груповій формі роботи на уроці збільшується й індивідуальна допомога кожному учневі, який її потребує, як зі сторони вчителя, так і своїх товаришів. Учень, який допомагає, отримує при цьому не меншу допомогу, ніж учень слабкий, оскільки його знання актуалізуються, конкретизуються, набирають гнучкості, закріплюються при поясненні своєму однокласнику [4].

Консультанти груп і їх склад підбирається за принципом об'єднання школярів різного рівня навченості, інформованості з даного предмету, сумісності учнів, що дозволяє їм взаємно доповнювати і збагачувати один одного.

Комплексне використання засобів навчання забезпечує свідому навчальну діяльність учнів різних рівнів знань, їхню пізнавальну активність та саморозвиток, впливає на формування стійких ґрунтовних знань, розвиваючи логічне мислення та пізнавальний інтерес до вивчення хімії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аляев Ю., Беляков А. Интерактивное навчання – діалог вчителя з учнями. // Народное образование. – 2008. – №6. – С.199 – 206.
2. Енциклопедія. Сучасне традиційне навчання. – С. 114 – 115.
3. Корчажкіна О. Обучение в условиях информатизации // Нар. Образование. -2006. – №6. – С. 169 – 175.
4. Енциклопедія. Технологии групповой деятельности. – С. 390 –391.
5. Ярошенко О.Г. Групповая работа учнів на семінарських заняттях з хімії. – Київ. "Станіца", 2006.- С. 21.

Иван Кравцов

Технология классического и современного урока. Комплексное использование средств обучения на уроках химии

Обосновано применение на уроках химии для получения высокого учебного результата модульно-развивающего обучения, интегрированной контрольно-тестовой системы, опорных схем. Обращается внимание на инновационно-трансформационный подход к изучению нового материала как одного из формирующих факторов компетентностной модели личности.

Ключевые слова: модульно-развивающее обучение, интегрированная контрольно-тестовая система, тесты, инновационно-трансформационный подход, опорные схемы.

Ivan Kravtsov

Technology of classical and modern lessons. Complex use of teaching facilities at Chemistry lessons

It is substantiated the application of integrated control-test system and supporting charts at Chemistry lessons to gain high educational results of the module-developing teaching. Attention is paid to the innovative-transformation approach to new material study as one of the forming factors of the competitive personality model.

Keywords: module-developing teaching, integrated control-test system, tests, innovative-transformation approach, supporting charts.

Педагогіка
школи

Досвід
однієї
школи

ПРОЕКТУВАННЯ ДОЛЬ І ДУШ ЛЮДСЬКИХ...

МІСЦЕ І РОЛЬ КУРАТОРА У ПРОЦЕСІ РОБОТИ ШКОЛИ ПОВНОГО ДНЯ

Жити – ось ремесло, котрому я бажаю вчити вихованця. Виходячи із моїх рук, він буде – погоджує з цим – не суддею, не солдатом, не священиком; він буде перш за все людиною: всім, чим, повинна бути людина; він зможе бути, при необхідності, таким же хорошим, як і кожен інший, і як би доля не переміщувала його з місця на місце, він завжди буде на своєму місці.

Ж.-Ж. Руссо

Розглядається одна з найгостріших, найбільчіших проблем сучасної школи – проблема класу і класного керівника. Акцентовано увагу на ролі куратора в школі повного дня, функціях, які він має виконувати, використовуючи різні методи та форми. Обґрунтовано беззаперечні переваги добре організованої і продуктивної виховної години, яку ще називають годиною спілкування. Адже саме під час годин спілкування формується моральна свідомість, відповідальність, об'єктивна самооцінка учнів.

Звертається увага на творчі проекти, які допомагають у виховній роботі.

Ключові слова: вчитель-куратор, година спілкування, освітня структура, творчий проект.

Тамара
КОНОПЛЯ

Вчитель зарубіжної літератури гімназії "Ерудит" м. Києва, спеціаліст вищої категорії

Директор школи, ліцею, гімназії № 1'2010

Однією із найгостріших, найбільчіших проблем сучасної школи є проблема

класу і класного керівника. Безумовно, класний керівник, куратор – „менеджер” класу, він – „місток” у стосунках „учень-учитель”, „учитель-батько”, „батько-учень”, „учень-учень”. Мистецтво виховання має ту особливість, що майже всім воно здається справою знайомою і зрозумілою, а декому навіть справою легкою. Так, саме так: бути

куратором у школі повного дня – це мистецтво й до того ж високе, справжнє.

У куратора немає іншого вибору, окрім як бути успішним тільки тому, що його робота – це не просто робота, а, власне кажучи, його життя.

Ось на шкільному подвір'ї упали росами вересневі серпанки, і перший дзвоник зібрав гомінливий потік гімназійної дівчоріди під вікнами рідної Альма-Матер: „Доброго дня, Антоніно Іванівно! Я дуже рада зустрічі з Вами!” Перші весняні квіти наповнюють

своїм терпким ароматом березневе повітря: „Ще Вам, Ліно Анатоліївно! Зі святом!” Ось записочка в зошиті: „Я люблю Вас, Марино Костянтинівно!” Ось величезна куля сонця стрімко вривається в травневе небо: „До побачення, Ірино Володимирівно!” „Ми Вас ніколи не забудемо, Світлано Михайлівно!” Ось воно, життя куратора! І заради цих святих і прекрасних моментів варто бути куратором, варто віддавати багато фізичних і душевних сил, розуму і вміння, безліч свого часу, варто вчитися, зростати професійно, співпрацювати, боротися і перемогати.

Куратор виконує дуже важливі й відповідальні завдання. Він організатор виховної роботи в класі і наставник, друг і порадник учнів, піклується про розвиток кожної дитини як особистості, сприяє розвитку авторитету в очах однокласників, об'єднує виховні зусилля вчителів, батьків і громадськості, допомагає у вирішенні проблем, що виникають. А проблем може виникати досить і досить багато, адже діти нашої гімназії знаходяться під чітким керівництвом педагогів з 8 години ранку до 17:30, а іноді довше.

Школа повного дня – це новий тип школи, відкритої весь день, школи, що забезпечує максимальне розкриття здібностей учня, його всебічного психологічного розвитку через колективну, сумісну роботу учня й учителя.

Педагог як керівник класного колективу реалізує свої функції відносно всього класу в цілому й кожного учня окремо. Куратор вирішує поставлені перед ним завдання у відповідності з віковою специфікою дитини і взаємостосунків у класі, враховуючи при цьому індивідуальні особливості кожного учня. *Основним у роботі куратора є формування творчої мислячої, гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної особистості.* Певну трудність у роботі куратора викликає те, що діти приходять до гімназії уже в певній мірі сформованими особистостями зі своїми життєвими принципами і певними звичками (навчання дітей починається з 5 класу). Тому *успішна виховна робота неможлива без згуртування колективу.* Виховуючи

класний колектив, куратор водночас формує особистість кожного учня. Для цього використовуються *різні форми роботи, що розрізняються:*

1) *за умовами діяльності* – навчальна, трудова, спортивна, художня;

2) *за засобом впливу педагога* – безпосередні (короткочасні, постійні, традиційні).

Учнівський колектив постійно потребує педагогічного керівництва. Але водночас учителю не слід ставати на шлях командування колективом, на шлях адміністрування. Потрібно так будувати свою роботу, щоб не наглядати за дитиною, а зайняти її з максимальною користю для неї ж самої.

Коли ми змушуємо дітей багато слухати, пасивно сприймати матеріал, ми позбавляємо їх радості дії, самоствердження, розвитку своїх здібностей.

Куратор виховує свого вихованця кожну хвилину перебування поруч із ним як власним прикладом, так і використовуючи різні методи і форми виховання. Але ж одним із нетрадиційних і перевірених заходів залишається **виховна година**. Перевага добре організованої і продуктивної виховної години беззаперечно. Зараз прийнято називати виховні години годинами спілкування, і це дійсно так. Адже саме під час годин спілкування формується моральна свідомість, відповідальність, об'єктивна самооцінка. Куратор як наставник, мудрий порадник, старший товариш допомагає дітям пізнати самого себе. З цією метою в класі проведено та заплановано провести такі години спілкування: „Відповідальність – міра добра і зла”, „Як працювати над собою”, „Як вивчити свій характер”, „Світ людських почуттів”, „Людина й обставини”, „Складання еталону поведінки для свого віку” тощо.

Години спілкування у нашому колективі виконують наступні функції: *освітню, орієнтовну, формуючу.*

Суть *освітньої функції* заключається в тому, що такі виховні години допомагають розширити коло знань, які не знайшли відображення в навчальних програмах. У різних формах ми обмінюємося інформацією

про цікаві події у рідному місті, країні. Об'єктом обговорення може бути будь-яке явище чи подія.

Орієнтовна функція сприяє формуванню ставлення до оточуючого світу та матеріальних і духовних цінностей. А реалізує всі вищезазначені функції

У гімназійній практиці знайшли місце й зарекомендували себе як кращі такі **форми проведення виховних годин:**

- дні добрих справ (гімназія четвертий рік поспіль бере участь у акції „Добро починається з тебе”);
- зустрічі з цікавими людьми (а серед наших батьків є багато професіоналів своєї справи, високоосвічених і просто незвичайних людей);
- дні іменинників (стало доброю традицією вітати іменинників, розподіляючи їх за порами року);
- аукціон ідей (особливо до дня самоврядування та до дня відкритих дверей гімназії);
- відвідування театрів, музеїв (кожний клас відвідує такі заклади культури не менш, ніж раз на місяць);
- психологічні практикуми (проводяться спеціалістом-психологом разом з куратором);
- аукціон власних виробів (кошти, що виручені на таких аукціонах, ідуть на благодійність);
- відверті розмови при свічках (іноді так багато хочеться сказати один одному);
- туристичні походи;
- трудовий десант (кожний клас доглядає за своєю клумбою – гімназія утопає в квітах);
- година музики, поезії, живопису (майже всі діти відвідують гуртки, секції різних напрямів);
- виховні години, підготовлені та проведені самостійно учнями на актуальні теми.

формуюча, котра допомагає навчитися давати оцінку своїм вчинкам та діям, відстоювати власну точку зору.

Важливим аспектом виховання є ще той момент, що кожний гімназійний клас працює за самостійно обраним творчим проектом, який також спрямований на розвиток особистості, її активності. **Робота над проектом** робить життя класного колективу змістовним і цікавим (див вріз на С. 101). Кожна, навіть маленька, справа потребує колективної та узгодженої роботи. Усе це допомагає усвідомити свій зв'язок з колективом і проїнятися почуттям відповідальності перед ним. Чим цікавіший творчий проект класу, тим охочіше будуть віддавати діти свої сили спільній справі, тим міцнішим буде ставати колектив.

Плануючи роботу в класі, перше, чому надаю найважливіше значення, – це проблемі духовності, проблемі духовного розвитку на засадах Істини, Добра, Краси. „Серця дітей повинні бути широко відкриті для радощів і горя інших людей – це одна з найважливіших передумов того, щоб маленькі люди, які переступають поріг школи, взагалі були нашими вихованцями”, – стверджував В. Сухомлинський [5].

Для того, щоб дитячий колектив став впливовою силою для кожного його члена, є дуже дієва форма, що найкраще об'єднує дітей, – це учнівське самоврядування. Таким способом учні готуються до свідомої активної участі в суспільному житті країни, до самостійної адаптації в умовах швидких змін суспільного життя та на практиці засвоюють свої права і обов'язки. Учнівське самоврядування у нашому закладі стало тією силою, котра може розв'язати важливу проблему, – учні вчать приймати рішення і нести за них відповідальність.

Проведення дня учнівського самоврядування в гімназії стало найяскравішою сторінкою життя учнів. Саме в цей день кожен бажаючий гімназист може продемонструвати своє вміння мобілізувати себе, колектив на подолання певних проблем, що виникають упродовж дня, набувають навичок прийняття рішень у змінних

ситуаціях, пробують себе у ролі педагога. І найголовніше – уміти проаналізувати результати усіх етапів і зробити висновки для подолання роботи колективу. Роботу учнівського самоврядування будуємо у класі так, щоб вона приваблювала кожного учня, щоб колектив був сферою виявлення самого себе, полем, де можна показати себе в усій величі.

Умовою **вдосконалення навчального процесу** є здійснення єдності педагогічного процесу на уроці та в позаурочній діяльності, у повсякденному зв'язку куратора з іншими педагогами, керівниками гуртків, секцій. У гімназії в кожному класі сформована певна команда педагогів-викладачів з лідером – куратором. Така команда створює стосунки „моральної опіки”, формує головну професійну потребу – потребу педагога в дитині і педагога в педагозі. Саме при спільних вимогах, спільних вирішеннях певних питань вчителі, опираючись на досвід один одного, досягнуть ділової єдності у навчанні та вихованні своїх підопічних і стануть для них справжніми друзями й неперевершеними лідерами. Куратор зі своїми вихованцями знаходиться поруч переважну більшість свого робочого дня. Отже, кому, як не йому, знати про всі проблеми і радощі дитини. В. Сухомлинський радив учителям: „Для того, щоб горді, самозакохані підлітки все-таки відкривалися, необхідна така духовна єдність, щоб я і мій вихованець забули, що ми педагог і вихованець” [5]. Отже, куратор повинен проявити неабияку майстерність, щоб не чаклувати над душею вихованця своїми педагогічними, мудр-

ПРОЕКТ „У ПОШУКАХ НАЦІОНАЛЬНИХ СКАРБІВ”

Колектив 6 класу працює над дуже серйозною темою проекту культурологічного спрямування „У пошуках національних скарбів”. У ході реалізації проекту сподіваємося, що наша робота стане прикладом бережливого ставлення та справжньої любові до національної культурної спадщини для багатьох українців. Ми працюємо над створенням власної колекції музейних предметів традиційної культури українців, архівів, організуємо та проводимо виставки. Саме активно працюючи над цим проектом, ми формуємо почуття приналежності до української нації, любові до культури свого народу. Назавжди діти усвідомлять, що все, що коштовне й неповторне на рідній землі, треба не лише любити, а й оберігати і примножувати.

ДЕКІЛЬКА ДРУЖНИХ ПОРАД ДЛЯ КУРАТОРА*

1. Ніколи не забувайте, що перед вами не просто дитина, а дівчинка чи хлопчик з властивими саме йому чи їй особливостями сприйняття, мислення, емоцій. Виховувати, вчити і навіть любити їх потрібно по-різному. Але обов'язково дуже любити.
2. Перш ніж сварити дитину за невміння щось робити, постарайтесь зрозуміти причину її труднощів.
3. Не порівнюйте дітей, хваліть їх за успіхи і досягнення, навіть найменші.
4. Майте на увазі, що педагог, котрий сварить дитину через те, що вона чогось не знає чи не вміє, схожий на лікаря, котрий сварить хворого через те, що він захворів.
5. Пам'ятайте, якщо у вас виникають труднощі у спілкуванні з дитиною, якщо ви не розумієте один одного, не поспішайте звинувачувати у цьому дитину. Можливо, ви по-різному думаете, сприймаєте, відчуваєте, тобто справа не лише у цій дитині, але й у вас. Вона не погана, а просто інша!
6. Намагайтеся не давати дитині готову істину, а навчіть знаходити її. Всіляко стимулюйте, підтримуйте, сприяйте самостійному пошуку дитини у всякій справі.
7. Визнайте за дитиною право на індивідуальність, право бути іншим.
8. Бійтесь проявів у дитини досвіду „вивченої безпорадності”.
9. Ніколи не забувайте, що ми ще дуже мало знаємо про те, як неосвічене дитя перетворюється у дорослу людину. Є багато таємниць у розвитку мозку й психіки, котрі поки що недосяжні нашому розумінню. Тому головною своєю заповіддю у вихованні зробіть – „не нашкодь”!

* За матеріалами науково-практичного журналу „Завуч”. „Педагогический поиск”. 2004. – № 4.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія: Книга приповістей Соломонових.
2. Гречаник О.Є. Оцінка якості діяльності класного керівника. // Управління школою. – 2006. – № 19-21. – С. 44-46.
3. Ильенков Э.В. Школа должна учить мыслить. – Москва – Воронеж. – 2002.
4. Сухомлинський В. Методика виховання колективу // Вибр. тв.: В 5т. – К. : Рад. школи, 1977. – Т.3.
5. Сухомлинський В. Проблема виховання всебічно розвинутої особистості // Вибр. тв.: В 5т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.1.
6. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Виховна робота в школі. – Народное образование. 2004. – № 1. – С. 1-2.

Тамара Конопля

Проектирование судеб и душ человеческих. Место и роль куратора в процессе работы школы полного дня

Рассматривается одна из самых острых проблем современной школы – проблема класса и классного руководителя. Акцентировано внимание на роли куратора в школе полного дня, функций, которые он должен выполнять, используя разные методы и формы работы. Обоснованы беспрекословные преимущества хорошо организованного и производительного воспитательного часа. Во время часов общения формируется моральное сознание, ответственность, объективная самооценка учеников. Обращается внимание на творческие проекты, которые помогают в воспитательной работе.

Ключевые слова: учитель-куратор, час общения, образовательная структура, творческий проект.

Tamara Konoplia

Design of people's fates and souls.

(Place and role of a counsellor in the process of work of a complete day school)

The problem of a class and its class-master is one of the most urgent problems of the modern school. Attention is accentuated on the role of a counsellor in a complete day school, on the functions he must execute using different methods and forms. The article grounds implicit advantages of a well organized and productive educational hour. During the hours of communication moral consciousness, responsibility, objective self-esteem of students are formed. Attention is paid to the creative projects which help the work of education.

Keywords: teacher-counsellor, hours of communication, educational structure, creative project.

ствуваннями, а стати дитині просто товаришем, чуйним, сердечним.

Престиж гімназії більшою мірою визначається взаємостосунками учителів-предметників, куратора з учнями та їх батьками. *Довіра* – ось головне, над чим повинен працювати куратор у роботі з батьками. Тільки довіряючи один одному, можна досягти успіхів у вихованні. Якщо стосунки побудовані на засадах довіри та поваги, буде виникати у батьків бажання до спілкування. Це потребує від педагога досконалих знань і вмінь. А як цінують діти ті хвилини, коли в класі проводяться спільні свята з батьками, назва котрим така проста і мила – „Очі в очі”! Це відверті розмови, це можливість подивитися на свою дитину з боку, можливість дитині подивитися на своїх батьків очима однокласників, це нагода проявити таланти як дітей, так і батьків. А хіба забуваються екскурсії, що об'єднують дітей, батьків та вчителів! Скільки є різних добрих і надзвичайно корисних справ, що можуть стати стійким „містком” між батьками та педагогом-куратором.

Завдання вчителя-куратора – зробити все можливе й неможливе, щоб дитині у своєму класі завжди було тепло й затишно, щоб їй там лікували душу й тіло, зігрівали серце добрими порадами, підтримували у всіх її починаннях, розуміли і оберігали. У цей клас будуть повертатися і 10, і 20, і 30 років по тому, тому що тепло спілкування буде кликати і манити у чудову країну, ім'я якій Дитинство.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОБОТИ КАФЕДРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Педагогіка
ШКОЛИ

Досвід
однієї
школи

*Нехтування вихованням —
це загибель людей, сімей, держав і всього світу.*

Я.А. Коменський

В основу концепції розвитку виховної системи гімназії „Ерудит” покладено принципи плекання творчої особистості, індивідуальної роботи з обдарованими дітьми, врахування індивідуальних особливостей гімназистів, розвитку їхніх здібностей. В основі педагогічної діяльності лежать загальнолюдські, особистісні, громадянські цінності. Важливе місце серед виховних технологій відводиться методу проектів як системі навчання, що сприяє розвитку особистості.

Ключові слова: ідеальна мета, стратегічна мета, реальна мета, цінності виховання.

Процес становлення незалежної демократичної України з її прагненням стати повноправним членом європейської спільноти передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованих норм життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних і культурних засад життя українського народу. Тому мета сучасного освітнього процесу — не тільки сформувати необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й формувати громадянина, патріота, інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти викликам глобалізації життя [3].

У глобальному світовому суспільстві молодь не повинна втрачати свою ін-

дивідуальність, глибоке відчуття єдності з українським народом, повагу до його духовних, моральних і культурних надбань. Незалежно від своєї національності та світогляду, учень має змогу дізнатися про духовне коріння української нації, моральні традиції інших національностей, які складають єдиний народ України. Засвоєння основ знань про традиційні духовні, моральні та культурні цінності, про духовну культуру інших національностей, які живуть в нашій державі, сприятиме взаємному порозумінню, консолідації українського народу, вихованню

**Ірина
ЛУНЬОВА**

Завідувач
кафедрою
національного
виховання,
вчитель російської
мови гімназії
„Ерудит” м. Києва,
спеціаліст вищої
категорії

Директор школи, ліцею, гімназії № 1'2010

поваги до кожного, а також до тих, хто має відмінні погляди [3].

Одним із важливих напрямків виховної діяльності в гімназії є проєктна діяльність. Методу проєктів відводиться важливе місце серед інших виховних технологій, бо він розглядається як система навчання, що сприяє розвитку особистості. ▶

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ГІМНАЗІЇ „ЕРУДИТ”

В основу концепції розвитку **виховної системи гімназії „Ерудит”** покладено принципи плекання творчої особистості, індивідуальної роботи з обдарованими дітьми, врахування індивідуальних можливостей гімназистів, визначення основних варіантів розвитку їхніх здібностей, перехід на вищі від перцептивного рівні пізнання.

Особлива увага в нашому навчальному закладі приділяється використанню *творчих методів виховання*, які передбачають вивчення раніше не виявлених або не реалізованих можливостей учнів, повагу до бажання дітей самостійно працювати, невтручання в процес творчої діяльності учнів, надання їм свободи вибору, створення умов для втілення творчих ідей, заохочення роботи над проєктами, пропозиціями самих учнів, уникання будь-якого тиску на дітей, позитивне оцінювання результатів діяльності учнів, надання учням можливості зробити внесок у роботу групи, надання авторитетної допомоги дітям, які висловлюють альтернативні думки, спілкування між групами різного рівня, використання захоплень дітей із максимальною користю [2].

Реалізація цих пріоритетів і є метою ідеальною, стратегічною, тактичною та реальною.

Ідеальна мета – виховання у дітей та підлітків готовності та здібностей жити у світі, який постійно змінюється, вміння реалізувати в житті свою індивідуальність та свою здібності.

Стратегічна мета – становлення нового стилю взаємодії педагога та особистості дитини, яка формується (діалог, емоційно насичена та раціональна продумана поведінка). Стратегічна мета – це педагогіка співробітництва.

Тактична мета – творчий розвиток особистості дитини (розширена мережа гурткової, клубної, позакласної роботи).

Реальна мета – виявлення та розвиток природних нахилів кожної дитини. Систематичне вивчення типових та індивідуальних особливостей та потреб учнів.

Усі види мети є взаємопов'язаними у складній роботі гуманістичного формування особистості. Але гуманістичним системам властиво орієнтування більше на цінності, ніж на мету.

Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється у патріотизмі, національній самосвідомості, правосвідомості, політичній культурі та культурі міжетнічних відносин. ▶

Цей напрям виховної діяльності найбільш вдало реалізують куратор і учні **10-го класу** у творчому проєкті „Ми – громадяни України, Україна – наш дім”. Соціальні мотиви старшокласників стають більш диференційованими і дієвими, тому зумовлено використання у роботі з ними таких форм роботи: диспут „Що означає бути громадянами держави?”, твір – роздум „Конституція в моєму житті”, круглий стіл „Національні та етнокультурні традиції”, презентація-захист „Якби я був політиком...”, вечір пам'яті „Голодомор 1932-1933 рр. Україна пам'ятає”, пресшоу „Лідер ХХІ сторіччя: соціально-психологічний портрет”, турнір ораторів „Україно! Ти – моя молитва!” тощо.

Ціннісне ставлення до людей виявляється у моральній активності особистості, прояві чуйності, чесності, правдивості, працелюбності, справедливості, гідності, милосерді, толерантності, совісті, терпимості до іншого, миролюбності, доброзичливості, готовності допомагати іншим, обов'язковості, добросовісності, ввічливості, делікатності, тактовності, вмінні працювати з іншими; здатності прощати і просити пробачення, протистояти виявам несправедливості, жорстокості. **Показник моральної вихованості особистості** – це *єдність моральної свідомості та поведінки*, єдність слова і діла, наявність активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції. ▶

Саме тому **7 класи** нашої гімназії обрали творчий проєкт під назвою „*Не дай зачерствіти душі*” й стали активними відвідувачами та друзями центру для дітей з функціональними обмеженнями „Родина”. Як відомо, підлітковий вік – складний відповідальний період становлення особистості, в якому формується соціальна спрямованість і моральна свідомість. Тому куратор і батьки використовують такі форми роботи з вихованцями: година спілкування „Любов до ближнього – джерело величчя людини”, класні збори „Колектив починається з мене”, відверту розмову „Що означає бути підлітком?”, ярмарок солідарності „Ти живеш серед людей”, ведення літопису класного колективу, родинне свято „Вес починається з родини” тощо. ▶

А учні **11-го класу**, визначаючи систему цінностей, керуються планом свого індивідуального розвитку та соціальною значимістю життєвих цілей у творчому проєкті „*Ти на Землі – людина*”, який дає можливість сформувати соціально-комунікативні компетенції: єдність моральної свідомості та поведінки (круглий стіл „Моральний ідеал і його місце в житті людини”), значущість інтеграції національних та загальнолюдських цінностей (прес-конференція „Загальнолюдські цінності: осмислення вічних істин”), реалізація активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції (відверта розмова „Моральна чистота стосунків між юнаком та дівчиною”) тощо.

Ціннісне ставлення до природи формується у процесі екологічного виховання і виявляється у таких ознаках: усвідомленні функцій природи в житті людини, самоцінності природи; почутті особистої причетності до збереження природних багатств, відповідальності за них; здатності особистості гармонійно співіснувати з природою; поводитися компетентно, екологічно безпечно; критичній оцінці споживацько-утилітарного ставлення до природи, яке призводить до порушення природної рівноваги, появи екологічної кризи; вмінні протистояти проявам такого ставлення доступними способами; активній участі в практичних природоохоронних заходах; здійсненні природоохоронної діяльності з власної ініціативи; посиленню екологічному просвітництві. Ціннісне ставлення до природи і сформована на його основі екологічна культура є обов'язковою умовою сталого розвитку суспільства, узгодження економічних, екологічних і соціальних чинників розвитку.

Учні **8-го класу** та їх куратор, формуючи ціннісне ставлення до природи, обрали такі форми роботи свого творчого проєкту „Екологія природи – екологія душі”: усний журнал „Сторінками Червоної книги”, спортивно-туристичні походи, КВК „Біологічний хокей”, екологічні акції „Бережіть рідну природу”, оформлення фотоальбому „Краса і біль України”, інтелектуальна гра „Екологічна юстиція”, конкурс-ярмарок „Свято врожаю”.

Ціннісне ставлення до мистецтва формується у процесі естетичного виховання і виявляється у відповідній ерудиції, широкому спектрі естетичних почуттів, діях і вчинках, пов'язаних з мистецтвом. Особистість, якій властиве це ставлення, володіє системою елементарних мистецьких знань, адекватно сприймає художні твори, здатна збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва, прагне та вміє здійснювати творчу діяльність у мистецькій сфері.

Саме такими особистостями ростуть учні **6-го класу**, куратор якого формує в них естетичні почуття, уявлення і знання про прекрасне в житті та мистецтві активними методами творчого проєкту „У пошуках національних скарбів”: фотовиставка „Краса врятує світ”, година спілкування „Як побачити красу”, „Турнір знавців поезії”, екскурсії „Архітектурні пам'ятки мого міста”, „Уроки шляхетності”, усний журнал „Народні ремесла”, година класного керівника „Культура поведінки”, відверта розмова „Культурна людина. Яка вона?”, екскурсії до природних та культурних об'єктів, у тому числі включених до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Київський ботанічний сад ім. акад. О.Д. Фоміна, зоопарк, заповідник „Кієво-Печерська лавра” тощо).

Ціннісне ставлення до праці є важливою складовою змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення дітьми та учнівською молоддю соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, конкурентоспроможності

й самореалізації за умов ринкових відносин, сформованість працелюбності як базової якості особистості.

Позитивно-емоційне ставлення до праці як до форми буття і способу самореалізації особистості, здатність до усвідомленого вибору майбутньої професії в ім'я національного державного інтересу, соціальна значущість праці в житті людини, естетика та культура праці в традиціях українського народу, проектування професійного становлення – все це зумовлює куратора використовувати в роботі з дев'ятикласниками такі форми роботи: аукціон „Ярмарок професій”, круглий стіл „Ким бути чи яким бути?”, диспут „Непрестижних професій не буває”, колаж „Ваш вибір: можу + хочу + треба”, самотестування „Що я знаю про майбутню професію?”, тематичний діалог „Чи обов'язково бути студентом?”, відверту розмову „Професійний вибір: хто його має здійснювати?”, родинне свято „Трудова біографія моєї родини”, акції „Трудові канікули”.

Ціннісне ставлення до себе передбачає сформованість у зростаючої особистості вміння цінувати себе як носія фізичних, духовно-душевних та соціальних сил. Воно є важливою умовою формування у дітей та учнівської молоді активної життєвої позиції.

Пріоритетними для учнів 5-го класу є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості: ситуаційно-рольова гра наук, веселі старты „Тато, мама і я – справжня сім'я”; бесіда „Шкідливі звички”, „Марафон ерудитів”, розповіді „Що я маю знати, щоб зберегти своє здоров'я”, вікторина „Щоб не трапилось біди, правил дорожніх дотримуйся завжди”, ведення літопису класного колективу, догляд за рослинами тощо. Сама назва і суть їх творчого проекту „Я і моя родина” виявляються сприятливими щодо виховання у маленьких гімназистів фундаментального для їх морального розвитку новоутворення, яким є здібність цінувати особистість людини, цінність родини.

Сьогодні одним із найважливіших освітніх принципів є гуманізація освіти і виховання. Одним із ключових підходів вирішення цих завдань стає проектна діяльність.

Виховна система нашої гімназії – це цілісний організм, який виникає у процесі інтеграції основних компонентів виховання, що сприяє духовному розвитку і саморозвитку особистості, створенню, за визначенням К. Ушинського, „духу школи”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Книга класного керівника: Довідково-методичне видання (Упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Харків: Торсін Плюс, 2005. – С. 523-551).
2. Методичний дайджест куратора. Книга 1. З досвіду роботи кураторів гімназії „Ерудит”. За загальною редакцією О. Перехейди. – Київ, 2003. – С. 9.
3. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Програма. Авторський колектив проекту: Зінченко С.В. (Київ), Бабич Д.М. (Київ), Виноградова Т.В. (Донецьк) та ін.; видавництво „Навчальна книга – Богдан”, м. Тернопіль, 2008. – С. 3.

Ірина Лунева

Пріоритетне направлення роботи кафедри національного виховання

В основі концепції виховальної системи гімназії „Ерудит” лежать принципи розвитку творчих способностей личности, індивідуальної роботи с одаренними дітьми, учет індивідуальних особеностей гімназистов. Педагогіческая діяльність основана на общечеловеческих, личностных, гражданских ценностях. Важное место среди воспитательных технологий принадлежит методу проектов как системе обучения, что способствует развитию личности.

Ключевые слова: идеальная цель, стратегическая цель, реальная цель, ценности воспитания.

Priority work assignments of the national education department

High school „Erudite” takes the principles of cherishing a creative personality, individual work with gifted children, consideration of individual features of high school students, the development of their capabilities as the basis of the conception of the development of its educational system. Common, personal, civil values lie in the basis of the pedagogical activity. Method of projects is given an important place among the educational technologies, as a system of training which assists the development of a personality.

Keywords: ideal purpose, strategic purpose, real goal, values of education.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ

ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ У ШКОЛІ ПОВНОГО ДНЯ

Педагогіка
ШКОЛИ

Досвід
однієї
школи

Висвітлено основні засади управління школою повного дня як специфічною освітньою системою, в якій тісно пов'язане виконанням директором, адміністрацією, учителями, психологом мотиваційної, організаторської, стимулюючої та контролюючої функцій. Акцентовано увагу на розробленому та апробованому психологічному моніторингу, який проводиться серед учнів 5-11 класів.

Ключові слова: моніторинг, психологічний моніторинг.

Управління школою повного дня як специфічною освітньою системою пов'язане з виконанням директором, адміністрацією, учителями, психологом мотиваційної, організаторської, стимулюючої та контролюючої функцій.

Відповідно до Закону України „Про освіту” гімназія забезпечує всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей, талантів, трудову підготовку, професійне самовизначення, формування загальнолюдської моралі, засвоєння визначеного суспільними, національно-культурними потребами обсягу знань про природу, людину, суспільство й виробництво, екологічне виховання, фізичне вдосконалення [2].

Ефективність здійснення зазначених функцій залежить від достовірності інформації про кожний компонент освітньої системи та

їх взаємозв'язки, від майстерності керівника та педагогічного колективу використовувати сукупність прийомів, засобів і форм із відстеження, аналізу, оцінки й прогнозування розвитку педагогічного процесу. Тобто йдеться про проведення моніторингових досліджень.

Поняття „моніторинг” (рос. мониторинг, англ. monitoring, нім. monitoring) – безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або тенденцій розвитку [4].

Враховуючи, що на сучасному етапі розвитку системи освіти на перший план висувається створення

**Олена
ХОМЕНКО**

Практичний психолог гімназії “Ерудит” м. Києва, спеціаліст вищої категорії

Директор школи, ліцею, гімназії № 1'2010

оптимальних умов для становлення особистості дитини відповідно до особливостей її психічного й фізичного здоров'я, індивідуальних можливостей і здібностей, у гімназії „Ерудит” розроблений та апробований психологічний моніторинг, який проводиться серед учнів 5-11 класів.

Психологічний моніторинг — це особливий вид моніторингу. Важливо розглядати предметом моніторингу не сам психологічний розвиток дитини, а освітні умови, які визначають розвивальний характер освіти або соціально-психологічні риси освітнього простору [3].

Психологічний моніторинг — це система постійного відслідковування шляхом психологічної діагностики процесу особистого розвитку учня, створення банку психологічних даних на кожну дитину, проектування індивідуальної психологічної і педагогічної траєкторії учня [1].

Психологічний моніторинг у гімназії можна розглядати як систему інформаційного супроводу навчального процесу, що необхідний для того, щоб отримати інформацію про учня. Така інформація повинна враховувати *особливості психічної організації учня*:

- особливості когнітивної сфери;
- чинники особистого характеру, які допомагають або заважають процесу навчання (особливості мотивації, міжособистісних відносин, самооцінки тощо).

Моніторинг є гнучкий до моментів якісних змін пізнавальної сфери, особистісних якостей, емоційно-вольової сфери, що властиво дитині шкільного віку. З метою реалізації цих завдань психологічна служба гімназії використовує відповідний діагностичний інструментарій та тестування в усіх класах (5-11).

У компетенцію й обов'язки шкільного психолога входить виявлення особливостей психічного розвитку учнів гімназії, сформованості в них

певних психологічних новоутворень, відповідності рівня розвитку умінь, знань, навичок, особистісних і міжособистісних відношень та ін. Тому саме моніторинг у психологічному супроводі учнів, використаний з метою виявлення психологічних причин, тих або інших проблем, труднощів у навчанні й вихованні окремих учнів, особливостей розвитку їх інтересів і здібностей, має велике значення в роботі шкільної психологічної служби.

Моніторинг у психологічній діяльності розуміється двозначно.

У широкому сенсі — це психодіагностичні дослідження взагалі, вони можуть стосуватися будь-якого об'єкту, який піддається психодіагностичному аналізу що передбачає виявлення й вимірювання його властивостей.

У вузькому сенсі (саме він є більш поширеним) — індивідуальне дослідження психодіагностичних властивостей особистості [5].

У психологічному супроводі учнів гімназії моніторинг відіграє велику роль, його дані забезпечують контроль за динамікою психічного розвитку гімназистів. Психологічний моніторинг у системі психологічної служби гімназії „Ерудит” має свої *принципові завдання*:

- встановити певні закономірності психічного розвитку;
- відповісти на конкретне питання,
- працювати за запитом, виявити причину психічного порушення.

На основі вже виявлених причин, метою психолога є розробка рекомендації педагогам, батькам учнів, які потребують психологічного супроводу.

Процедура моніторингової діяльності в психологічному супроводі учнів складна, об'ємна, відповідальна. При складанні психологічного моніторингу для роботи з учнями різних вікових категорій *психологічна служба*

гімназії керується певною схемою, а саме:

- виявляє мету, основну проблему, завдання;
- вибирає методи дослідження, які доцільно застосовувати в своїй роботі (опитувальники, тренінги, анкетування, тести та ін.);
- застосовує різноманітні методи дослідження;
- формує психологічний діагноз;
- розробляє програму, рекомендації щодо подальшого розвитку дитини.

Як приклад, пропонується схема психологічного моніторингу для 5, 7, 10 класів, де спостерігаються адаптаційні періоди та вікові кризи особистості (див. вріз).

Психологічний моніторинг дає змогу психологічній службі гімназії вчасно реагувати та надавати інформацію про зміни психічного здоров'я гімназистів. Саме на основі даних, отриманих шляхом моніторингових досліджень, можливий професіональний психологічний супровід освітнього процесу.

Психологічний супровід у гімназії здійснюється в усіх вікових групах (5-11 класи) та містить наступні напрями: діагностичний, консультативний, корекційно-розвивальний, просвітницький, навчальний.

Психологічний супровід учнів у гімназії – це рух разом з ними, поряд з ними. Адміністрація, учителі, психолог уважно придивляються й прислухаються до кожного учня, його ба-

СХЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ 5-11 КЛАСІВ [6].

5 клас

Мета: вивчення адаптації учнів початкової школи до навчання у середній ланці

Тема дослідження	Методика
Вивчення взаємин у класному колективі	Соціометричний метод Дж. Морено.
Вивчення емоційного ставлення учнів до гімназії і навчальних предметів	Метод незакінчених речень. Тест Михала
Вивчення інтересів, особистих захоплень	Бесіда, твір
Вивчення суб'єктивного ставлення учнів до діяльності, до самих себе та оточуючих	СОДОС О. Афанасьєва
Вивчення шкільної тривожності	Тест шкільної тривожності Філіпса
Вивчення рівня самооцінки	Метод Т. Дембо, С. Рубенштейна
Вивчення пізнавальної сфери розвитку учнів	Тест „Інтелектуальна лабільність”
Вивчення типу темпераменту	Тест-опитувальник Айзенка
Вивчення мотивації навчання	Модифікований тест шкільної мотивації Н. Лусканової

7 клас

Мета: вивчення особливостей формування індивідуально-типологічних рис та емоційно-вольової сфери

Тема дослідження	Методика
Вивчення акцентуації характеру	Тест К. Леонарга для підлітків
Вивчення рівня самооцінки	Метод Т. Дембо, С. Рубенштейна
Вивчення ціннісних орієнтирів	Методика ЦОЄ
Вивчення взаємин у класному колективі	Соціометричний метод Дж. Морено
Вивчення емоційно-вольової сфери	Тест САН
Діагностика вад особистісного розвитку	ДВОР

10 клас

Мета: вивчення адаптації до старшої ланки, формування особистої зрілості

Тема дослідження	Методика
Вивчення ціннісних орієнтирів	Методика ЦОЄ
Вивчення рівня особистої зрілості	Методика Ю. Гільбуха
Вивчення емоційно-вольової сфери	Тест САН
Вивчення взаємин у класному колективі	Соціометричний метод Дж. Морено
Діагностика рівня комунікативних та ораторських здібностей	Методика КОЗ
Характер стосунків у сім'ї	Метод „Незакінчені речення”
Емоційне ставлення до школи та навчальних предметів	Методика Г.Н. Казанцевої

жань, потреб, фіксують досягнення й труднощі, що виникають, допомагають зробити правильний вибір. „Вибір – право й обов’язок кожної людини, але якщо

на перехрестях і роздоріжжі з дитиною є той, хто здатний полегшити процес вибору, зробити його більш усвідомленим, – це великий успіх” (Дремко І.П.). Саме такий супровід і є основною метою психологічної служби гімназії.

Враховуючи, що гімназія „Ерудит” працює в режимі повного дня, робота психологічної служби спланована таким чином, що консультативні, **корекційно-розвивальні, просвітницькі заняття** проводяться в другу половину дня. Так, наприклад, з учнями 5 класу проводяться корекційно-розвивальні заняття „Пізнай себе”, основною метою яких є розвиток пізнавальної сфери учнів. Крім того, у процесі моніторингу серед учнів 5 класу виявлені діти, які потребують більшої уваги з боку дорослих. Саме з ними проводиться курс корекційних занять на формування процесу адаптації до змін умов навчання: „*Адаптаційні заняття з п’ятикласниками*”. Ці заняття спрямовані на вирішення проблем, що виникають у період адаптації, при гіперактивності й тривожності дітей, навчання навичкам саморегуляції і самопізнання. Дітям пропонується комплекс заходів, що містять цикл занять для розвитку пам’яті, уваги, сприйняття, мислення.

Регулярно в системі роботи психологічної служби проводяться психолого-педагогічні консилиуми та оперативні наради, засідання педагогічних кафедр.

Схема 1

З учнями 7 класу проводяться навчальні семінари з вивчення й формування профорієнтаційних навичок. В основному вони направлені на виявлення інтересів і схильностей дітей, мотивації вибору. А також під час даних семінарів діти навчаються елементам самоаналізу, формуванню самооцінки й визначенню рівня можливостей і бажань.

У рамках програми роботи з обдарованими дітьми психологічною службою проводиться майстер-клас „Лідер”, метою якого є формування та розвиток лідерських здібностей учнів нашої гімназії.

У психологічний супровід обов’язково входить **робота з батьками**. Основні форми організації співпраці шкільної психологічної служби з батьками такі:

- групові й індивідуальні консультації за підсумками психологічного супроводу;
- індивідуальні консультації за запитом або ініціативою психолога, адміністрації, учителів;
- психологічна освіта (переважно індивідуальна).

Моніторинг, який проводиться психологічною службою гімназії з метою створення конструктивного психологічного супроводу, можна представити у вигляді схеми 1.

Враховуючи, що **основна науково-методична проблема гімназії** – це „виховання духовності та загальної культури, розвиток нахилів, здібностей і творчої обдарованості учнів, створення умов для педагогічної творчості вчителів”, психологічна служба в своїй роботі керується **основними соціально-психологічними закономірностями**, серед яких головні:

- кожна дитина індивідуальна й має неповторну різноманітність психіки, проходить свій, властивий тільки їй, шлях розвитку;
- розвиток дитини відбувається в безпосередньому спілкуванні з людьми, що її оточують ;

- найважливішим завданням гімназії є передача дітям знань, умінь і навичок у певній системі з урахуванням усіх особливостей кожної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдыко Н.А., Малащенко В.М. Диагностика одаренности в средней школе: Учеб.-метод. пособие. – Мн.: БГПУ, 2004. – 109 с.
2. Закон України „Про освіту”. Стаття 35, п. 1.
3. Лукьянова М.И., Калинина Н.В. Психолого-педагогические показатели деятельности школы: критерии и диагностика. Теория и практика. – М.: ТЦ “Сфера”, 2004.
4. Мала гірнича енциклопедія: В 3-х т. / За ред. В. С. Білецького. – Донецьк: „Донбас”, 2004
5. Поташник М.М. Управление качеством образования. – М., 2000.
6. Чухілевич О. Спецвипуск: Психологічний супровід навчально-виховного процесу // Психолог. – 2008.-№ 27-28 (315 - 316).

Елена Хоменко

Психологический мониторинг как средство психологического сопровождения учеников в школе полного дня

Отражено основы управления школой полного дня как специфической образовательной системой, в которой тесно связаны выполнением мотивационной, организаторской, стимулирующей и контролирующей функций директором, администрацией, учителями, психологом. Акцентируется внимание на разработанном и апробированном психологическом мониторинге, который проводится среди учеников 5-11 классов.

Ключевые слова: мониторинг, психологический мониторинг.

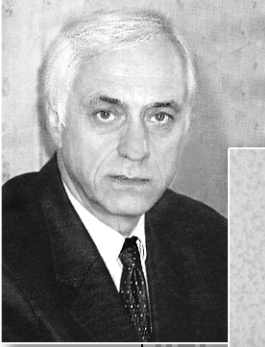
Olena Khomenko

Psychological monitoring as the means of psychological accompaniment of students at a complete day school

The article gives fundamental bases of governing a complete day school as a specific educational system in which the headmaster, school administration, teachers and the psychologist fulfill motivational, organizational, stimulant and supervisory functions. Attention is accented on the developed and approved psychological monitoring held among students of 5-11 classes.

Keywords: monitoring, psychological monitoring.

Наші ювіляри

БИКОВ Валерій Юхимович, директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання, член-кореспондент АПН України, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, його наукові інтереси й практичні результати пов'язані зі створенням систем дистанційного навчання та Інтернету в освіті, автор і співавтор більше 250 наукових праць й винаходів, зокрема: „Економіко-математичні моделі управління в освіті“, „Концепція інформатизації освіти“;

ЄВМІНОВ В'ячеслав Володимирович, президент вертебрально-оздоровчого центра Євмінова та ПП „Спортивний клуб ЮКА“, заслужений тренер України, винахідник „профлактора Євмінова“, автор системи лікування хвороб хребта та його відновлення, а також збереження здоров'я людини протягом всього життя, автор і партнер нашого журналу;

ЛЯШЕНКО Олександр Іванович, академік-секретар відділення загальної середньої освіти АПН України, академік АПН, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, є одним із розробників Державного освітнього стандарту для основної і старшої школи, автор більше 150 наукових праць, серед яких підручники з фізики для 7, 8, 9, 10 класів, член редакційної Ради нашого журналу, співголова Ради проекту „Педагоги-новатори в Україні“;

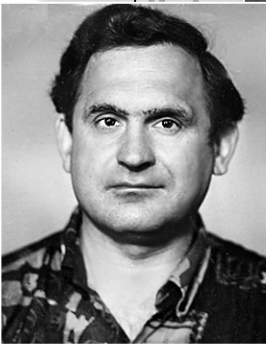
ЛЕВКІВСЬКИЙ Казимир Михайлович, заступник директора Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, кандидат технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, автор відомих українському читачеві науково-методичних праць;

САЗОНЕНКО Ганна Стефанівна, директор Українського гуманітарного ліцею КНУ імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України, народний учитель України, президент відомого в країні та за її межами директорського „Партнер-клубу“, член редакційної Ради нашого журналу;

ПЕНЯЄВ Сергій Миколайович, методист ІМЦ Управління освіти та науки м. Одеси, голова громадської ради педагогів і наукових працівників м. Одеси, автор нашого журналу;

ТКАЧЕНКО Лідія Іванівна, науковий співробітник відділу міжнародних зв'язків АПН України, журналіст, знаний автор аналітико-публіцистичних статей.

*Нехай душа у вас ніколи не старіє,
На білій скатертині будуть хліб і сіль.
Своїм теплом нехай вас сонце зріє,
Слова подяки лунуть звідусіль.
Живіть в добрі і радості завжди
Та будьте все життя щасливі!*

